
Dret de la nacionalitat

PID_00248425

Mònica Vinaixa Miquel

Temps mínim de dedicació recomanat: 7 hores

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. La nacionalitat: concepte, principis rectors i fonts	7
1.1. Noció de nacionalitat	7
1.2. La competència exclusiva de l'Estat en matèria de nacionalitat i els seus límits	8
1.3. Les fonts del Dret espanyol de la nacionalitat	11
1.3.1. Fonts internes	11
1.3.2. Fonts internacionals	13
2. L'adquisició de la nacionalitat espanyola	14
2.1. Introducció	14
2.2. Criteris d'adquisició o atribució automàtica	15
2.2.1. <i>Ius sanguinis</i>	15
2.2.2. Per adopció de menors d'edat	17
2.2.3. <i>Ius soli</i>	20
2.3. Criteris d'adquisició no automàtica	25
2.3.1. El criteri d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen: l'opció	25
2.3.2. Criteris d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola derivativa: opció i naturalització per carta de naturals o per residència ...	33
2.4. L'adquisició de la nacionalitat espanyola per consolidació	49
3. La pèrdua i la conservació de la nacionalitat espanyola	51
3.1. La pèrdua de la nacionalitat espanyola	52
3.1.1. Causes de pèrdua voluntària de la nacionalitat espanyola	52
3.1.2. Causes de pèrdua involuntària o per sanció	56
3.1.3. Nul·litat de l'adquisició de la nacionalitat espanyola	57
3.2. La conservació de la nacionalitat espanyola	58
4. La recuperació de la nacionalitat espanyola	61
5. La doble nacionalitat i l'apatrídia	64
5.1. Concepte de doble o plurinacionalitat i d'apatrídia	64
5.2. Tipus de situacions de doble o plurinacionalitat	65
5.2.1. Doble o plurinacionalitat en sentit propi i en sentit impropï	65

5.2.2. Doble o plurinacionalitat prevista pels convenis internacionals i per les lleis espanyoles o no prevista pels tractats internacionals ni per la llei espanyola (situacions patològiques)	66
5.3. La resolució dels conflictes positius i negatius de nacionalitat ...	69
6. La prova de la nacionalitat	72
Resum	76
Exercicis d'autoavaluació	79
Solucionari	85

Introducció

El Dret de la nacionalitat és la disciplina que estudia els criteris i mecanismes a través dels quals les persones físiques poden adquirir, conservar, perdre i recuperar la nacionalitat espanyola. L'adquisició, conservació, pèrdua i recuperació de la nacionalitat espanyola seran els temes que constituïran el nucli dur d'aquest primer mòdul de l'assignatura. És important posar de relleu que en aquest primer mòdul sobre el Dret de la nacionalitat s'estudiarà única i exclusivament el Dret espanyol de la nacionalitat. És a dir, que només s'estudiaran els mecanismes d'adquisició, conservació, pèrdua i recuperació de la nacionalitat espanyola previstos en l'ordenament jurídic espanyol i no la regulació sobre aquesta matèria prevista en altres ordenaments jurídics.

En aquest mòdul també s'analitzaran els mitjans de prova de la nacionalitat espanyola i els conflictes positius i negatius de nacionalitat, és a dir, la doble o plurinacionalitat i l'apatrídia.

Prèviament, i a títol introductori, es farà referència a les diferents nocions del concepte nacionalitat, al concepte de ciutadania de la Unió Europea, als principis rectors d'aquest àmbit del Dret (el principi relatiu a la competència exclusiva de l'Estat i els seus límits i el principi *tempus regit actum*) i a les fonts normatives, tant internes com internacionals, que configuren l'ordenament jurídic espanyol en matèria de nacionalitat.

Nota

La regulació prevista en altres ordenaments jurídics en matèria de nacionalitat només es tindrà en compte a títol d'exemple.

Objectius

El objectius principals d'aquest mòdul són:

- 1.** Conèixer els mecanismes i els requisits d'adquisició de la nacionalitat espanyola.
- 2.** Conèixer les causes de pèrdua de la nacionalitat espanyola i com evitar-la a través de la conservació.
- 3.** Conèixer els requisits per recuperar la nacionalitat espanyola.
- 4.** Conèixer els supòsits de doble nacionalitat i la situació d'apatrídia.
- 5.** Conèixer els mitjans de prova de la nacionalitat espanyola.

1. La nacionalitat: concepte, principis rectors i fonts

En aquest apartat estudiarem el concepte de nacionalitat i els diferents significats que aquesta noció pot tenir segons el context d'estudi, així com els principis rectors i les fonts del Dret de la nacionalitat.

1.1. Noció de nacionalitat

El concepte de nacionalitat té un caràcter o un contingut polivalent susceptible d'expressar diferents accepcions:

- La **nacionalitat de fet** o **noció sociològica de la nacionalitat** es refereix a la col·lectivitat de persones que s'individualitza com un grup homogeni pel fet de compartir un origen comú, una mateixa llengua, tradició, raça, religió, etc.
- La **nacionalitat de dret** o **accepció política de la nacionalitat** es refereix al vincle jurídic que uneix a l'individu amb l'estat al qual pertany, convertint-lo d'aquesta manera en una de les seves parts integrants: la població. Cada estat té competència exclusiva per decidir i fixar quines condicions ha de complir un individu per adquirir, conservar, perdre i recuperar la seva nacionalitat. La nacionalitat de dret es configura com l'instrument bàsic per tal que l'individu pugui gaudir de la protecció dels drets i llibertats de les persones tant a nivell intern com internacional.
- La **nacionalitat com a estat civil** o **com a estatus de la persona**. En alguns ordenaments jurídics, com l'espanyol, es considera la nacionalitat com un estat civil i així ho demostra el títol I del llibre I del Codi civil, relatiu a «Les persones», i la Instrucció de la DGRN, de 16 de maig de 1983, en la qual s'afirma que «la nacionalitat més que un dret és un estat civil i com a tal un complex de drets i deures».
- La **nacionalitat com a dret fonamental**. En l'àmbit internacional, el dret a la nacionalitat ha estat reconegut com un dret fonamental per l'article 15 de la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 i per l'article 24.3 del Pacte de Drets Civils i Polítics de 1966. Certament, aquesta dimensió de la nacionalitat hauria d'haver quedat reflectida en la Constitució espanyola de 1978, però malauradament no es va aprofitar l'ocasió per fer-ho.

- Finalment, hem de fer referència a un altre concepte que es troba estretament relacionat amb el de nacionalitat, que és el de **ciutadania europea**. La ciutadania europea és l'estatut de què gaudeixen les persones que tenen la nacionalitat d'un estat membre de la Unió Europea. Per tant, la ciutadania europea és un estatut o una condició que s'afegeix o se superposa a la de «nacional d'un estat membre de la Unió Europea». De fet, no es pot tenir la ciutadania europea si no es té prèviament la condició de nacional d'un estat membre de la UE.

Nota

Vegeu la petició de decisió prejudicial plantejada per Raad van State (Països Baixos) en el marc de l'As. C-221/17, el 27 d'abril de 2017, relativa al control de les condicions per a la pèrdua de la nacionalitat d'un estat membre i, en conseqüència, per a la pèrdua de la ciutadania de la UE.

Article 20 TFUE

«Será ciudadano de la Unión Europea toda persona que ostente la nacionalidad de un Estado Miembro.»

Exemple

M. S., de nacionalitat italiana, és ciutadà de la Unió Europea ja que té la nacionalitat d'un estat membre de la UE. En canvi, T. P., de nacionalitat australiana, no és ciutadà de la Unió Europea perquè té la nacionalitat d'un estat que no és membre de la Unió Europea.

1.2. La competència exclusiva de l'Estat en matèria de nacionalitat i els seus límits

Un dels principis rectors del Dret de la nacionalitat és que els estats tenen **competència exclusiva** per legislar sobre aquesta matèria, tal com estableix l'article 149.1.2 CE de 1978. També es va pronunciar en aquest sentit el Tribunal Internacional de Justícia (TIJ) en la Sentència de 6 d'abril de 1955, dictada en el cas Nottebohm.

L'article 149.1.2 CE disposa que:

«El Estado tiene competencia exclusiva en materia de nacionalidad, inmigración, emigración, extranjería y derecho de asilo.»

És l'Estat espanyol el que fixa els principis constitucionals i les condicions que els individus han de complir per tal d'adquirir, conservar, perdre i recuperar – en cas de pèrdua– la nacionalitat espanyola. En definitiva, és l'Estat espanyol el que determina qui són els nacionals espanyols.

La normativa espanyola en matèria de nacionalitat és **unilateral**, és a dir, que només estableix com s'adquireix, conserva, perd i recupera la nacionalitat espanyola.

Exemples

A través de la normativa espanyola en matèria de nacionalitat no podem saber si el francès que adquireix la nacionalitat espanyola perd o no perd per aquest motiu la seva nacionalitat. La pèrdua o no de la nacionalitat francesa ve regulada per la legislació francesa en matèria de nacionalitat.

Nota

Els estats tenen competència exclusiva per legislar en matèria de nacionalitat.

A través de la normativa espanyola en matèria de nacionalitat tampoc podem saber mitjançant quins mecanismes un espanyol pot adquirir la nacionalitat francesa. Aquesta qüestió queda regulada per la normativa francesa en matèria de nacionalitat.

Una de les accepcions del terme *nacionalitat* que hem destacat és la de la nacionalitat com a vincle jurídicopolític, és a dir, com a vincle entre l'individu i l'estat. És cada estat el que atribueix a l'individu la condició de «nacional».

Actualment es comença a apreciar un canvi d'actitud referent a això, tot i que segueix predominant el principi de la competència exclusiva de l'estat en matèria de nacionalitat i un exemple en són les recents reformes del Dret de la nacionalitat que s'han anat produint en l'àmbit del Dret comparat, les quals segueixen mostrant un acusat particularisme respecte als objectius de política legislativa i una clara reticència a conferir qualsevol tipus de sobirania sobre aquesta matèria a la comunitat internacional. Així, per exemple, mentre que la UE ha adoptat diverses normes en matèria d'estrangeria, no ha fet el mateix en matèria de nacionalitat.

Els criteris que utilitza cada estat per determinar com s'adquireix, conserva, perd i recupera la seva nacionalitat són heterogenis, ja que no tots els estats incorporen una regulació uniforme sobre l'adquisició, la conservació, la pèrdua i la recuperació de la seva nacionalitat.

Exemple

En l'ordenament jurídic espanyol el principal criteri d'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen és el *ius sanguinis*, mentre que en països com Estats Units, Perú i Argentina, té primacia el criteri del *ius soli*.

El *ius sanguinis* és el criteri a través del qual s'atribueix als individus la nacionalitat de l'estat del que són nacionals els seus progenitors. Per exemple, segons l'article 17.1.a Cc, són espanyols d'origen els fills de pare o mare espanyols.

El *ius soli* és el criteri a través del qual els estats atribueixen la seva nacionalitat als individus pel fet d'haver nascut en el seu territori. Per exemple, segons l'article 4 del Reglament de la Llei de nacionalitat de 1996 del Perú, són peruans els nascuts en territori peruà.

Aquesta heterogeneïtat pot donar lloc als anomenats **conflictes positius i negatius de nacionalitat**.

Els **conflictes positius de nacionalitat** sorgeixen quan una persona compleix les condicions per ser nacional de dos o més estats. És l'anomenada situació de la **dobla o plurinacionalitat**. Mentre que els **conflictes negatius de nacionalitat** es produeixen quan una persona no compleix les condicions previstes per la legislació de cap estat per ser considerada nacional d'algun estat. És l'anomenada situació d'**apatrídia**.

Nota

Com a conseqüència del principi en virtut del qual els estats tenen competència exclusiva per legislar en matèria de nacionalitat i de l'heterogeneïtat existent entre els diferents Drets estatals en aquesta matèria respecte dels criteris d'adquisició, conservació, pèrdua

Vegeu també

Sobre els criteris d'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen, vegeu l'apartat «Criteris d'adquisició o atribució automàtica».

Vegeu també

Sobre els conflictes positius i negatius de nacionalitat, vegeu l'apartat «La doble nacionalitat i l'apatrídia».

i recuperació de la nacionalitat, sorgeixen els anomenats conflictes positius (**dobles o plurinacionalitat**) i negatius de nacionalitat (**apatrídia**).

Però, que els estats tinguin competència exclusiva per legislar en matèria de nacionalitat no significa que l'ordenament jurídic internacional es mantingui aliè respecte a això, sinó que aquest, de manera explícita o implícita, imposa **límits** a aquesta competència estatal, tal com va establir el Tribunal Internacional de Justícia de La Haia en el cas *Nottebohm*.

Nota

STIJ de La Haia, de 6 d'abril de 1955, cas *Nottebohm*.

Els **límits imposats pel Dret internacional públic** a la competència exclusiva dels estats en matèria de nacionalitat, que aquests han de respectar en legislar sobre la matèria, són els següents:

- El **principi d'efectivitat**: els estats, a l'hora de determinar qui són els seus nacionals, estan obligats a observar l'existència d'una relació autèntica o d'un vincle efectiu entre el propi estat i l'individu. Si no és així, la nacionalitat no es podrà fer valer davant tercers. Aquest límit va ser acceptat amb rotunditat pel TIJ en el cas *Nottebohm*.
- La **normativa internacional sobre drets humans**: la nacionalitat és un dret fonamental que tenen totes les persones pel fet de ser-ho (art. 15 de la Declaració Universal de Drets Humans i art. 24.3 del Pacte de Drets Civils i Polítics) i com a tal opera com a límit a la competència exclusiva dels estats per legislar en matèria de nacionalitat.
- L'acció de les **normes consuetudinàries internacionals**: les normes consuetudinàries internacionals són costums, usos o pràctiques que s'han anat consolidant a nivell internacional fins a convertir-se en vertaders límits al principi de la competència exclusiva dels estats per legislar sobre aquesta matèria. No obstant això, actualment no hi ha gaires normes consuetudinàries sobre la matèria, ja que la majoria han anat quedant contingudes expressament en les legislacions estatals. Per exemple, una norma consuetudinària internacionalment admesa era que els fills de funcionaris diplomàtics i consulars nascuts en el territori en el qual els seus pares estaven acreditats no podien adquirir la nacionalitat d'aquell estat. Aquesta norma, des de ja fa uns anys, es troba recollida expressament en l'article 17.1.b apartat 2n. del Cc.

Des de fa uns anys, arran de la STJUE, de 2 de març de 2010, *Janko Rottman*, as. C-135/08, també es pot apreciar que el TJUE té **atribuïda la competència** per verificar si **la normativa i les decisions en matèria de nacionalitat adoptades pels estats membres de la UE són o no compatibles amb el Dret de la Unió Europea**. Per tant, aquest és un nou límit que ve imposat per la UE i que també cal tenir en compte.

STJUE de 2 de març de 2010, Janko Rottman, as. C-135/08

El sr. Rottman, nacional austríac d'origen, va adquirir la nacionalitat alemanya i com a conseqüència de l'adquisició va perdre la nacionalitat austríaca. Posteriorment, les auto-

ritats alemanyes van tenir coneixement que el sr. Rottman durant els tràmits per adquirir la nacionalitat alemanya havia ocultat la seva imputació en un procediment penal a Àustria, motiu pel qual, de conformitat amb el Dret alemany, van revocar la naturalització del sr. Rottman per considerar que havia adquirit la nacionalitat alemanya de manera fraudulenta.

El sr. Rottman va quedar en situació d'apatrídia, ja que no tenia ni la nacionalitat austríaca ni la nacionalitat alemanya. A més, en no tenir la nacionalitat de cap estat membre de la UE, el Sr. Rottman va perdre la condició de ciutadà de la Unió Europea i, en conseqüència, el dret a gaudir dels drets i llibertats comunitàries. Per aquests motius, el Sr. Rottman va recórrer la resolució de revocació de la nacionalitat alemanya davant de les autoritats alemanyes al·legant que aquesta infringia el Dret internacional públic i el Dret de la Unió Europea. Les autoritats alemanyes van paraitzar el procediment i van plantejar una qüestió prejudicial al TJUE, el qual va respondre argumentant que qualsevol estat membre de la UE pot revocar a un ciutadà de la UE la nacionalitat del seu estat adquirida de manera fraudulenta sempre que la revocació respecti el principi de proporcionalitat entre les circumstàncies del cas i la gravetat de la infracció. El TJUE corrobora en aquesta sentència el principi de la competència exclusiva dels estats per determinar qui són els seus nacionals, però el TJUE també puntualitza que la normativa dels estats membres de la UE ha de respectar el Dret de la UE, és a dir, que el Dret i les decisions en matèria de nacionalitat dels estats membres de la UE estan sotmeses al control jurisdiccional del TJUE, que és l'òrgan que s'encarrega de verificar la compatibilitat de les decisions i de la normativa dels estats membres de la UE en matèria de nacionalitat amb el Dret de la UE.

1.3. Les fonts del Dret espanyol de la nacionalitat

L'ordenament jurídic espanyol no disposa d'un codi de la nacionalitat, tal com succeeix en molts altres països. La major part de la doctrina ha defensat, com a solució més adequada per solucionar els problemes que es plantegen sobre la matèria, la necessitat d'unificar el tractament de la nacionalitat en un text únic i codificat. No obstant això, aquesta solució no ha prosperat i així ho posen de manifest les diferents lleis que al llarg del temps s'han anat adoptant per reformar les normes del Codi civil en matèria de nacionalitat (art. 17 a 26 Cc).

La major part de les normes del Dret espanyol de la nacionalitat són **normes d'origen intern o estatal**, és a dir, normes que han estat adoptades pel legislador espanyol (**fonts internes**). I el motiu és que l'Estat espanyol té competència exclusiva per legislar en matèria de nacionalitat.

Malgrat que les fonts del Dret espanyol de la nacionalitat són principalment internes, cal destacar que en l'ordenament jurídic espanyol també hi ha **normes d'origen internacional** sobre la matèria (**fonts internacionals**), tot i que són escasses.

1.3.1. Fonts internes

Les **fonts internes** en matèria de nacionalitat en l'ordenament jurídic espanyol són fonamentalment:

- Article 11 de la Constitució espanyola de 1978 (CE).
- Articles 17 a 26 i articles 9.9 i 9.10 del Codi civil (Cc).
- Llei del Registre Civil (LRC) i Reglament del Registre Civil (RRC).

Nota

El règim substantiu espanyol en matèria de nacionalitat es troba contingut en els articles 17 a 26 Cc.

Nota

Les fonts del Dret espanyol de la nacionalitat són tant internes com internacionals, tot i que predominen les primeres atès que l'Estat espanyol té competència exclusiva per legislar sobre aquesta matèria.

- Circulars i instruccions de la Direcció General dels Registres i del Notariat (DGRN).

La normativa espanyola en matèria de nacionalitat es troba continguda, principalment, en els **articles 17 a 26 del Codi civil espanyol**, els quals constituïran el nostre objecte d'estudi en els apartats 2 a 4 del present mòdul.

Originàriament, les normes en matèria de nacionalitat es trobaven contingudes en el text constitucional (Constitució de 1812, 1836, 1845, 1869 i 1876). Va ser a partir de l'adopció del Codi civil espanyol de 1889 que la regulació d'aquesta matèria es va incorporar en aquest text, en particular, i com ja hem assenyalat, en els articles 17 a 26 Cc. Aquests articles 17 a 26 del Codi civil han estat reformats en diverses ocasions per diferents lleis estatals (Lleis de 1954, 1975, 1982, 1990, 1993, 1995, 2002, 2007, 2011 i 2015), encara que les principals lleis de reforma del Codi civil espanyol en matèria de nacionalitat són la Llei 18/1990 i la Llei 36/2002.

És molt important tenir present que en el Dret de la nacionalitat regeix el **principi *tempus regit actum***, és a dir, que s'ha d'aplicar la regulació vigent en el moment en què es plantegen els fets (el naixement de l'individu, l'adopció, l'opció a la nacionalitat espanyola, la pèrdua, la recuperació, etc.). En aquesta assignatura, la regulació que serà objecte d'estudi serà la vigent actualment, sense perjudici que en ocasions haurem de consultar la redacció dels articles 17 a 26 Cc atorgada per lleis de reforma del Codi civil anteriors.

Exemples

L'any 1992 va néixer a Barcelona un nen, fill de mare espanyola i pare australià. Per tal de saber si aquest menor va adquirir o no la nacionalitat espanyola en el moment del seu naixement, cal tenir present allò que establia el Codi civil espanyol en la seva redacció vigent l'any del seu naixement. L'any 1992, les disposicions del Codi civil en matèria de nacionalitat eren els articles 17 a 26 Cc redactats segons la Llei 18/1990. Per tant, s'ha d'aplicar l'article 17.1 Cc redactat segons la Llei 18/1990, el qual tenia la mateixa redacció que l'actual article 17.1 Cc, atès que aquest precepte no ha estat modificat amb posterioritat a aquesta llei. En aplicació de l'article 17.1.a Cc redactat segons la Llei 18/1990, aquest menor va adquirir la nacionalitat espanyola per *ius sanguinis* pel fet de ser fill de mare espanyola.

Les dones espanyoles que celebraven matrimoni amb estrangers abans de l'any 1975 perdien per raó de matrimoni la nacionalitat espanyola si adquirien la nacionalitat del seu marit (art. 23.3 del Codi civil espanyol en la seva redacció atorgada per la Llei de 1954). A partir de la reforma introduïda per la Llei de 1975, les dones espanyoles ja no perden la nacionalitat espanyola pel fet de contraure matrimoni amb un estranger. Per tant, si se'ns planteja actualment si una dona espanyola que va adquirir la nacionalitat del seu marit estranger en contraure matrimoni l'any 1968 va perdre o no la nacionalitat espanyola per raó de matrimoni, haurem de consultar la normativa vigent en el moment de la celebració del matrimoni (1968) i no la normativa vigent actualment. L'any 1968 la redacció vigent del Codi civil en matèria de pèrdua de la nacionalitat espanyola era la atorgada per la Llei de 1954, en virtut de la qual la dona sí que va perdre la nacionalitat espanyola per raó de matrimoni en haver adquirit la nacionalitat estrangera del marit (art. 23.3 Cc).

Els espanyols que perdien la nacionalitat espanyola i que la volien recuperar abans de la reforma del Codi civil introduïda per la Llei 36/2002 havien de renunciar a la seva nacionalitat, excepte que fossin nacionals de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal. En canvi, els espanyols que van perdre la nacionalitat es-

panyola i que la volen recuperar en l'actualitat ja no cal que renunciïn a la seva nacionalitat per poder recuperar la nacionalitat espanyola, sigui quina sigui la nacionalitat que tinguin. Per exemple, un nacional britànic que va ser nacional espanyol vol recuperar la nacionalitat espanyola en l'actualitat (octubre de 2017). En aquest cas, hem de tenir en compte el règim de recuperació vigent actualment, és a dir, la redacció de l'article 26 Cc atorgada per la Llei 36/2002, en aplicació de la qual, per poder recuperar la nacionalitat espanyola, ha de residir legalment a Espanya, ha de declarar la seva voluntat de recuperar la nacionalitat espanyola davant l'encarregat del Registre Civil i ha d'inscriure la recuperació en el Registre Civil espanyol. Ara bé, no cal que renunciï a la nacionalitat britànica per recuperar la nacionalitat espanyola. En canvi, si hagués sol·licitat la recuperació de la nacionalitat espanyola l'any 2000, el règim que se li hagués aplicat seria el vigent en aquell moment, és a dir, la redacció de l'article 26 Cc atorgada per la Llei 29/1995, en virtut de la qual hauria d'haver complert els requisits abans esmentats i, a més, hauria d'haver renunciat a la nacionalitat britànica.

1.3.2. Fonts internacionals

Les **fonts internacionals** de l'ordenament jurídic espanyol en matèria de nacionalitat són:

- Declaració Universal dels Drets Humans.
- Pacte de Drets Civils i Polítics.
- Convenis bilaterals de doble nacionalitat celebrats entre Espanya i països iberoamericans. Malgrat que l'article 11.3 CE autoritza l'Estat espanyol a concertar tractats de doble nacionalitat amb els països iberoamericans o amb aquells que hagin tingut o tinguin una particular vinculació amb Espanya, ara per ara Espanya només n'ha celebrat amb països iberoamericans.
- Convenis bilaterals per intercanviar informació en matèria de nacionalitat.
- Convenis per resoldre els problemes de prestació del servei militar amb països iberoamericans, Portugal, França i Itàlia.
- Conveni europeu per a la reducció dels casos de pluralitat de nacionalitats i obligacions militars, fet a Estrasburg el 6 de maig de 1963 i el posterior fet a Estrasburg el 24 de novembre de 1977.
- Convenis de 10 de setembre de 1964, 8 de setembre de 1976 i 15 de setembre de 1977, relatius a la prova de la nacionalitat.

Nota

Les úniques fonts internacionals que es tindran en compte en aquest mòdul són els convenis de doble nacionalitat amb països iberoamericans. Vegeu l'apartat «La doble nacionalitat i l'apatrídia».

2. L'adquisició de la nacionalitat espanyola

2.1. Introducció

La nacionalitat espanyola es pot adquirir tant de manera **no automàtica** com de manera **automàtica**. La diferència entre cadascun d'aquests mecanismes, com veurem més endavant, es troba en la necessitat o no que intervingui la voluntat de l'interessat per tal que prosperi l'adquisició de la nacionalitat espanyola. En els supòsits d'**atribució o adquisició automàtica** l'interessat no manifesta la seva voluntat d'adquirir la nacionalitat espanyola sinó que és l'Estat espanyol qui li atribueix automàticament la nacionalitat pel fet de trobar-se en una determinada situació o complir unes condicions, per exemple, pel fet de ser fill/a de pare o mare espanyol/a (*ius sanguinis*). En canvi, en els supòsits d'**adquisició no automàtica** per tal que l'interessat adquireixi la nacionalitat espanyola és necessari que aquest manifesti la seva voluntat d'adquirir-la. Per exemple, per adquirir la nacionalitat espanyola per residència en territori espanyol, per carta de naturalesa o per opció, cal la manifestació de voluntat de l'interessat.

També cal precisar que la nacionalitat espanyola es pot adquirir des del **moment del naixement** (per exemple, la nacionalitat espanyola adquirida per *ius sanguinis*), o bé en un **moment posterior al naixement** (per exemple, l'adquisició de la nacionalitat espanyola pel fet de residir en territori espanyol, per carta de naturalesa o per opció).

La nacionalitat espanyola pot tenir-se **d'origen o de manera derivativa**. La **nacionalitat d'origen** és una nacionalitat més protegida que la **nacionalitat derivativa**, tal com es posa en relleu en els articles 11.2 CE i en els articles 25.1 Cc. i 24.1 apartat 2n. Cc, relatiu a la pèrdua de la nacionalitat espanyola.

Article 11. 2 CE

«Ningún español de origen podrá ser privado de su nacionalidad.»

Article 25.1 Cc

«Los españoles que no lo sean de origen perderán la nacionalidad: a) Cuando durante un período de tres años utilicen exclusivamente la nacionalidad a la que hubieran declarado renunciar al adquirir la nacionalidad española. b) Cuando entren voluntariamente al servicio de las armas o ejerzan cargo político en un Estado extranjero contra la prohibición expresa del Gobierno.»

D'aquest precepte es desprèn que els espanyols derivatius poden perdre la nacionalitat espanyola de manera involuntària o per sanció, mentre que els espanyols d'origen només la poden perdre de manera voluntària.

Article 24.1 apartat 2n. Cc

«La adquisición de la nacionalidad de países iberoamericanos, Andorra, Filipinas, Guinea Ecuatorial o Portugal no es bastante para producir, conforme a este apartado, la pérdida de la nacionalidad española de origen.»

A *sensu contrari*, l'adquisició de la nacionalitat de qualsevol dels països mencionats en l'article 24.1 apartat 2n. Cc sí que comporta la pèrdua de la nacionalitat espanyola derivativa.

Tots els supòsits d'**adquisició o atribució automàtica** de la nacionalitat espanyola donen lloc a l'adquisició de la **nacionalitat espanyola d'origen** (vegeu l'apartat següent), mentre que en els casos d'**adquisició no automàtica** la **nacionalitat espanyola** que s'adquireix és, en la major part dels casos, **derivativa** (vegeu l'apartat «La conservació de la nacionalitat espanyola»), tret d'alguns casos en què és d'origen (vegeu l'apartat «La pèrdua de la nacionalitat espanyola»).

2.2. Criteris d'adquisició o atribució automàtica

Els criteris d'adquisició o atribució automàtica de la nacionalitat espanyola són aquells que comporten que l'individu esdevingui nacional espanyol pel fet de trobar-se en una determinada situació o en unes determinades circumstàncies, és a dir, sense que sigui necessari que aquell manifesti la seva voluntat d'adquirir-la. En aquests casos, en no intervenir la declaració de voluntat de l'interessat, l'Estat espanyol atribueix la nacionalitat espanyola d'origen a l'interessat de manera automàtica. Els criteris d'atribució automàtica de la nacionalitat espanyola són tres:

- el *ius sanguinis*,
- per l'adopció de menors estrangers per part de nacionals espanyols, i,
- el *ius soli*.

Tots aquests mecanismes donen lloc a l'adquisició de la **nacionalitat espanyola d'origen**.

2.2.1. *Ius sanguinis*

L'adquisició de la nacionalitat espanyola per *ius sanguinis* o, el que és el mateix, per filiació o per dret de sang, consisteix en l'adquisició de la nacionalitat espanyola pel fet de ser fill de pare o mare espanyols.

Segons l'article 17.1.a Cc, «Son españoles de origen los nacidos de padre o madre españoles», i això és així amb independència del lloc de naixement de la persona i de la nacionalitat que tingui l'altre progenitor/a.

Exemples

Nota

Els criteris d'adquisició o atribució automàtica donen lloc a l'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen.

Ius sanguinis

Són espanyols d'origen els fills de pare o mare espanyol/a amb independència del lloc de naixement i de la nacionalitat que tingui l'altre progenitor/a.

El fill de pare espanyol i mare italiana nascut a Itàlia és espanyol d'origen pel fet de ser fill de pare espanyol, amb independència del fet d'haver nascut a Itàlia i de ser fill de mare italiana. En aquest cas, d'acord amb la legislació italiana, que de la mateixa manera que el Dret espanyol parteix del caràcter prioritari del criteri del *ius sanguinis* (art. 1.1 de la Llei núm. 91 de 1992), aquest individu també tindrà la nacionalitat italiana pel fet de ser fill de mare italiana. En definitiva, aquest individu serà doble nacional espanyol i italià d'origen, ja que compleix les condicions previstes per ambdues legislacions per tenir ambdues nacionalitats.

El fill de pare i mare espanyols nascut a Itàlia és espanyol d'origen des del moment del seu naixement per *ius sanguinis*.

A través del criteri del *ius sanguinis* s'atribueix la **nacionalitat espanyola d'origen** al fill d'espanyol/a de manera automàtica des del moment del naixement.

La reforma del Codi civil en matèria de nacionalitat introduïda per la Llei de 1982

És important destacar que és a partir de la Llei de reforma del Codi civil de 1982 que els fills de mare espanyola adquireixen la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis*. Amb anterioritat a l'esmentada llei, només adquirien la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis* els fills de pare espanyol. El motiu de la reforma introduïda pel legislador espanyol a través de la Llei de 1982 era adaptar la redacció del Codi civil al principi d'igualtat i no discriminació per raó de sexe previst en l'article 14 de la Constitució espanyola de 1978.

Com es resolva la diferència de tracte que rebien, a partir de l'entrada en vigor de la Llei de 1982, els fills d'espanyola nascuts abans de la Llei de 1982 i els fills d'espanyola nascuts després de l'adopció de l'esmentada Llei? La diferència de tracte entre aquests fills, que es trobaven en les mateixes circumstàncies però en moments diferents, va quedar resolta a través de la Disposició transitòria 2a. de la Llei 18/1990, de reforma del Codi civil en matèria de nacionalitat, en virtut de la qual els que no fossin espanyols en entrar en vigor la citada Llei i ho poguessin ser de conformitat amb la mateixa, podien optar a la nacionalitat espanyola d'origen si exercien el dret d'opció dins d'un termini de dos anys a comptar des de l'entrada en vigor de la Llei. La Llei 18/1990 va entrar en vigor el 7 de gener de 1991 i, per tant, els beneficiaris de la Disposició transitòria 2a. podien exercir el dret d'opció fins al 7 de gener de 1993. En el cas de no haver exercit aquest dret dins del termini indicat, els fills de mare espanyola nascuts abans de 1982 ja no poden adquirir la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis*, però sí que poden adquirir la nacionalitat espanyola derivativa a través d'un règim privilegiat, que és per residència d'un any en territori espanyol pel fet de no haver exercit oportunament el dret d'opció (art. 22.1.b Cc).

Actualment, i des de fa molts anys, en el Dret espanyol de la nacionalitat el *ius sanguinis* és el principal criteri d'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen. Aquest és un criteri que, a diferència del *ius soli*, afavoreix els fills d'emigrants espanyols que neixen a l'estranger, ja que adquireixen la nacionalitat espanyola pel fet de ser fills de pare o mare espanyol amb independència de quin sigui el lloc del seu naixement.

Exemple

El fill d'espanyols nascut als Estats Units adquireix la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis* malgrat haver nascut a l'estranger. Cal precisar que aquest individu, de conformitat amb el dret nord-americà, també adquireix la nacionalitat nord-americana des del moment del seu naixement pel fet d'haver nascut als Estats Units. La legislació nord-americana en matèria de nacionalitat, a diferència de l'espanyola, es basa en el criteri del *ius soli* (art. 301 de la Immigration and Nationality Act, actualitzada el 2013). Per tant, ens trobem davant d'un doble nacional, en aquest cas, espanyol i nord-americà.

Vegeu també

Sobre l'adquisició de nacionalitat espanyola per residència en el territori espanyol, vegeu l'apartat «La naturalització».

L'element essencial de l'article 17.1.a Cc és el fet de **ser fill natural o biològic d'un espanyol/a**. Aquest precepte no comprèn els fills en sentit legal, com per exemple els fills adoptius. En conseqüència, la **determinació de la filiació** es presenta com una qüestió preliminar a l'atribució de la nacionalitat espanyola per *ius sanguinis*.

Els requisits que s'han de complir per tal que prosperi l'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis* són els següents:

- El fill/a ha de ser menor de divuit anys.
- S'ha d'haver determinat la seva filiació respecte d'un espanyol o espanyola.
- La determinació de la filiació s'ha d'haver produït abans que el fill/a compleixi els divuit anys.

En el supòsit en què la filiació respecte d'un espanyol/a queda determinada un temps després del naixement, però sempre abans que l'individu compleixi els divuit anys, l'atribució de la nacionalitat espanyola, de conformitat amb l'article 112 Cc, tindrà efectes retroactius tant si el beneficiari ja té una altra nacionalitat com si no la té.

Article 112 Cc

«La filiación produce sus efectos desde que tiene lugar.»

La pèrdua de la condició de «fill d'espanyol/a» comporta la pèrdua de la nacionalitat espanyola, excepte en el cas que la pèrdua de la nacionalitat comporti una situació d'apatrídia.

Exemple

En el cas que es dicti una sentència impugnant la filiació d'un menor respecte d'un espanyol, aquell perdrà la condició de nacional espanyol. Ara bé, si amb la pèrdua de la nacionalitat espanyola l'individu es queda en situació d'apatrídia, aquest conservarà la nacionalitat espanyola, no la perdrà.

La pèrdua de la nacionalitat espanyola com a conseqüència de la impugnació de la filiació d'un menor respecte d'un nacional espanyol no es troba, tanmateix, contemplada entre les causes de pèrdua de la nacionalitat espanyola previstes en els articles 24 i 25 Cc.

2.2.2. Per adopció de menors d'edat

Segons l'article 19.1 Cc:

«El extranjero menor de dieciocho años adoptado por un español adquiere, desde la adopción, la nacionalidad española de origen.»

Apatrídia

L'apatrídia és la situació en què es troben les persones que no tenen cap nacionalitat. Aquesta és una situació que s'ha d'intentar evitar, ja que el dret a tenir una nacionalitat és un dret fonamental de totes les persones reconegut en la Declaració Universal de Drets Humans (art. 15) i en el Pacte de Drets Civils i Polítics (art. 24.3 Cc).

En aquest cas, l'individu adquireix la nacionalitat espanyola d'origen, de la mateixa manera que els fills biològics d'espanyol/a, però no des del moment del seu naixement, sinó des del moment de la constitució de l'adopció, tal com estableix l'article 19.1 Cc.

L'article 19.1 Cc fa referència a un supòsit diferent al contemplat en l'article 17.1.a Cc, ja que es refereix a:

- Fills adoptius, no a fills biològics. Els fills adoptius no poden adquirir la nacionalitat espanyola per *ius sanguinis* en aplicació de l'article 17.1.a Cc en la mesura que no són fills biològics de pare o mare espanyol/a.
- Fills adoptius estrangers, és a dir, que en el moment de ser adoptats generalment tenen una altra o unes altres nacionalitats.
- Fills adoptats per espanyol/a.

L'article 19.1 Cc., de la mateixa manera que l'article 17.1.a Cc, fa referència a menors de divuit anys. Però això no significa que els estrangers majors de divuit anys que hagin estat adoptats per espanyol/a no puguin adquirir la nacionalitat espanyola d'origen. Si aquesta és la seva voluntat, la poden adquirir, però ho han de fer a través d'un altre mecanisme, que és l'opció, tal com estableix l'article 19.2 Cc.

L'opció

L'opció és un mecanisme d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola a través del qual els estrangers acostumen a adquirir la nacionalitat espanyola derivativa, malgrat que en alguns casos a través d'aquest mecanisme també es pot adquirir la nacionalitat espanyola d'origen, com per exemple en el cas d'estrangers majors d'edat adoptats per espanyol/a. És a dir, que els estrangers majors d'edat adoptats per espanyol/a, a diferència dels estrangers menors d'edat, no adquireixen la nacionalitat espanyola d'origen de manera automàtica sinó que ho fan de manera no automàtica a través del mecanisme de l'opció, tal com disposa l'article 19.2 Cc.

La CE de 1978 equipara els fills biològics i els fills adoptius, ja que exigeix que uns i altres rebin un mateix tracte amb independència que tinguin un origen diferent: el naixement, els fills biològics; i l'adopció, els fills adoptius. És amb la finalitat d'aconseguir l'equiparació en el tracte que l'article 19.1 Cc atribueix als menors estrangers adoptats per espanyol la nacionalitat espanyola d'origen, és a dir, la mateixa nacionalitat que s'atribueix als fills biològics de pare o mare espanyol/a a través del *ius sanguinis*. La diferència és, però, que els menors estrangers adoptats per espanyol l'adquireixen a partir del moment en què es dicta la resolució d'adopció, mentre que els fills biològics l'adquireixen des del moment del seu naixement.

Vegeu també

L'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen per part d'estrangers majors d'edat adoptats per espanyol serà analitzada en l'apartat «El criteri d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen: l'opció».

En qualsevol cas, per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen per part del menor adoptat produeixi efectes, és necessària la inscripció de l'adopció en el Registre Civil Espanyol (art. 330 Cc). No és necessària, en canvi, la inscripció de l'adquisició de la nacionalitat espanyola, de la qual ja en queda constància en la inscripció de l'adopció.

Les adopcions que es poden inscriure en el Registre Civil espanyol són únicament aquelles adopcions vàlides o que puguin produir els seus efectes en el territori espanyol, és a dir, les **adopcions plenes**. Les adopcions simples o menys plenes no són vàlides en el territori espanyol; per tant, en no poder ser inscrites en el Registre Civil espanyol, no comporten l'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen, tal com es desprèn de la lectura de l'article 30.3 de la Llei 54/2007, d'adopció internacional, de 28 de desembre de 2007 (més coneguda com la LAI) en relació amb l'article 19 Cc.

Adopció plena i adopció simple

L'**adopció plena** és l'adopció que comporta un trencament del vincle de filiació entre el fill adoptiu i els pares biològics.

L'**adopció simple** és l'adopció que no comporta un trencament del vincle de filiació entre el fill adoptiu i els pares biològics. Aquest tipus d'adopció està prevista per la legislació de països com ara Nepal o El Salvador. La legislació espanyola no contempla l'adopció simple com una adopció vàlida.

L'article 30.3 de la LAI disposa que:

«La adopción simple o no plena no será objeto de inscripción en el Registro Civil español como adopción ni comportará la adquisición de la nacionalidad española con arreglo al artículo 19 del Código Civil.»

Un cop el menor estranger ha estat adoptat, tindrà la nacionalitat espanyola i la nacionalitat o les nacionalitats que tenia abans de l'adopció. Per tant, serà un doble o plurinacional fins el moment d'emancipar-se, moment a partir del qual pot perdre la nacionalitat espanyola si concorren les causes de pèrdua de la nacionalitat espanyola previstes en l'article 24 Cc. De conformitat amb l'article 19.3 Cc, si d'acord amb el dret del país d'origen del menor adoptat aquest manté la seva nacionalitat, aquesta també serà reconeguda a Espanya. Ens trobem, per tant, davant d'una **situació de doble nacionalitat prevista o reconeguda per la llei espanyola**.

Adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen per adopció de menors

Els menors estrangers adoptats per espanyol adquireixen la nacionalitat espanyola d'origen des del moment de la constitució de l'adopció.

Finalment, és important destacar que, de conformitat amb l'article 180.3 Cc, l'extinció de l'adopció no comporta la pèrdua de la nacionalitat espanyola. És per aquest motiu que l'extinció de l'adopció no figura entre les causes de pèrdua de la nacionalitat espanyola previstes en els articles 24 i 25 Cc.

Nota

El paràgraf 3 de l'article 19 Cc es va incorporar a través de la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència.

Vegeu també

Vegeu l'apartat «Doble o plurinacionalitat prevista pels convenis internacionals, per les lleis espanyoles o no prevista pels tractats internacionals ni per la llei espanyola (situacions patològiques)».

2.2.3. *Ius soli*

L'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* consisteix en l'adquisició o l'atribució de la nacionalitat pel fet d'haver nascut en territori espanyol i concórrer, a més, les circumstàncies enumerades en els apartats *b*, *c* o *d* de l'article 17.1 Cc. És a dir que, el fet d'haver nascut en territori espanyol no és per si sol un criteri d'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen.

En la redacció originària del Codi civil de 1889, el *ius soli* era el principal criteri d'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen, mentre que el *ius sanguinis* era un correctiu del primer. Amb posterioritat, i encara en l'actualitat, l'ordre s'ha invertit, atès que el principal criteri d'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen és el del *ius sanguinis*. El *ius soli* és un criteri d'adquisició residual o subsidiari que opera en defecte del primer.

Ius soli

El fet d'haver nascut en territori espanyol no és per si sol un criteri d'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen. Per a l'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* cal que l'individu hagi nascut en territori espanyol i que, a més a més, concorrin les circumstàncies previstes en els apartats *b*, *c* o *d* de l'article 17.1 Cc.

Exemple del caràcter residual del *ius soli* en el Dret espanyol de la nacionalitat

La persona nascuda a Espanya que és filla de pare o mare espanyols adquireix des del moment del seu naixement la nacionalitat espanyola d'origen pel fet de ser filla de pare o mare espanyols (*ius sanguinis*), però no pel fet d'haver nascut en territori espanyol (*ius soli*).

El *ius soli* té com a objectiu evitar, d'una banda, la perpetuació de generacions d'estrangers a Espanya (art. 17.1.b Cc) i, de l'altra, les situacions d'apatrídia originària (apartats *c* i *d* art. 17.1 Cc). En moltes ocasions, l'atribució de la nacionalitat espanyola per *ius soli* serveix per evitar la situació d'apatrídia originària en què es poden trobar els infants nascuts en territori espanyol que en el moment del seu naixement no compleixen els requisits o condicions per adquirir la nacionalitat dels seus progenitors.

L'article 17 Cc contempla tres supòsits diferents d'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli*, els quals s'analitzen a continuació.

1) Segons l'article 17.1.b Cc:

«Son españoles de origen los nacidos en España de padres extranjeros si, al menos, uno de ellos ha nacido en España. Se exceptúan los hijos de funcionario diplomático o consular acreditado en España.»

Aquest article 17.1.b incorpora una regla general i una excepció.

La regla general consisteix en l'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* a tota persona que hagi nascut en territori espanyol sempre i quan el seu pare o la seva mare també hagi nascut a Espanya. En aquest cas, l'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen s'atribueix de manera automàtica per l'estreta vinculació que comporta el fet que tant el fill com algun dels seus progenitors hagi nascut en territori espanyol.

Exemple

El juny de 2017 neix a Barcelona (Espanya) una nena de pares de nacionalitat nord-americana. El pare va néixer a Illinois (Estats Units) el 1980 i la mare a Barcelona (Espanya) l'any 1982. En aquest cas, la nena adquireix la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* en el moment del seu naixement, atès que tant ella com la seva mare han nascut en territori espanyol. La nena no adquiriria la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* en el cas de que la seva mare hagués nascut als Estats Units o en qualsevol altre país estranger.

El motiu pel qual s'exigeix aquesta doble vinculació (fill/a nascut a Espanya i pare o mare també nascut en territori espanyol) no és un altre que el d'evitar la perpetuació de generacions d'estrangers sense cap tipus de vincle amb el territori espanyol. Per tant, de conformitat amb l'article 17.1.b Cc, la persona que neix en territori espanyol no adquireix per aquest sol fet la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli*. No obstant això, tal com veurem més endavant, només pel fet d'haver nascut a Espanya, amb posterioritat al seu naixement sí que podrà adquirir la nacionalitat espanyola a través d'un règim molt privilegiat, que és el de l'adquisició per residència en territori espanyol durant el període d'un any (art. 22.2.a Cc).

Exemple

No adquireix la nacionalitat espanyola per *ius soli* la filla d'alemanys nascuts a Alemanya que neix a Palma de Mallorca (Espanya) durant les vacances d'estiu de 2017. El fet fortuït que la filla de dos alemanys nascuts a Alemanya neixi en territori espanyol no comporta un vincle suficient amb el territori espanyol com per atribuir-li de manera automàtica, des del moment del seu naixement, la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli*.

La regla general de l'article 17.1.b Cc té una excepció ja que no s'aplica als fills nascuts a Espanya dels funcionaris diplomàtics o consulars estrangers acreditats en territori espanyol. Els funcionaris diplomàtics o consulars queden sotmesos a un règim especial regit pel principi de sobirania. El motiu que justifica aquesta excepció és l'escassa vinculació real entre l'individu i el territori espanyol. No obstant això, la major part de la doctrina critica el fet que el legislador espanyol segueixi mantenint en l'apartat final de l'article 17.1.b Cc aquesta excepció en la mesura que el motiu que la justifica es reproduïx actualment en altres casos.

Exemple

El fill del cònsol australià acreditat a Espanya que neix en territori espanyol no adquireix per *ius soli* la nacionalitat espanyola d'origen.

2) Segons l'article 17.1.c Cc:

«Son españoles de origen los nacidos en España de padres extranjeros, si ambos no tienen nacionalidad o la legislación de ninguno de ellos le atribuye al hijo una nacionalidad.»

L'article 17.1.c Cc contempla dos supòsits d'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli*: en primer lloc, el dels nascuts a Espanya fills de pares apàtrides i, en segon lloc, el dels nascuts a Espanya que són fills d'estrangers

Vegeu també

Vegeu l'apartat «La naturalització», relatiu als criteris d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola i, més concretament, a l'adquisició de la nacionalitat espanyola a través del mecanisme de la naturalització per residència.

la legislació o les legislacions nacionals dels quals –en el cas que aquests tinguin diferents nacionalitats (matrimoni o parella mixta)– no atribueix al fill la seva nacionalitat.

En el primer dels casos, per evitar l'apatrídia originària del fill d'apàtrides nascut en territori espanyol, l'Estat li atribueix la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli*.

En el segon dels casos, ens hi trobem quan els pares del nascut en territori espanyol són nacionals de països basats estrictament en el criteri del *ius soli* i, per tant, la seva legislació no atorga la seva nacionalitat als fills dels seus nacionals nascuts a l'estranger; en definitiva, quan es tracta de legislacions que no contemplen el *ius sanguinis* com a criteri d'atribució de la nacionalitat.

En aquest segon supòsit, quan s'invoca l'article 17.1.c Cc és necessari provar el contingut de la llei o de les lleis de l'Estat del qual són nacionals els progenitors del nascut en territori espanyol. I un cop comprovat el contingut del dret o drets de l'Estat del qual són nacionals els progenitors de la persona nascuda en territori espanyol, poden passar dues coses:

- Que es constati que aquesta legislació o aquestes legislacions no atribueixen la nacionalitat als fills dels nacionals nascuts fora del territori, supòsit en què l'Estat espanyol els atribuirà la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* per tal d'evitar la seva apatrídia originària.
- Que es comprovi que la legislació o les legislacions dels Estats dels quals són nacionals els seus progenitors –en cas que tinguin nacionalitats diferents– sí que li atribueixen la seva nacionalitat o, almenys, una d'elles. En aquest cas, com que no es tracta d'un supòsit d'apatrídia originària, ja que el nascut a Espanya adquireix la nacionalitat o les nacionalitats dels seus progenitors, no se li atribuirà la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli*.

Exemples

La legislació peruana segueix estrictament el criteri del *ius soli*, de manera que els fills de peruans nascuts en territori espanyol no poden adquirir la nacionalitat peruana dels seus progenitors pel fet d'haver nascut fora del territori peruà (art. 4 del Reglament de la Llei de nacionalitat de 1996). En aquest cas, l'Estat espanyol, per evitar que els menors es trobin en una situació d'apatrídia originària, els atribueix de manera automàtica la nacionalitat espanyola d'origen.

El fill de pare peruà i de mare italiana nascut en territori espanyol no adquireix la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* des del moment del seu naixement en no trobar-se en una situació d'apatrídia originària. No adquireix la nacionalitat peruana del pare pel fet d'haver nascut fora del territori peruà –com hem dit, el Dret peruà es basa estrictament en el criteri del *ius soli*–, però sí que adquireix la nacionalitat italiana de la mare per *ius sanguinis*. El Dret italià en matèria de nacionalitat, de la mateixa manera que el Dret espanyol, es basa en el criteri del *ius sanguinis* (art. 1.1 de la Llei núm. 91 de 1992).

L'article 17.1.c Cc, ara com ara, beneficia els nascuts a Espanya fills de nacionals de països el Dret de la nacionalitat dels quals es basa estrictament en el criteri del *ius soli*, com, per exemple, els fills d'argentins, bolivians, colombians, costa-riquenys, cubans, guineans i peruans, entre d'altres.

La via registral adequada per determinar l'aplicabilitat en cada cas concret de l'article 17.1.c Cc és l'expedient de declaració de la nacionalitat espanyola amb valor de simple presumpció, que decideix en primera instància l'encarregat del Registre Civil del domicili de l'interessat (art. 335 Reglament del Registre Civil). Aquest òrgan és competent tant per instruir com per resoldre l'expedient.

L'any 2007 la DGRN va adoptar la Instrucció de 28 de març de 2007, sobre competència dels Registres Civils Municipals i altres regles relatives als expedients de declaració de la nacionalitat espanyola amb valor de simple presumpció. Amb aquesta instrucció, la DGRN volia evitar l'aprovació irregular o indeguda que diversos òrgans registrals espanyols feien dels expedients registrals tramitats pels interessats amb l'objectiu d'obtenir la nacionalitat espanyola amb valor de simple presumpció. Les irregularitats més comunes eren, d'una banda, l'apreciació indeguda de la competència per a la tramitació d'aquests expedients i, de l'altra, la manca d'aplicació en aquests expedients dels criteris i de la doctrina continguts en les resolucions de la DGRN respecte als supòsits en què procedeix o no la declaració de la nacionalitat espanyola, en particular, en els supòsits previstos en l'article 17.1.c Cc. A través d'aquesta instrucció, la DGRN va publicar cinc directrius, de les quals només en destacarem les dues més rellevants.

Una de les principals directrius de l'esmentada instrucció de la DGRN és la primera, que estableix que als efectes d'aplicar l'article 17.1.c Cc és imprescindible que es tingui en compte el contingut de la legislació en matèria de nacionalitat del país o països del qual són nacionals els progenitors del nascut en territori espanyol, ja que el seu contingut pot ser objecte de reforma. Així, per exemple, Xile, Brasil i Equador eren països que abans de les reformes de 2005, 2007 i 2008, respectivament, es basaven estrictament en el criteri del *ius soli*, però a partir de la reforma del seu Dret de la nacionalitat i amb l'objectiu d'evitar l'apatrídia originària dels fills dels seus nacionals nascuts a l'estranger, van flexibilitzar el criteri del *ius soli*.

La flexibilització del criteri del *ius soli* en la legislació equatoriana

Amb anterioritat a la reforma de 2008, la Constitució equatoriana de 1978 establia el següent en el seu article 6:

«Es ecuatoriano por nacimiento: 1. El nacido en territorio nacional y 2. El nacido en territorio extranjero: a) de padre o madre ecuatoriano por nacimiento, que estuviere al Servicio de Ecuador o de algun organismo internacional o transitoriamente ausente del país por cualquier causa, si no manifiesta voluntad contraria; b) de padre o madre ecuatoriano por nacimiento; c) de padre o madre ecuatoriano por nacimiento, que manifestase su voluntad de ser ecuatoriano entre los 18 y los 21 años de edad, no obstante residir en el extranjero.»

La legislació equatoriana en matèria de nacionalitat anterior a la reforma de 2008 es basava en el criteri del *ius soli* però no de manera estricta, ja que els nascuts a l'estranger també podien adquirir la nacionalitat equatoriana de manera excepcional si es complia alguna de les circumstàncies de l'article 6.2. No obstant això, a partir de l'entrada en vigor de la Constitució equatoriana el novembre de 2008, les persones a què ens hem referit no sempre poden adquirir la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* en base a l'article 17.1.c Cc en la mesura que segons l'article 7 de la Constitució equatoriana «Son ecuatorianos por nacimiento [...]. 2. Las personas nacidas en el extranjero de padre o madre nacidos en Ecuador y sus descendientes hasta el tercer grado de consanguinidad».

L'altra directriu rellevant de la instrucció de la DGRN de 2007 és la cinquena, que propugna la nul·litat de la declaració de nacionalitat espanyola amb valor de simple presumpció quan l'article 17.1.c Cc ha estat aplicat de manera errònia pel fet que el Dret estranger s'ha interpretat incorrectament.

L'any 2008, la DGRN, coneixedora de les reformes introduïdes a Xile, Brasil i Equador, va adoptar la Circular de 16 de desembre de 2008, sobre l'aplicació de l'article 17.1.c Cc respecte dels fills d'estrangers nascuts a Espanya, amb l'objectiu de facilitar als Registres Civils l'aplicació de l'esmentat precepte respecte dels fills de xilens, brasilers i equatorians nascuts a Espanya i de garantir el principi de seguretat jurídica.

En conseqüència, si les legislacions dels estats dels quals són nacionals els progenitors del nascut en territori espanyol flexibilitzen el criteri del *ius soli* per tal d'evitar l'apatrídia originària dels fills dels seus nacionals nascuts a l'estranger, automàticament es redueix l'aplicació de l'article 17.1.c) Cc i, per tant, les atribucions de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli*.

3) Segons l'article 17.1.d Cc:

«Son españoles de origen los nacidos en España la filiación de los cuales no resulte determinada. A estos efectos se presumen nacidos en territorio español los menores de edad el primer lugar conocido de estancia de los cuales sea el territorio español.»

Aquesta disposició fa referència a aquelles persones que neixen en territori espanyol la filiació de les quals no està determinada. Si es desconeix la seva filiació, la persona lògicament no pot adquirir cap nacionalitat per *ius sanguinis*. De tal manera que, per evitar una situació d'apatrídia originària, se li atribueix la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* pel fet d'haver nascut en territori espanyol. Així mateix, l'article 17.1.d Cc també comprèn aquells menors que es troben en territori espanyol essent aquest el seu primer lloc d'estància conegut. Responen a aquest perfil els menors abandonats en territori espanyol.

La qüestió que es planteja és si la nacionalitat espanyola obtinguda a través de l'esmentada disposició és una nacionalitat provisional o definitiva. La resposta és que es tracta d'una nacionalitat adquirida de manera definitiva, és a dir, d'una nacionalitat que es manté malgrat que amb posterioritat es determini la filiació de la persona a la qual se li va atribuir la nacionalitat espanyola i resulti que la legislació de l'estat del que és nacional com a mínim un dels seus progenitors li atribueixi al fill la seva nacionalitat. La mateixa solució es fa extensiva en aquells casos en què amb posterioritat al naixement es determina

el lloc on va néixer el menor al qual se li va atribuir la nacionalitat espanyola per *ius soli* sota la presumpció que aquest havia nascut en territori espanyol en ser aquest el seu primer lloc d'estada conegut. En aquests casos, l'individu passarà a tenir dues o més nacionalitats i la pèrdua de la nacionalitat espanyola només es produirà si, un cop emancipat, incorre en alguna de les causes de pèrdua de la nacionalitat espanyola previstes en l'article 24 Cc.

2.3. Criteris d'adquisició no automàtica

Els criteris d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola són tots aquells en què intervé la declaració de la voluntat de l'interessat. Les persones a partir de la majoria d'edat tenen capacitat d'obrar i capacitat per valdre's per si mateixes, llevat d'alguns casos. En conseqüència, no es pot atribuir de manera automàtica una nacionalitat no desitjada o no volguda a un major d'edat, sinó que, per adquirir-la, aquest ha de manifestar-ne la voluntat.

A través d'aquestes criteris d'adquisició no automàtica, de manera general, l'individu adquireix la **nacionalitat espanyola derivativa**, excepte en algun cas en què aquest adquireix la **nacionalitat espanyola d'origen**. L'únic mecanisme d'adquisició no automàtica que dona lloc a la nacionalitat espanyola d'origen és el de l'opció. Tanmateix, l'opció és, per naturalesa, un mecanisme per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola derivativa.

En primer lloc, analitzarem l'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen a través del mecanisme de l'opció i, a continuació, exposarem els mecanismes d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola derivativa, entre els quals trobem l'opció i, a més, la **naturalització**, que al seu torn es basa en dues modalitats d'adquisició diferenciades: **per carta de naturalesa i per residència en territori espanyol**.

2.3.1. El criteri d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen: l'opció

Les disposicions que ofereixen o que han ofert als estrangers la possibilitat d'adquirir la nacionalitat espanyola d'origen a través del mecanisme de l'opció són: els articles 17.2 i 19.2 Cc, la Disposició transitòria 2a. de la Llei 18/1990, la Disposició addicional 7a. de la Llei 52/2007 i la Disposició final 6a. de la Llei 20/2011. Val a dir, però, que actualment les úniques disposicions que estan vigents són els articles 17.2 i 19.2 Cc. La resta de disposicions, tal com veurem, fixen un termini per exercir el dret d'opció que ja ha prescrit. En conseqüència, a data d'avui ja no es pot exercir el dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen en base a cap d'aquestes disposicions. No obstant això, el que sí que poden fer els seus beneficiaris és adquirir la nacionalitat espanyola per residència d'un any en territori espanyol pel fet de no haver exercit oportu-

Vegeu també

Vegeu l'apartat «Criteris d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola derivativa», relatiu a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència d'un any en territori espanyol.

tunament –en el seu moment– la facultat d'optar-hi, tal com preveu l'article 22.2.b Cc. En aquest cas, però, la nacionalitat espanyola que adquiriran és derivativa, no d'origen.

A continuació s'analitzen les cinc disposicions relatives al dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen.

1) Per determinació de la filiació respecte a espanyols o del naixement en territori espanyol amb posterioritat als divuit anys (art. 17.2 Cc)

L'article 17.2 Cc estableix que:

«La filiació o el nacimiento en España cuya determinación se produzca después de los 18 años de edad, no son por sí solos causa de adquisición de la nacionalidad española. El interesado tiene entonces derecho a optar por la nacionalidad española de origen en el plazo de dos años a contar desde aquella determinación.»

Aquesta disposició fa referència a tots aquells casos en què se suposa que una persona ha nascut a l'estranger o que és filla de pares estrangers, és a dir, a aquells supòsits en què es considera que la persona per *ius soli* o per *ius sanguinis* és estrangera i un cop complerts els divuit anys es descobreix que en realitat havia nascut a Espanya o que és filla de pare o mare espanyol i que, per tant, hauria de ser espanyola d'origen de conformitat amb l'article 17.1 Cc.

En aquest cas, a la persona no se li pot atribuir automàticament la nacionalitat espanyola d'origen ja que té més de divuit anys, sinó que aquesta podrà exercir el seu dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen. El legislador espanyol pretén d'aquesta manera evitar que a un major de divuit anys se li atribueixi una nacionalitat contra la seva voluntat o una nacionalitat amb la qual no té cap tipus de vincle o té un vincle reduït.

En el cas que l'interessat desitgi adquirir la nacionalitat espanyola, haurà d'exercir el **dret d'opció** dins el termini de dos anys a comptar des de la determinació de la filiació o del seu lloc de naixement, complint en qualsevol cas els requisits que enumera l'article 23 Cc, els quals són comuns per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per **opció, carta de naturalesa i residència**.

El termini de dos anys no persegueix una altra finalitat que la d'evitar els canvis bruscos de nacionalitat. La nacionalitat espanyola d'origen s'adquirirà des del moment en què s'exerciti el dret d'opció. Per tant, ens trobem davant d'un supòsit en el qual la persona adquireix la nacionalitat espanyola d'origen en un moment posterior al del seu naixement.

Per tal que entri en funcionament l'article 17.2 Cc és necessari que concorrin els següents requisits:

- S'ha de determinar la filiació de l'interessat respecte d'un espanyol o el seu naixement a Espanya.
- La determinació s'ha de produir després que el subjecte hagi complert els divuit anys.
- La determinació després dels divuit anys ha de ser considerada com un fet nou o no conegut amb anterioritat.
- L'interessat ha d'exercir el dret d'opció dins del termini de dos anys a comptar des de la determinació de la filiació o naixement a Espanya,
- L'interessat ha de complir els requisits enumerats en l'article 23 Cc.

Exemple

Arran d'una prova de paternitat sol·licitada per M. W., de nacionalitat australiana i mare d'A. W., de dinou anys i també nacional australiana, es descobreix que A. W. és fill d'F. P., de nacionalitat espanyola, amb qui M. W. havia tingut una relació poc abans de néixer el seu fill. M. W. i A. W. resideixen a Nova York (Estats Units) i F. P. a Bilbao (Espanya). En aquest cas, l'Estat espanyol no li pot atribuir la nacionalitat espanyola pel fet de ser fill de pare espanyol (el criteri del *ius sanguinis* només opera respecte dels fills biològics menors d'edat) atès que A. W. té dinou anys i no se'l pot obligar a adquirir la nacionalitat espanyola, és a dir, una nacionalitat amb la qual no té cap tipus de vinculació. El que sí que pot fer A. W. és exercir el dret d'opció en aplicació de l'article 17.2 Cc dins del termini de dos anys a comptar des de la determinació de la filiació respecte d'F. P., de nacionalitat espanyola.

En opinió d'alguns internacional-privatistes, la solució que incorpora l'article 17.2 Cc és excessiva en la mesura que, malgrat que és just que una persona de la qual es determina, un cop ja ha complert divuit anys, que és filla d'espanyol/ a o que va néixer a Espanya, pugui adquirir la nacionalitat espanyola, no ho és que pugui adquirir la nacionalitat espanyola d'origen ja que es tracta d'una persona que no ha tingut cap vincle amb el territori espanyol.

L'article 17.1.b Cc, relatiu a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per *ius soli*, quan per a l'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen exigeix que tant el fill com un dels seus progenitors hagin nascut a Espanya, el que persegueix és, precisament, evitar la perpetuació de generacions d'estrangers en territori espanyol. Si tenim en compte aquesta preocupació del legislador espanyol, no s'explica per quin motiu l'article 17.2 Cc ofereix a l'interessat la possibilitat d'optar per la nacionalitat espanyola d'origen. Una bona solució, segons alguns autors, hagués estat oferir en aquests supòsits la possibilitat d'adquirir la nacionalitat espanyola per residència d'un any en territori espanyol, és a dir, a través d'un règim molt privilegiat. En aquest cas, la nacionalitat adquirida seria la derivativa, no la d'origen, solució que és raonable si tenim en compte que l'interessat no té vincles amb el territori espanyol. En el cas que aquesta proposta hagués arribat a prosperar, el legislador espanyol hagués hagut

Vegeu també

Sobre l'adquisició de nacionalitat espanyola per residència en el territori espanyol, vegeu l'apartat «La naturalització».

d'incorporar un nou apartat a l'article 22.2 Cc, que és la disposició que enumera els casos en què es pot adquirir la nacionalitat espanyola per residència d'un sol any en territori espanyol.

2) Per l'adopció d'estrangers majors de divuit anys per part de nacionals espanyols (art. 19.2 Cc)

L'article 19.2 Cc estableix que els estrangers majors de divuit anys adoptats per espanyol/a podran optar a la nacionalitat espanyola d'origen si exerceixen el dret d'opció dins del termini de dos anys a comptar des de la constitució de l'adopció.

La diferència entre els estrangers menors d'edat i els estrangers majors d'edat adoptats per espanyol/a és que l'estranger menor d'edat adquireix la nacionalitat espanyola des del moment de la constitució de l'adopció, sense necessitat que hagi de declarar la seva voluntat d'adquirir aquesta nacionalitat; mentre que l'estranger major de divuit anys per adquirir la nacionalitat espanyola ha de manifestar la seva voluntat d'adquirir-la davant el jutge encarregat del Registre Civil dins del termini de dos anys a comptar des de la constitució de l'adopció. L'Estat no li pot atribuir la nacionalitat espanyola de manera automàtica en ser major d'edat.

En el cas que l'estranger major de divuit anys exerceixi el seu dret d'opció dins del termini establert, aquest tindrà la nacionalitat espanyola d'origen des del moment en què es perfeccioni l'opció.

La constitució de les adopcions es regeix per la llei espanyola (art. 18 LAI), la qual, concretament en l'article 175.2 Cc, estableix que excepcionalment serà possible l'adopció de majors d'edat o de menors emancipats quan immediatament abans de l'emancipació hagi existit una situació d'acolliment o de convivència estable amb els futurs adoptants d'almenys un any.

L'article 18 de la LAI disposa que:

«La constitución de la adopción por la autoridad competente española se registrará por lo dispuesto en la ley material española en los siguientes casos: a) cuando el adoptando tenga su residencia habitual en España en el momento de la constitución de la adopción, b) Cuando el adoptando haya sido o vaya a ser trasladado a España con la finalidad de establecer su residencia habitual en España.»

L'article 178.2 Cc, per la seva banda, estableix que:

«Únicamente podrán ser adoptados los menores no emancipados. Por excepción, será posible la adopción de un mayor de edad o de un menor emancipado cuando, inmediatamente antes de la emancipación, hubiere existido una situación de acogimiento con los futuros adoptantes o de convivencia estable con ellos de, al menos, un año.»

En els casos que l'estranger major d'edat adoptat per espanyol hagi estat en situació d'acolliment o convivència amb anterioritat a la constitució de l'adopció, l'estranger major d'edat té dues maneres d'adquirir la nacionalitat espanyola en dos moments diferents:

- Abans de constituir-se l'adopció: per residència d'un any en territori espanyol pel fet d'haver estat subjecte legalment a la tutela, guarda o acolliment d'un ciutadà o institució espanyols durant dos anys consecutius. Aquest mecanisme, previst en l'article 22.2.c Cc, també resulta operatiu fins i tot en el cas que aquesta situació persisteixi en el moment de la sol·licitud.
- Després de constituir-se l'adopció: exercint el dret d'opció a la nacionalitat espanyola dins del termini de dos anys a comptar des de la constitució de l'adopció, tal com disposa l'article 19.2 Cc.

Vegeu també

Sobre l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència d'un any en territori espanyol, vegeu l'apartat «La naturalització».

La diferència entre ambdós mecanismes d'adquisició és que el tipus de nacionalitat que adquirirà l'adoptat és diferent: la nacionalitat espanyola derivativa si utilitza el mecanisme de la residència abans de constituir-se l'adopció, i la nacionalitat espanyola d'origen si utilitza el mecanisme de l'opció un cop constituïda l'adopció.

La qüestió que es planteja és si, un cop constituïda l'adopció, l'individu pot exercir el dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen quan prèviament ja ha adquirit la nacionalitat espanyola derivativa a través del mecanisme de la residència en base a l'article 22.2.c. Alguns autors consideren que la resposta ha de ser positiva, mentre que d'altres, que són la majoria, entenen que la resposta ha de ser negativa en la mesura que la opció és un mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola reservat als estrangers i, per tant, un mecanisme que no poden utilitzar els nacionals espanyols.

La finalitat que perseguia el legislador espanyol quan va redactar l'article 19.2 Cc era la d'assimilar els fills adoptius als fills naturals o biològics. I, més concretament, aconseguir que els estrangers majors d'edat adoptats per espanyol rebessin el mateix tracte que els fills naturals o biològics la filiació dels quals respecte d'un nacional espanyol queda determinada amb posterioritat a la seva majoria d'edat.

3) Les persones que no eren espanyoles en entrar en vigor la Llei 18/1990 i que ho serien en aplicació dels articles 17 o 19 Cc (Disposició transitòria 2a. de la Llei 18/1990)

Segons la Disposició transitòria 2a. de la Llei 18/1990:

«Quienes no sean españoles a la entrada en vigor de esta Ley, y lo serían por aplicación de los artículos 17 o 19 del Código civil, podrán optar por la nacionalidad española de origen en el plazo de dos años a contar a partir de la entrada en vigor de la presente Ley, y en las demás condiciones previstas en los artículos 20 y 23 de dicho Código.»

Els beneficiaris del dret d'opció previst en la Disposició transitòria 2a. de la Llei 18/1990 eren:

- Els fills de mare espanyola nascuts abans de la Llei 51/1982, els quals no eren considerats espanyols d'origen segons la legislació anterior, sempre i quan la mare fos espanyola en el moment del naixement del fill.
- Els adoptats menors d'edat que haguessin estat adoptats en forma plena abans de la Llei de 1982; és a partir d'aquesta Llei de 1982 que els adoptats en forma plena adquireixen la nacionalitat espanyola.
- Els nascuts a Espanya abans de 1954 que fossin fills de pares estrangers també nascuts a Espanya.

En aplicació de la citada disposició, per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen fos vàlida, era necessari que l'interessat exercís el dret d'opció dins del termini de dos anys a comptar des de l'entrada en vigor de la Llei 18/1990, és a dir, que el dret d'opció es podia exercir fins al 7 de gener de 1993, ja que la Llei 18/1990 va entrar en vigor el 7 de gener de 1991. A més, l'interessat també havia de complir els requisits previstos en l'article 23 Cc.

4) Els fills i filles de pare o mare originàriament espanyols i nets i netes d'avi o àvia que varen patir persecució i maltractaments durant la dictadura franquista (Disposició addicional 7a. de la Llei 52/2007)

La Llei 52/2007, de 26 de desembre, coneguda com la Llei de la memòria històrica, tenia per objecte reconèixer i ampliar drets a favor d'aquells que varen patir persecució o violència per raons polítiques, ideològiques o de creença religiosa durant la Guerra Civil espanyola i la Dictadura, promoure la reparació moral i la recuperació de la memòria personal i familiar, així com també adoptar mesures complementàries destinades a suprimir elements de divisió entre els ciutadans (art. 1 de la Llei). L'únic precepte de la llei que fa referència al Dret de la nacionalitat és la Disposició addicional 7a., que reconeix als fills de pare o mare originàriament espanyol i als nets o netes d'aquells que van perdre o van haver de renunciar a la nacionalitat espanyola com a conseqüència de l'exili, la possibilitat d'optar a la nacionalitat espanyola d'origen.

En qualsevol cas, per poder adquirir la nacionalitat espanyola d'origen, els beneficiaris d'aquesta disposició havien d'exercir el dret d'opció dins del termini de dos anys a comptar des de l'entrada en vigor de la disposició. Cal precisar que la Llei de la memòria històrica va entrar en vigor el 28 de desembre de 2007, però no va ser fins un any més tard, el 28 de desembre de 2008, que va entrar en vigor la citada disposició. Per tant, el 28 de desembre de 2010 era,

en principi, la data límit per tal que els beneficiaris, si ho desitjaven, exercissin el dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen en base a la Disposició addicional 7a. de la Llei 52/2007. No obstant això, el Consell de Ministres, a través de la Resolució d'1 de març de 2010, va ampliar aquest termini un any més, és a dir, fins al 28 de desembre de 2011.

Amb posterioritat a aquesta data del 28 de desembre de 2011, els beneficiaris de la Disposició addicional 7a. ja no poden exercir el dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen, però, tal com s'ha avançat abans, sí que poden adquirir la nacionalitat espanyola derivativa per residència d'un any en territori espanyol (art. 22.2.b Cc).

La Disposició addicional 7a. va venir a ampliar el nombre de beneficiaris del dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen i, més concretament, a reconèixer una legítima pretensió als emigrants espanyols.

5) Els nets i netes de dones espanyoles exiliades que van conservar la nacionalitat espanyola malgrat haver celebrat matrimoni amb estranger amb posterioritat al 5 d'agost de 1954 (Disposició final 6a. de la Llei 20/2011)

La Disposició final 6a. de la Llei 20/11, de 21 de juliol, del Registre Civil, reconeix la possibilitat d'exercir el dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen previst en la Disposició addicional 7a. de la Llei 52/2007 als nets de les dones espanyoles exiliades que van conservar la nacionalitat espanyola després d'haver celebrat matrimoni amb un estranger amb posterioritat al 5 d'agost de 1954, sempre que aquestes no haguessin transmès la nacionalitat espanyola als seus fills per haver adquirit aquests la nacionalitat del seu pare.

Els beneficiaris d'aquesta disposició podien exercir el dret d'opció a la nacionalitat espanyola d'origen dins del termini d'un any a comptar des de l'entrada en vigor de la Llei. La Llei 20/2011 va entrar en vigor tres anys després de la seva publicació al BOE, concretament el 23 de juliol de 2014, però la Disposició final 6a. va fer-ho només un any després de la publicació de la Llei, és a dir, el 23 de juliol de 2012. Per tant, els seus beneficiaris podien exercir el dret d'opció fins al 23 de juliol de 2013.

Per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, en aplicació de qualsevol d'aquestes disposicions, sigui vàlida és necessari que es compleixin els requisits previstos en l'article 23 Cc, que són comuns per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, per residència i per carta de naturalesa. Els requisits són els següents:

a) Que el major de catorze anys i capaç per prestar una declaració per si sol juri o prometi fidelitat al Rei i obediència a la Constitució i a les lleis.

b) Que la mateixa persona declari que renuncia a la seva nacionalitat anterior, excepte que siguin naturals de països mencionats en l'apartat 1r. de l'article 24 Cc; és a dir, nacionals de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal i els sefardites originaris d'Espanya.

Exemple

El nacional argentí que vol optar a la nacionalitat espanyola no ha de renunciar a la nacionalitat argentina per poder adquirir la nacionalitat espanyola; en canvi, el nacional britànic que vol optar a la nacionalitat espanyola sí que ha de renunciar a la seva nacionalitat per poder adquirir la nacionalitat espanyola.

Cal posar de relleu que els **sefardites originaris d'Espanya** queden exclosos del compliment del requisit de la renúncia des de l'entrada en vigor, l'1 d'octubre de 2015, de la Llei 12/2015, de 24 de juny, en matèria de concessió de la nacionalitat espanyola als sefardites originaris d'Espanya. La Disposició final 1a. d'aquesta Llei modifica la redacció de l'article 23 Cc en incloure els sefardites dins del grup de persones que no han de renunciar a la seva nacionalitat per poder adquirir la nacionalitat espanyola per opció, residència o carta de naturalesa.

El compliment del **requisit de la renúncia** a la pròpia nacionalitat planteja alguns dubtes i problemes. La nacionalitat és un vincle entre l'individu i l'estat, i per aquest motiu la renúncia expressa a la pròpia nacionalitat no és un acte unilateral, sinó bilateral. Així doncs, quan un estranger per poder adquirir la nacionalitat espanyola renuncia a la seva nacionalitat, donant així compliment a l'article 23.b Cc, no per aquest motiu perdrà la seva nacionalitat. La renúncia expressa a la pròpia nacionalitat només en comportarà la pèrdua si s'inicia un expedient de pèrdua de la nacionalitat davant les autoritats del país d'origen o davant les autoritats consulars acreditades a Espanya del país d'origen de l'interessat i aquestes la validen; però no, en canvi, si l'interessat simplement renuncia a la seva nacionalitat davant les autoritats espanyoles.

c) Que l'adquisició s'inscriui en el Registre Civil espanyol. La inscripció de l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, residència o carta de naturalesa, és un requisit constitutiu, és a dir, que si no s'efectua la inscripció de l'adquisició de la nacionalitat espanyola a través de qualsevol d'aquests tres mecanismes en el Registre Civil, aquesta adquisició no serà vàlida.

Amb la reforma introduïda per la Llei 18/1990 es va incorporar com a novetat que l'optant, o el seu representant legal, quan inscriu l'adquisició de la nacionalitat espanyola a través del mecanisme de l'opció, ha de manifestar de manera expressa el **veïnatge civil**, comú o foral, que vol adquirir. D'aquesta manera va quedar derogada la norma anterior, que establia una presumpció a favor del veïnatge civil comú.

2.3.2. Criteris d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola derivativa: opció i naturalització per carta de naturales o per residència

L'adquisició de la nacionalitat espanyola derivativa es produeix en un moment posterior al naixement, i com a conseqüència d'un acte voluntari de l'interessat: la manifestació de la declaració de voluntat. Si l'interessat no declara la voluntat d'adquirir la nacionalitat espanyola, no l'adquirirà.

Nota

Originàriament, en canvi, l'adquisició derivativa de la nacionalitat espanyola podia produir-se de manera voluntària o de manera necessària/involuntària. Així, per exemple, amb anterioritat a l'adopció de la Llei de 1975, la nacionalitat espanyola derivativa es podia adquirir per raó de matrimoni, ja que la dona seguia la nacionalitat del marit (art. 22 Cc en la seva redacció originària de 1889 i art. 23.3 Cc segons la Llei de 1954). Va ser a partir de la Llei de 1975 que la nacionalitat del marit deixa de condicionar la nacionalitat de la dona. Així mateix, amb anterioritat a la Llei de 1982 es podia adquirir de manera derivativa la nacionalitat espanyola per dependència familiar, ja que els fills seguien la nacionalitat del seu pare (art. 18 Cc en la seva redacció originària de 1889). A partir de la Llei de 1982, els fills ja no segueixen la nacionalitat del seu pare i el motiu és la influència dels principis constitucionals, en particular del principi d'igualtat i no discriminació per raó de sexe previst en l'article 14 de la Constitució espanyola de 1978.

Els criteris o mecanismes d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola previstos en el Codi civil són: l'opció i la naturalització. I dins dels mecanismes d'adquisició per naturalització hi ha la carta de naturalesa i la residència.

L'opció

La disposició que regula l'opció és l'article 20 Cc, el qual s'ha de posar en relació amb l'article 23 Cc. També cal fer menció a una altra disposició, tot i que ja no està en vigor, que regulava el mecanisme de l'opció i que donava lloc a l'adquisició de la nacionalitat espanyola derivativa, que és la Disposició transitòria 3a. de la Llei 18/1990. Primer s'exposarà l'article 20 Cc i a continuació es farà una breu referència a la Disposició transitòria 3a. de la Llei 18/1990.

En relació a l'article 20 Cc, cal fer referència als següents aspectes: els beneficiaris del dret d'opció, les persones legitimades per exercir el dret d'opció, l'autoritat davant la qual s'ha d'exercir aquest dret i els requisits de validesa.

1) Beneficiaris del dret d'opció previst per l'article 20 Cc

Segons l'article 20.1 Cc, en la seva redacció atorgada per la Llei 36/2002, tenen dret a optar per la nacionalitat espanyola:

a) Les persones que estiguin o hagin estat subjectes a la pàtria potestat d'un espanyol

Aquest apartat no inclou, per suposat, als fills naturals i adoptius menors de divuit anys de nacionals espanyols, ja que aquests queden subjectes als articles 17 i 19 Cc. L'article 20.1 Cc es refereix als menors estrangers sotmesos a la pàtria potestat d'estrangers que han adquirit la nacionalitat espanyola.

És important destacar que aquest apartat té un àmbit d'aplicació ampli, ja que inclou tant a les persones que estiguin sota la pàtria potestat d'un espanyol, com a les persones que haguessin estat sotmeses a la pàtria potestat d'un espanyol en algun moment de la seva vida, encara que no ho estiguin en el moment de sol·licitar l'adquisició de la nacionalitat espanyola.

Aquest apartat *a* de l'article 20.1 Cc només fa referència a la **pàtria potestat**, a diferència del que preveia aquesta disposició en la redacció atorgada per la Llei de 1982, que incloïa també als sotmesos a la tutela. Actualment, els menors estrangers sotmesos a la tutela d'espanyols poden adquirir la nacionalitat espanyola derivativa a través del mecanisme de la residència en territori espanyol, però no a través de la opció basada en l'article 20.1.a Cc. Els menors estrangers sotmesos a tutela es beneficien d'un règim privilegiat, ja que poden adquirir la nacionalitat espanyola per residència d'un sol any en territori espanyol (art. 22.2.c Cc).

b) Aquelles persones el pare o mare de les quals hagués estat originàriament espanyol i nascut a Espanya

La finalitat d'aquest apartat, que va ser afegit per la reforma introduïda per la Llei 36/2002, és protegir els descendents dels emigrants espanyols. Segons l'apartat *b* de l'article 20.1 Cc, només tenen dret a optar per la nacionalitat espanyola els fills de pare o mare que hagués estat originàriament espanyol i que hagués nascut a Espanya. La redacció d'aquest apartat va ser criticada perquè estableix una clara diferència de tracte entre els fills de persones originàriament espanyoles i nascudes a Espanya i els fills de persones originàriament espanyoles nascudes fora del territori espanyol. Les primeres poden optar per la nacionalitat espanyola, mentre que les segones no poden fer-ho. La voluntat era dotar a aquesta disposició d'un àmbit d'aplicació personal més ampli, però, tal com es desprèn de la redacció, la disposició té un àmbit d'aplicació personal limitat.

En realitat aquest grup de beneficiaris ja estava contemplat amb anterioritat per la Disposició transitòria 3a. de la Llei 18/1990, però aquesta disposició va quedar derogada per la Llei 29/1995, de 2 de novembre, de reforma del Codi civil en matèria de recuperació de la nacionalitat espanyola.

c) Les que es trobin compreses en el segon apartat dels articles 17 i 19

Vegeu també

La Disposició transitòria 3a. de la Llei 18/1990 s'analitza a continuació, després de l'estudi de l'article 20 Cc. I en el següent apartat es destaquen les diferències entre les dues normes jurídiques.

A aquest grup de beneficiaris ja s'hi ha fet referència en l'apartat «El criteri d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen: l'opció». En aquests casos, de manera excepcional, l'exercici del dret d'opció dona lloc a l'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen.

2) Persones legitimades per exercir el dret d'opció

Una de les novetats més destacables introduïdes per la Llei 18/1990 va ser el reconeixement del dret d'optar als menors de catorze anys i als incapacitats a través del seu representant legal. Amb anterioritat a la reforma de 1990, regia el principi segons el qual l'opció era una facultat personalíssima i indelegable. D'aquesta manera, s'aconsegueix que els membres d'una mateixa família puguin tenir la mateixa nacionalitat sense necessitat d'esperar que els menors adquireixin la majoria d'edat per exercir el dret d'opció.

Segons l'article 20.2 Cc, en la seva redacció atorgada per la Llei 36/2002, la declaració d'opció es formularà:

- a) Pel representant legal de l'optant, menor de catorze anys o incapacitat.
- b) Pel propi interessat, assistit pel seu representant legal, quan aquell sigui major de catorze anys o quan, estant encara incapacitat, així ho permeti la sentència d'incapacitació.
- c) Per l'interessat, per si sol, si està emancipat o és major de divuit anys.

L'opció caducarà als vint anys d'edat, és a dir, que si l'interessat ja ha complert els vint anys, el seu dret d'opció ja haurà caducat. No obstant això, si l'optant no estigués emancipat segons la seva llei personal (la llei personal de les persones físiques és, segons l'article 9.1 Cc, la seva llei nacional), en arribar als divuit anys, el termini per optar-hi es prolongarà fins que transcorrin dos anys des de l'emancipació o adquisició de la majoria d'edat. En aquesta situació es troben tots aquells estrangers nacionals de països on la majoria d'edat s'adquireix en una edat posterior als divuit anys (per exemple, a Japó la majoria d'edat s'adquireix als vint anys, per tant el japonès de vint anys que vol optar a la nacionalitat espanyola podrà exercir el seu dret d'opció fins als vint-i-dos anys; a Camerun, Egipte i Pakistan la majoria d'edat s'adquireix als vint-i-un anys, de tal manera que els nacionals d'aquests països podran optar a la nacionalitat espanyola fins als vint-i-tres anys).

Cal precisar que, malgrat que en principi de conformitat amb l'article 20.2.b apartat final, el dret d'opció caduca als vint anys d'edat, les persones a les quals es refereix l'apartat *b* de l'article 20.1 Cc, és a dir, els fills de pare o mare que hagués estat originàriament espanyol i nascut a Espanya, poden exercir aquest dret sense límit d'edat, és a dir, que el dret d'opció no els caduca (art. 20.3 Cc).

d) Per l'interessat, per si sol, dins dels dos anys següents a la plena recuperació de la plena capacitat. Excepte que el dret d'opció hagi caducat conforme l'apartat c. En el cas que una eventual incapacitat hagués impedit a l'interessat exercir el dret d'opció dins del termini previst, aquest es prolongarà dos anys a comptar a partir del moment de la recuperació de la capacitat. Si abans de perdre la capacitat el termini ha caducat, el dret d'opció ja no es podrà exercir.

3) Autoritat competent

L'actual article 20 Cc no indica l'autoritat davant la qual l'interessat ha d'exercir el dret d'opció. Tanmateix, tal com establia l'article 20 Cc redactat per la Llei de 1982, el dret d'opció s'haurà d'exercir davant l'encarregat del Registre Civil del domicili de l'interessat, i si aquest no coincideix amb el Registre Civil del lloc de naixement de l'optant, aquest podrà declarar davant l'encarregat del Registre Civil del lloc de naixement.

En cas que l'interessat resideixi a l'estranger, podrà formular la declaració davant l'encarregat del Registre Consular corresponent o, en cas de residir en un país en el qual no hi ha oficina consular, podrà formular la declaració d'opció en un document degudament autènticat i dirigit al Ministeri d'Assumptes Exteriors (art. 230 RRC), el qual l'enviarà al Registre Civil competent per a la seva inscripció.

4) Requisits de validesa

Per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció sigui vàlida és necessari que es compleixin els requisits previstos en l'article 23 Cc, que són comuns per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, per residència i per carta de naturalesa.

A banda d'això i com ja s'ha esmentat, la **Disposició transitòria 3a. de la Llei 18/1990** també regulava l'opció a la nacionalitat espanyola derivativa. Aquesta disposició establia que:

«Las personas cuyo padre o madre hubiese sido originariamente español y nacido en España podran optar por la nacionalidad española en el plazo de 3 años a contar desde la entrada en vigor de esta ley. Para el ejercicio de este derecho será necesario que el interesado resida legalmente en España en el momento de la opción. No obstante, este requisito podrá ser dispensado en los términos previstos en el art. 26.1.a Cc para la recuperación de la nacionalidad.»

Aquesta disposició no beneficiava els emigrants espanyols que havien perdut la nacionalitat espanyola, ja que l'opció és un mecanisme previst per a estrangers, no per a espanyols. En aquest supòsit, els emigrants eren persones que havien tingut la nacionalitat espanyola, però que l'havien perduda. Per tant, per poder tornar a ser espanyols, aquests havien de recuperar-la de conformitat amb l'article 26 Cc, no adquirir-la a través del mecanisme de l'opció.

Vegeu també

Aquests requisits de l'article 23 Cc són els que ja s'han indicat en l'apartat «El criteri d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen: l'opció».

Els beneficiaris d'aquesta disposició eren els **fills de pare o mare originàriament espanyols i nascuts a Espanya que van perdre la nacionalitat espanyola abans de produir-se el seu naixement a l'estranger**. En definitiva, la Disposició transitòria 3a. es referia a les persones a les que fa referència l'actual article 20.1.b Cc, malgrat que la regulació prevista en ambdues disposicions no és idèntica.

Els beneficiaris de la Disposició transitòria 3a. podien exercir el dret d'opció dins del termini de tres anys a comptar des de l'entrada en vigor de la Llei 18/1990, és a dir, fins al 7 de gener de 1994, ja que la Llei va entrar en vigor el 7 de gener de 1991. Aquest termini, però, amb posterioritat es va prorrogar dos anys més, fins al 7 de gener de 1996 (Llei 15/1993), i amb posterioritat es va prorrogar encara un any més, fins al 7 de gener de 1997 (Llei 29/1995). Per tant, en l'actualitat ja no es pot utilitzar aquesta disposició per adquirir la nacionalitat espanyola per opció, ja que el límit temporal per exercir aquest dret d'opció era el 7 de gener de 1997. La Disposició transitòria 3a. de la Llei 18/1990 va quedar derogada per la Llei 29/1995, de 2 de novembre, per la qual es modifica el Codi civil en matèria de recuperació de la nacionalitat espanyola.

La Disposició transitòria 3a. exigia que l'interessat a poder optar a la nacionalitat espanyola havia de residir legalment a Espanya i, malgrat que el seu text no ho deia expressament, per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció en base a aquesta disposició fos vàlida, també era necessari que l'interessat complís els requisits enumerats en l'article 23 Cc, redactat en la seva versió atorgada per la Llei 18/1990.

Els beneficiaris d'aquesta disposició que no van exercir el dret d'opció dins del termini fixat per la mateixa, des de la reforma introduïda per la Llei 36/2002 poden exercir el dret d'opció sense límit d'edat i sense necessitat de residir legalment en territori espanyol, de conformitat amb l'article 20.1.b Cc. Un altre mecanisme que poden utilitzar per adquirir la nacionalitat espanyola en cas de no haver optat dins del termini fixat per la citada disposició és el de la naturalització per residència d'un any en territori espanyol en base a l'article 22.2.b Cc.

Les **diferències** entre la **Disposició transitòria 3a. de la Llei 18/1990** i l'**article 20.1.b Cc** són dues, fonamentalment. Mentre que la Disposició transitòria 3a. exigia que l'interessat tingués la residència legal a Espanya i que exercís el dret d'opció dins del termini de tres anys a comptar des de l'entrada en vigor de la Llei 18/1990, l'article 20.1.b Cc no exigeix que l'optant tingui la residència legal a Espanya i no limita l'edat per exercir el dret d'opció, és a dir, que l'opció no caduca, tal com disposa l'article 20.3 Cc.

Nota

Cal destacar que l'article 23 Cc redactat segons la Llei 18/1990 no eximia els sefardites del requisit de la renúncia a la seva condició per poder adquirir la nacionalitat espanyola per opció, residència o carta de naturalesa.

La naturalització

La **naturalització** és un mecanisme d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola que per a la seva operativitat requereix, tal com disposa l'article 21.4 Cc, que concorrin dos elements:

- Una decisió de l'autoritat competent concedint a l'interessat la possibilitat d'adquirir la nacionalitat espanyola.
- La posterior declaració de voluntat de l'interessat d'adquirir la nacionalitat espanyola. Un cop l'interessat ha rebut la notificació concedint-li l'autorització per adquirir la nacionalitat espanyola per naturalització, ja sigui per carta de naturalesa o per residència, aquest té cent vuitanta dies des de la recepció de la notificació per comparèixer davant de l'autoritat competent i complir els requisits enumerats en l'article 23 Cc, que són comuns per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció i per naturalització, passats els quals la concessió caduca (art. 21.4 Cc).

L'autoritat competent és l'encarregat del Registre Civil del domicili de l'interessat; en el cas que aquest resideixi fora d'Espanya, podrà fer la declaració davant el Registre Consular corresponent o, si es troba en un país en el qual no hi ha oficina consular, mitjançant un document degudament autenticat i dirigit al Ministeri d'Afers Exteriors, el qual el farà arribar a l'encarregat del Registre Civil competent a través del Ministeri de Justícia.

La naturalització comprèn dos mecanismes d'adquisició: la **carta de naturalesa** i la **residència en territori espanyol**.

Segons l'article 21.3 Cc, les persones que podran formular la sol·licitud d'adquisició de la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa i per residència són: l'interessat emancipat o major de divuit anys, el major de catorze anys assistit pel seu representant legal, el representant legal del menor de catorze anys i el representant legal de l'incapacitat o l'incapacitat, per si sol o degudament assistit, segons resulti de la sentència d'incapacitació.

1) La carta de naturalesa (articles 21 i 23 Cc, articles 4 i 41 de la Llei 29/2011 i Llei 12/2015)

Segons l'article 21.1 Cc:

«La nacionalidad española se adquiere por carta de naturaleza, otorgada discrecionalmente mediante Real Decreto, cuando en el interesado concurren circunstancias excepcionales.»

En relació a aquest article cal centrar l'atenció en dues expressions: **circumstàncies excepcionals** i **discrecionalment**.

En relació a les **circumstàncies excepcionals**, la qüestió que es planteja és a quines circumstàncies excepcionals es refereix el legislador espanyol, en la mesura que l'article 21.1 Cc no precisa quins factors o quines circumstàncies poden justificar que l'individu adquireixi la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa. A través d'una anàlisi de la pràctica espanyola relativa a la concessió de la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa, es poden diferenciar quatre grups de situacions o de circumstàncies que justifiquen la operativitat d'aquest mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola, que són:

a) Quan l'interessat, a causa de circumstàncies excepcionals no imputables a ell mateix, no tipifica els requisits exigits per la llei per adquirir la nacionalitat espanyola a través de cap altre mecanisme.

Exemple

La cònjuge estrangera de nacional espanyol que treballa com a funcionari de la UE a Brussel·les i que viu amb el seu espòs a Bèlgica, ni a curt ni a llarg termini podrà complir amb el requisit que se'ls exigeix als cònjuges estrangers de nacionals espanyols per poder adquirir la nacionalitat per residència en territori espanyol, que és el de residir en territori espanyol durant un any de manera legal, continuada i immediatament anterior a la sol·licitud (art. 22.2.d Cc). En la mateixa situació es troba l'estrangera casada amb espanyol de professió marí mercant, que per raó de la seva feina es troba durant molts mesos fora del territori espanyol. L'article 22.2.d Cc no pot resultar operatiu si en el moment de la sol·licitud hi ha separació legal o de fet entre els cònjuges, de manera que l'esposa de l'espanyol marí mercant no podrà adquirir la nacionalitat espanyola pel fet que durant els períodes en què el seu espòs es troba fora del territori espanyol per motius laborals, es troba separada de fet del seu espòs.

b) Quan l'interessat es troba en unes circumstàncies capaces d'expressar un arrelament amb Espanya similar al contemplat en altres situacions per la mateixa llei.

Exemple

El Codi civil en l'article 22.2.c reconeix als estrangers menors d'edat sotmesos a la tutela d'un espanyol o d'una institució espanyola la possibilitat d'adquirir la nacionalitat espanyola per residència d'un any en territori espanyol; en canvi, no poden adquirir la nacionalitat espanyola a través d'aquest règim privilegiat d'adquisició per residència d'un únic any en territori espanyol els pares estrangers que es troben a càrrec dels seus fills espanyols i que viuen amb ells en territori espanyol. En aquests casos, com que es tracta d'una situació molt similar a la contemplada en l'article 22.2.c Cc, en la pràctica hi ha hagut casos en què s'ha reconegut la possibilitat que els pares estrangers a càrrec dels seus fills espanyols i residents a Espanya adquireixin la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa.

c) Quan l'interessat ha realitzat importants aportacions de caràcter científic, cultural, literari, esportiu, etc., a la societat espanyola. És l'anomenada «nacionalitat *honoris causa*». És la més coneguda de les situacions que donen lloc a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa.

Exemple

L'escriptor Mario Vargas Llosa, de nacionalitat peruana, va adquirir la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa per les seves importants aportacions a la vida literària espanyola; els atletes Orlando Ortega i Niurka Montalvo, ambdós de nacionalitat cubana,

entre molts altres esportistes, van adquirir la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa per les seves importants aportacions en l'àmbit de l'esport espanyol.

d) Quan l'interessat per un motiu o altre mereix ser compensat. Dins d'aquest grup s'inclouen les víctimes dels atemptats terroristes, els membres de les Brigades Internacionals i els sefardites originaris d'Espanya.

Víctimes dels atemptats terroristes

El Govern espanyol, pocs dies després dels atemptats terroristes de l'11 de març de 2004 que van tenir lloc a Madrid, va adoptar el Reial decret 453/2004, de 18 de març, que ofereix a les víctimes i familiars de les víctimes que van morir en els atemptats la possibilitat d'adquirir la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa. Dos anys després, el 30 de desembre de 2006, va tenir lloc un altre atemptat terrorista a la Terminal 4 de l'aeroport de Madrid i el Consell de Ministres, el 26 de febrer de 2007, va concedir la nacionalitat espanyola a set familiars dels dos joves equatorians que van morir en aquest atemptat.

L'any 2011 el legislador espanyol va adoptar la **Llei 29/2011, de 22 de setembre, de reconeixement i protecció integral de les víctimes del terrorisme**. A través d'aquesta llei, el legislador espanyol reconeix com a circumstància excepcional que justifica l'adquisició de la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa el fet de ser víctima del terrorisme (art. 41 de la Llei 29/2011). Segons l'article 4 de l'esmentada llei, «las personas fallecidas o que han sufrido daños físicos y/o psíquicos como consecuencia de la actividad terrorista y que, a los efectos de la ley, son considerados como víctimas del terrorismo», són titulars dels drets i prestacions reconeguts per la Llei 29/2011.

Membres de les Brigades Internacionals

El gener de 1996 el Govern espanyol va adoptar el **Reial decret 39/1996, de 19 de gener, sobre concessió de la nacionalitat espanyola als combatents integrants de les Brigades Internacionals en la Guerra Civil espanyola**. El mecanisme que es va arbitrar va ser el de la carta de naturalesa, conforme a l'article 21.1 Cc. D'aquesta manera, l'Estat espanyol reconeixia la tasca de defensa de la llibertat i dels principis democràtics que van dur a terme els voluntaris de les Brigades Internacionals durant la Guerra Civil entre els anys 1936 i 1939. El problema és que per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola els interessats havien de renunciar a la seva nacionalitat, motiu pel qual pocs brigadistes van adquirir la nacionalitat espanyola. El legislador espanyol, conscient del rigor d'aquesta exigència, quan va adoptar la **Llei 52/2007, de 26 de desembre (Llei de la memòria històrica)**, va eximir del requisit de la renúncia a la nacionalitat anterior al col·lectiu integrat per les Brigades Internacionals (art. 18). Aquesta supressió posteriorment va quedar recollida en el **Reial decret 1792/2008, de 3 de novembre, sobre concessió de la nacionalitat espanyola als voluntaris integrants de les Brigades Internacionals**.

Sefardites originaris d'Espanya

L'1 d'octubre de 2015 va entrar en vigor la **Llei 12/2015, de 24 de juny, en matèria de concessió de la nacionalitat espanyola als sefardites originaris d'Espanya**. Amb aquesta llei, l'Estat espanyol pretén reconciliar-se amb les comunitats sefardites que van ser expulsades d'Espanya el 1492.

Nota

S'anomena *sefardites* els jueus que van viure a la península Ibèrica i, en particular, els seus descendents.

L'article 1 de la Llei 12/2015 disposa que han de concórrer circumstàncies excepcionals per poder concedir la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa, conforme a l'article 21.1 Cc, als sefardites originaris d'Espanya: que provin que són sefardites i que tinguin una especial vinculació amb Espanya.

Per provar que tenen la **condició de sefardites**, hauran d'aportar un certificat expedit pel president de la comissió permanent de la Federació de Comunitats Jueves d'Espanya, pel president o càrrec anàleg de la comunitat jueva de la zona de la residència o ciutat natal de l'interessat o per una autoritat rabínica competent (art. 1.2 de la Llei).

Per **acreditat l'especial vinculació amb Espanya** es podran aportar els següents mitjans probatoris, que seran valorats en el seu conjunt: certificats d'estudis d'història i cultura espanyoles expedits per institucions oficials o privades amb reconeixement oficial, acreditació del coneixement de l'idioma ladí o «haketia», inclusió de l'interessat o dels seus familiars ascendents en la llista de famílies sefardites protegides per Espanya, parentesc de consanguinitat amb persones que van obtenir la naturalització per la via especial del Reial decret de 20 de desembre de 1924, realització d'activitats benèfiques, culturals o econòmiques a favor de persones o institucions espanyoles o en territori espanyol, així com aquelles que es desenvolupin en recolzament de les institucions orientades a l'estudi, conservació i difusió de cultura sefardita, o qualsevol altra circumstància que demostrï fefaentment la seva especial vinculació amb Espanya (art. 1.3 de la Llei). Per acreditar aquesta especial vinculació amb Espanya també s'exigirà la superació de dues proves: una prova del coneixement de l'idioma espanyol (DELE) i una prova de coneixements de la Constitució espanyola i de la realitat social i cultural espanyoles (art. 1.5). Només hauran de realitzar aquestes proves els majors de divuit anys i les persones que no tinguin la capacitat modificada judicialment. Els menors i persones amb la capacitat modificada judicialment només hauran d'aportar certificats dels seus centres de formació, residència, acollida, atenció o educació especial en els que haguessin estat inscrits (art. 1.5 apartat final de la Llei).

És important destacar que per poder adquirir la nacionalitat per carta de naturalesa als sefardites originaris d'Espanya no se'ls exigeix que resideixin en territori espanyol.

Els interessats que compleixin aquests requisits hauran de presentar la sol·licitud dins del termini de tres anys a comptar des de l'entrada en vigor de la Llei, és a dir, com a màxim fins a l'1 d'octubre de 2018 (Disposició addicional 1a. de la Llei).

Tan bon punt els sol·licitants rebin la notificació o la resolució de concessió, aquests hauran de complir una sèrie de requisits en el termini d'un any des de la notificació de la resolució, entre els quals destaquen: l'aportació d'un certificat conforme no tenen antecedents penals i el compliment dels requisits previstos en l'article 23 Cc (prometre fidelitat al Rei i obediència a les lleis i a la Constitució espanyola i sol·licitar la inscripció de l'adquisició en el Registre Civil. És important destacar que des de l'1 d'octubre de 2015 ja no cal que renunciïn a la seva nacionalitat anterior, tal com estableix la Disposició final 1a. de la Llei 12/2015, per la qual es modifica l'article 23.b Cc).

Nota

A través dels Reials decrets 893/2015, de 2 d'octubre, i 322/2016, de 5 d'agost, es va concedir la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa a determinats sefardites originaris d'Espanya per concórrer en els mateixos circumstàncies excepcionals conforme l'article 21 Cc. La primera sefardita en obtenir la nacionalitat espanyola en aplicació de la Llei 12/2015 va ser una dona de vuitanta anys que residia a París. El 4 d'abril va rebre la notificació de la DGRN a través de la qual se l'informava de la concessió de la nacionalitat espanyola, i el 28 d'abril va firmar l'acta de jurament de fidelitat al Rei i obediència a les lleis i a la Constitució espanyola. A data d'avui, ja hi ha hagut moltíssimes sol·licituds d'adquisició de la nacionalitat espanyola presentades per part de sefardites, alguns dels quals ja han provat el seu origen sefardí.

En qualsevol de les situacions que s'han analitzat fins aquí, tan bon punt s'ha constatat que concorren circumstàncies excepcionals en l'interessat, el Govern espanyol, **discrecionalment**, pot concedir o no la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa, sempre que no s'infringeixin els límits de seguretat. En cap cas pot ser una decisió arbitrària.

La carta de naturalesa és un mecanisme utilitzat per atorgar discrecionalment la nacionalitat espanyola a persones que no poden adquirir-la a través de cap altre mecanisme, és a dir, un mecanisme previst per resoldre les deficiències tècniques del sistema o, el que és el mateix, per resoldre totes aquelles situacions que no es poden resoldre amb la llei a la mà. És el que s'anomena un «calaix de sastre».

La concessió de la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa es tramita pel Ministeri de Justícia i s'atorga pel Consell de Ministres a través de Reial decret (articles 63 LRC i 223 RRC). La concessió o denegació de la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa esgota la via administrativa. No obstant això, contra la resolució es pot interposar un recurs de revisió de conformitat amb la normativa sobre procediment administratiu comú.

2) La residència en territori espanyol (articles 21 a 23 Cc)

Segons l'article 21.2 Cc:

«La nacionalidad española también se adquiere por residencia en España, en las condiciones que señala el artículo siguiente y mediante la concesión otorgada por el Ministro de Justicia, que podrá denegarla por motivos razonados de orden público o interés nacional.»

a) Diferents terminis per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència

L'article 22.1 i l'article 22.2 Cc diferencien una sèrie de terminis per poder adquirir la nacionalitat espanyola per residència en territori espanyol, que venen fixats en funció de la situació personal de l'interessat i de la nacionalitat que aquest ostenta. El termini general i ordinari per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència en territori espanyol és de **deu anys** (art. 22.1 Cc).

Nota

La doctrina internacional-privatista critica que el termini general i ordinari per adquirir la nacionalitat espanyola per residència sigui, conforme a l'article 22.1 Cc, de deu anys, fonamentalment per dos motius. En primer lloc, perquè en la majoria de legislacions de països propers a Espanya el termini general i ordinari per adquirir la nacionalitat per residència acostuma a ser de cinc anys i, en segon lloc, perquè de conformitat amb la normativa en matèria d'estrangeria [vegeu mòdul «Dret d'estrangeria (I): fonts i règims»] les autoritzacions de residència permanent o de llarga durada es poden obtenir un cop l'estranger ha residit cinc anys en territori espanyol, no deu anys.

Ara bé, aquest termini es redueix a:

- **Cinc anys**, quan l'interessat hagi obtingut refugi polític a Espanya (art. 22.1 Cc).
- **Dos anys**, quan es tracti de nacionals de països estretament vinculats amb Espanya, és a dir, de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal, o de sefardites (art. 22.1 Cc).
- **Un any**, en aquells casos en què el vincle de l'estranger amb l'Estat espanyol vingui donat per la seva integració social i/o cultural en la societat espanyola o bé per la seva estreta relació familiar amb nacionals espanyols (art. 22.2 Cc). En aquests casos, ens trobem davant d'un **règim privilegiat d'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència**.

Nota

La doctrina internacional-privatista també ha qualificat d'excessiu i estricte el fet que el legislador espanyol exigeixi als refugiats, que és un col·lectiu que mereix un tracte privilegiat o especial, cinc anys de residència en territori espanyol per poder adquirir la nacionalitat espanyola, en la mesura que aquest, com s'ha destacat, és el termini general i ordinari per adquirir la nacionalitat per residència en molts països del nostre entorn geogràfic més proper.

Serà suficient el **temps de residència d'un any** per:

- La persona que hagi nascut en territori espanyol (art. 22.2.a Cc).
- La persona que no hagi exercit oportunament la facultat d'optar (art. 22.2.b Cc).
- La persona que hagi estat subjecte legalment a la tutela, guarda o acolliment d'un ciutadà o institució espanyols durant dos anys consecutius, fins i tot si continués en aquesta situació en el moment de la sol·licitud (art. 22.2.c Cc).
- La persona que en el moment de la sol·licitud porti un any casat amb espanyol o espanyola i no estigui separat legalment o de fet (art. 22.2.d Cc). Als efectes del que disposa aquest apartat, s'ha d'entendre que té residència legal a Espanya el cònjuge de funcionari diplomàtic o consular acreditat a l'estranger (art. 22.3 apartat 2n. Cc). En la mateixa situació que el cònjuge o la cònjuge d'una funcionari diplomàtic espanyol acreditat a l'estranger es poden trobar els cònjuges de nacionals espanyols/es que treballen a l'estranger, però en aquest cas no s'entén que el cònjuge o la cònjuge tingui la seva residència a Espanya.
- El vidu o vídua d'espanyola o espanyol, si en el moment de la mort del cònjuge no existís separació legal o de fet (art. 22.2.e Cc).
- El nascut fora d'Espanya de pare o mare, avi o àvia, que originàriament haguessin estat espanyols (art. 22.2.f Cc).

Nota

En termes generals, l'article 22.2.a Cc combina el fet d'haver nascut a Espanya amb el de residir en el territori espanyol; l'article 22.2.b inclou un correctiu pels supòsits que el beneficiari podia haver optat a la nacionalitat espanyola però no ho va fer; els apartats *c*, *d*, i *e* dels articles 22.2 Cc constitueixen un vehicle per mantenir la unitat jurídica de la família, ja que ofereixen la possibilitat que tota la família pugui ostentar la mateixa nacionalitat; i l'article 22.2.f pretén beneficiar a la segona i a la tercera generació d'emigrants espanyols.

b) Requisits per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència

Per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència, amb independència de quin sigui el termini exigit segons el cas, sigui vàlida és necessari que l'interessat compleixi els requisits enumerats en els articles 23, 22.3 i 22.4 Cc.

Nota

Els requisits previstos en l'article 23 Cc ja han estat destacats en l'apartat «El criteri d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen: l'opció», ja que són comuns per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, per carta de naturalesa i per residència.

Nota

Vegeu la SAN de 7 de setembre de 2016 (ROJ: SAN 3319/2016) per la qual es denega la nacionalitat espanyola en virtut del règim privilegiat d'un any de residència en territori espanyol previst en l'article 22.2.c Cc, per no haver-se constatat el transcurs de dos anys de residència continuada en règim de tutela d'una institució espanyola essent el sol·licitant menor d'edat.

Nota

Vegeu la SAN del 24 de maig de 2017 (ROJ SAN 2025/2017), en la qual es declara que la recurrent sí que podia adquirir la nacionalitat espanyola per residència d'un any en territori espanyol pel fet d'estar casada amb un espanyol i no estar separada legalment o de fet. En aquest cas es discutia si els dos cònjuges convivia o no en el mateix domicili, circumstància que l'AN, en aplicació de l'article 69 Cc, va presumir.

Nota

Per tal que prosperi la sol·licitud d'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència, no és necessària la possessió de recursos econòmics suficients per part de l'interessat en el moment de la sol·licitud; vegeu la SAN de 22 de març de 2017 (ROJ SAN 1090/2017).

Segons l'article 22.3 Cc és necessari que la residència sigui:

En primer lloc, **legal**: la residència ha de ser conforme a la normativa en matèria d'estrangeria.

Exemple

L'argentí que resideix legalment a Espanya i que, per tant, té regularitzada la seva situació, pot sol·licitar l'adquisició de la nacionalitat espanyola sempre que concorrin els requisits enumerats en els articles 23, 22.3 i 22.4 Cc. En canvi, l'argentí que resideix a Espanya il·legalment («sense papers»), no pot sol·licitar l'adquisició de la nacionalitat espanyola pel sol fet de viure a Espanya.

Nota

Vegeu la SAN de 7 de setembre de 2016 (ROJ: SAN 3323/2016) en la qual l'Audiència fixa criteris per al còmput del període de residència i precisa que la residència «legal» a la qual es refereix l'article 22 Cc s'adquireix per l'obtenció de l'autorització de residència que correspongui i que aquesta no es pot confondre amb la simple permanència en el territori espanyol; la SAN de 19 de setembre de 2016 (ROJ: SAN 3383/2016), en la qual l'AN conclou que l'estància a Espanya per estudis o en base a una targeta d'estudiant no equival a la residència legal requerida a efectes d'adquirir la nacionalitat espanyola per residència conforme l'article 22.3 Cc; i la STS de 26 de setembre de 2016 (ROJ: 4148/2016) sobre naturalització per residència per part d'un estranger casat amb espanyola que disposava de la targeta de familiar de resident comunitari. En aquest cas, el TS va concloure que la simple pèrdua de vigència de la targeta de familiar de resident comunitari no suposa que, necessària i automàticament, el seu titular passi a trobar-se en situació il·legal a Espanya.

En segon lloc, la residència ha de ser **continuada**: la continuïtat de la residència en territori espanyol es valora més en termes de vinculació efectiva que per la presència física de l'interessat en el territori espanyol. En el cas que l'interessat efectui sortides del territori espanyol, ho ha de comunicar a les autoritats espanyoles.

És important destacar que no hi ha cap termini establert per mitjà de normes o de la jurisprudència per a quantificar la durada de l'absència com a criteri indicatiu de la manca de continuïtat.

En tercer lloc, val a dir que no es pot sol·licitar l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència fins que no hagin transcorregut els deu, cinc, dos o un anys fixats per l'article 22 Cc.

Exemple

L'argentí que es trasllada a Espanya no pot sol·licitar l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència de dos anys en territori espanyol fins que no porti dos anys residint legalment en territori espanyol (art. 22.1 Cc). I l'estranger que contrau matrimoni amb nacional espanyola i que vol adquirir la nacionalitat espanyola per residència en el territori espanyol en el moment de la sol·licitud haurà demostrar que ha residit legalment a Espanya durant el període d'un any (art. 22.2.d Cc).

D'altra banda, val a dir que segons l'article 22.4 Cc l'interessat haurà de justificar, en l'expedient regulat per la legislació del Registre Civil, **bona conducta cívica i suficient grau d'integració en la societat espanyola**.

Nota

Vegeu la SAN de 20 d'octubre de 2016 (ROJ: SAN 3749/2016) per la qual es confirma la concessió de la nacionalitat espanyola a un individu malgrat les seves absències del territori espanyol durant catorze mesos en un període de deu anys.

Nota

Vegeu la SAN del 6 d'abril de 2017 (ROJ SAN 1030/2017).

Pel que fa a la **bona conducta cívica**, es tracta d'un concepte jurídic indeterminat en la mesura que l'article 22 Cc no precisa quins són els factors o circumstàncies que han de concórrer per considerar que una persona té una bona conducta cívica. Per aquest motiu, les autoritats hauran d'examinar cas per cas les circumstàncies que envolten l'interessat per qualificar si té o no una bona conducta cívica.

No obstant això, a través d'una anàlisi de la pràctica jurisprudencial es poden extreure les següents conclusions generals: la inexistència d'antecedents penals no necessàriament significa que l'individu tingui una bona conducta cívica, i l'existència d'antecedents penals tampoc comporta necessàriament que aquest tingui una mala conducta cívica, particularment quan ha transcorregut un llarg període de temps des que l'interessat va cometre el delictes o la infracció que va generar els antecedents penals. La llunyania o proximitat de la condemna penal té influència en l'apreciació de l'existència o no d'una bona conducta cívica.

En la pràctica, són bastants els casos en què les autoritats espanyoles deneguen la nacionalitat espanyola per residència perquè l'interessat no demostra tenir una bona conducta cívica. En ocasions també es denega per caducitat del certificat d'antecedents penals, que té una durada d'un any. Cal destacar, però, que en ocasions els certificats d'antecedents caduquen per la lentitud de les autoritats en tramitar els expedients. En aquest cas, no es pot penalitzar els interessats amb la denegació de la nacionalitat espanyola per residència per no haver demostrat el compliment d'aquest requisit.

I quant al **suficient grau d'integració en la societat espanyola**, l'article 22.4 Cc tampoc desenvolupa quins són els factors que s'han de tenir en compte per constatar que un estranger està suficientment integrat en el societat espanyola, tot i que en la pràctica s'han considerat elements com ara el coneixement de l'idioma espanyol i l'adaptació a l'estil de vida i als costums de la societat espanyola.

Nota

La DGRN, amb el propòsit de comprovar el compliment d'aquesta condició, en la seva Instrucció de 26 de juny de 2007 va proposar que el jutge encarregat del Registre Civil realitzés una audiència personal a l'interessat. A través d'aquesta entrevista es detectaven molts casos de matrimonis de conveniència o fraudulents, és a dir, de matrimonis celebrats entre espanyol i estrangera o entre estranger i espanyola, generalment procedents de països amb una estricta política migratòria, amb la finalitat d'aconseguir regularitzar la seva situació a Espanya a través del seu matrimoni amb espanyol/a (vegeu la Resolució de la DGRN de 31 de gener de 2006).

Es dona la circumstància que a Barcelona, per tal de comprovar si les persones que volen adquirir la nacionalitat espanyola per residència estan o no integrades en la societat espanyola, l'any 2011 es va començar a sotmetre els interessats a un qüestionari de preguntes com ara «Qui és el President de la Generalitat de Catalunya?», «Com es diu l'esposa de Mariano Rajoy?», «Quin any va començar la Guerra Civil espanyola?», «Indiqui el nom de cinc Reis espanyols», «Forma part Espanya de la Unió Europea?», etc. L'error en la resposta d'alguna d'aquestes preguntes va ser el motiu que va justificar la denegació de la sol·licitud de la nacionalitat espanyola per residència en molts casos. En un dels casos,

Nota

Vegeu la SAN de 7 de juliol de 2016 (RO): SAN 2678/2016), en la qual l'Audiència considera justificada la bona conducta cívica de l'interessat mitjançant el certificat d'antecedents penals emès pel país d'origen sense data d'expedició, ja que es va emetre electrònicament; i la STS de 23 de setembre de 2016 (RO): STS 4115/2016), per la qual es concedeix la nacionalitat espanyola amb un certificat d'antecedents penals caducat.

Nota

En relació al requisit de la bona conducta cívica previst a l'article 22.4 Cc, també es pot destacar la SAN d'11 d'octubre de 2016 (RO): SAN 3851/2016), per la qual s'admet un recurs contra una resolució denegatòria de la nacionalitat per residència atès que la interessada sí que complia els requisits per a la seva concessió. La recurrent havia estat detinguda per haver comès presumptament un delictes, però posteriorment es va dictar una interlocutòria de sobreseïment perquè es va comprovar que no hi havia hagut delictes, motiu pel qual no se li podia denegar la nacionalitat espanyola pel fet de no concórrer el requisit de la bona conducta cívica previst en l'article 22.4 Cc.

la interessada va respondre que el President de la Generalitat de Catalunya era el sr. Joan Laporta i en un altre cas l'interessat no va saber dir el nom de l'esposa del president del Govern espanyol, Mariano Rajoy. Aquest tipus de prova va fer que comencessin a circular models de qüestionari entre els interessats a adquirir la nacionalitat espanyola per residència. Aquest tipus de prova s'havia criticat en la mesura que a través de les preguntes s'acabava sotmetent els estrangers a una prova de cultura general espanyola quan l'article 22. Cc no exigeix que l'interessat tingui coneixements de la cultura espanyola, sinó que estigui suficientment integrat en la societat espanyola.

En ocasions s'ha invocat la **poligàmia** com a motiu per denegar l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència en territori espanyol. L'argument que s'ha utilitzat és que l'interessat polígam no ha demostrat el suficient grau d'integració en la societat espanyola (vegeu la STS de 19 de juny de 2008). Malgrat que no tota situació personal estranya a l'ordenament jurídic espanyol implica necessàriament una falta d'integració en la societat espanyola, en aquest cas el Tribunal Suprem va concloure que la poligàmia «no és res estrany a l'ordenament jurídic sinó que més aviat atempta contra l'ordre públic espanyol per les connotacions discriminatòries que aquest tipus de pràctica comporta per a les dones». Posteriorment (vegeu STS de 28 de març de 2009) el TS va confirmar la concessió de la nacionalitat espanyola a un senegalès malgrat que aquest era polígam. En aquest cas el TS va prioritzar les circumstàncies de l'interessat (residia a Espanya, tenia el seu lloc de feina en territori espanyol, parlava correctament castellà, etc.) per davant de la poligàmia. Segons el TS, en aquest cas denegar a l'interessat la nacionalitat espanyola per residència pel fet que era polígam, comportava denegar-li tota possibilitat d'integració a la societat espanyola.

Val a dir, finalment, que el 8 de novembre de 2015 va entrar en vigor el **Reial decret 1005/2015, de 6 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament que regula el procediment per a l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència** (Disposició final 6a. del RD). A partir d'aquesta data, els estrangers interessats en adquirir la nacionalitat espanyola per residència que demostrin haver residit a Espanya durant els períodes previstos en l'article 22 Cc, hauran de seguir el procediment previst en el nou Reglament (art. 2).

El procediment s'inicia amb la presentació d'una sol·licitud, conforme al model normalitzat, per part de l'interessat (art. 4 del Reglament), a la qual s'hauran d'acompanyar una sèrie de documents (art. 5 del Reglament): certificat de naixement del país d'origen legalitzat i traduït; passaport (cap d'aquests dos documents no s'hauran d'aportar quan es tracti de refugiats o d'apàtrides); documentació que acrediti el grau d'integració en la societat espanyola en els termes als quals es refereix l'article 6 del Reglament; el pagament d'una taxa i el seu justificant, i la documentació que acrediti que es troba en qualsevol de les circumstàncies previstes en l'article 22.2 Cc, que són les que li permetran beneficiar-se d'un termini de residència d'un any en territori espanyol. En determinats casos, per exemple, quan es tracti de menors, també s'hauran d'aportar altres documents.

Des del 8 de novembre de 2015 fins al 30 de juny de 2017, els interessats podien continuar presentant les sol·licituds d'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència davant l'encarregat del Registre Civil del seu domicili en format paper, però des del 30 de juny de 2017 totes les sol·licituds s'han de presentar en format electrònic (Disposició transitòria 2a. del RD).

Per demostrar que tenen un **suficient grau d'integració en la societat espanyola** els interessats **hauran de superar dues proves**:

- Una prova o examen per a l'obtenció del **diploma d'espanyol com a llengua estrangera** (DELE), que com a mínim haurà de ser del nivell A2. Queden dispensats d'aquesta prova els que ja tinguessin el diploma i els nacionals de països iberoamericans (art. 6.5 del Reglament).
- Una prova que acrediti el **coneixement dels valors històrics, constitucionals i socioculturals d'Espanya** (CCSE).

Nota

A les proves DELE realitzades el 14 de juliol de 2017, un 20% de les persones que es van examinar van resultar no aptes. Informació extreta de: <https://exámenes.cervantes.es/es/dele/que-es>.

La DGRN serà qui dictarà la proposta de resolució valorant conjuntament tots els informes i la documentació indicada, i el Ministeri de Justícia resoldrà a la vista de la proposta de la DGRN. El procediment haurà de quedar resolt en el termini d'un any des de la presentació de la sol·licitud a la DGRN (art. 11 del Reglament). La resolució s'haurà de notificar a l'interessat, el qual, si aquesta és estimatòria, haurà de comparèixer en el termini de cent vuitanta dies davant l'encarregat del Registre Civil per tal de complir els requisits previstos en l'article 23 Cc. En el cas que la resolució sigui denegatòria, l'interessat podrà interposar recurs de reposició en els termes i terminis previstos per les normes generals de procediment administratiu comú (art. 14 del Reglament).

Nota

En relació al requisit de la **integració en la societat espanyola** (art. 22.4 Cc) vegeu la SAN de 12 juliol de 2016 (ROJ: SAN 2796/2016), en la qual l'AN estima que no procedeix la denegació de la nacionalitat espanyola a l'interessat per no posseir un suficient grau d'integració en la societat espanyola per l'insuficient grau de coneixement del castellà que comportava el fet de no saber què significava l'expressió «en casa del herrero cuchillo de palo»; la SAN de 28 de setembre de 2016 (ROJ: SAN 3627/2016), que denega la nacionalitat espanyola a l'interessat pel fet de desconèixer el nom de la capital d'Espanya; i la SAN de 24 de novembre de 2016 (ROJ: SAN 4308/2016), que confirma la denegació de la nacionalitat espanyola a un ciutadà pakistanès que feia tretze anys que residia en territori espanyol pel fet de no contestar preguntes sobre rius d'Espanya i sobre la utilitat que tenen les eleccions.

També cal assenyalar la SAN de 12 de juliol de 2016 (ROJ: SAN 2799/2016), en la qual l'AN va decidir retrotraure les actuacions seguides en el marc d'un expedient d'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència en la mesura que el jutge encarregat del Registre Civil va denegar la nacionalitat espanyola a la recurrent per falta d'integració en la societat espanyola sense haver comprovat correctament si complia o no aquest requisit. L'anul·lació de les actuacions del jutge encarregat del Registre Civil tampoc podia comportar la concessió de la nacionalitat espanyola a la interessada, ja que faltaven elements de judici suficients per demostrar el compliment de l'esmentat requisit. Segons l'AN, l'anul·lació de l'acte recorregut havia de comportar la realització per part del jutge encarregat del Registre Civil d'una nova entrevista a la interessada i era necessari que el jutge deixés constància tant de les preguntes plantejades com de les respostes de la recurrent, així com també que motivés la decisió adoptada.

També és important destacar la Resolució de la DGRN de 9 de setembre de 2016, que va ser dictada en el marc d'un cas en el qual s'havia denegat la nacionalitat espanyola per residència a Melilla d'un menor d'edat estranger, els pares del qual no van superar l'entrevista per verificar la seva integració en la societat espanyola. La DGRN argumenta en la citada resolució que, en els casos d'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència per part de menors, ni a aquests ni als seus progenitors se'ls pot exigir el compliment del requisit de la integració. En aquests casos, els pares dels menors són els seus representants, no els seus promotors.

2.4. L'adquisició de la nacionalitat espanyola per consolidació

La **consolidació** és un mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola que es va incorporar al Codi civil amb la Llei 18/1990. També se l'anomena *posesió d'estat* o *usucapió* en la mesura que la nacionalitat espanyola s'adquireix pel transcurs del temps.

Segons l'article 18 Cc:

«La posesión y utilización continuada de la nacionalidad española durante diez años, con buena fe y basada en un título inscrito en el Registro Civil, es causa de consolidación de la nacionalidad, aunque se anule el título que la originó.»

La consolidació de la nacionalitat espanyola fa referència a aquelles persones a les quals se'ls havia atribuït la nacionalitat d'origen o de manera derivativa i amb posterioritat es descobreix que no se'ls podia atribuir la nacionalitat perquè, per exemple, no eren fills d'espanyol/a o no havien nascut en territori espanyol. Amb la consolidació es pretenen evitar els canvis bruscos de nacionalitat, és a dir, que les persones que durant molt de temps han vingut posseint i utilitzant la nacionalitat espanyola creient que són espanyols deixin de ser-ho.

La consolidació la declararà el jutge encarregat del Registre Civil o l'encarregat del Registre Consular del país on aquest viu a través d'un expedient amb valor de simple presumpció.

Els requisits per a la consolidació són:

- Possessió i utilització amb bona fe de la nacionalitat espanyola: poden posseir la nacionalitat espanyola tant els menors com els majors d'edat. No obstant això, els únics que la poden utilitzar, és a dir, que poden exercir els drets inherents a aquesta nacionalitat, són els majors d'edat o els emancipats. Per tal que pugui produir-se la consolidació, l'interessat ha d'haver utilitzat exclusivament la nacionalitat espanyola. El requisit de la bona fe es presumeix, de manera que la càrrega de la prova recaurà sobre qui la negui. En qualsevol cas, l'interessat ha d'ignorar que les dades en les quals es basa la utilització de la nacionalitat espanyola són inexactes o estan viciades i, per tant, són susceptibles d'invalidar la causa que fomenta la seva possessió.
- Just títol inscrit en el Registre Civil, en el qual ha de constar que ha adquirit la nacionalitat espanyola: ha d'haver-hi un just títol inscrit en el Registre

Civil en el que consti l'atribució o adquisició de la nacionalitat espanyola. Malgrat que amb posterioritat es declari la invalidesa o la nul·litat d'aquest títol, se'n produeix la consolidació. El més important és que el títol estigui inscrit en el Registre Civil i que del mateix es dedueixi l'adquisició o atribució de la nacionalitat espanyola.

- Termini de deu anys a comptar des que es comença a posseir i a utilitzar la nacionalitat espanyola: per tal que la consolidació prosperi, és necessari que l'interessat hagi utilitzat la nacionalitat espanyola durant deu anys a comptar des del moment en què es comença a posseir i a utilitzar.

En la pràctica, la consolidació és un mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola que s'ha utilitzat i que s'utilitza molt poc. A més, en la major part dels casos la consolidació es denega per l'incompliment d'alguns dels requisits esmentats.

Exemple

Resolució de la DGRN de 30 de març de 1992. En aquest cas, una dona de nacionalitat britànica va contraure matrimoni amb un nacional espanyol el 5 de juliol de 1975. En aquell moment, les autoritats espanyoles li van indicar que havia adquirit la nacionalitat espanyola per raó del seu matrimoni amb un nacional espanyol i se li va expedir el DNI com a nacional espanyola. A partir d'aleshores la dona començà a exercir els drets inherents a la nacionalitat espanyola. Quan li va caducar el DNI, va acudir a una comissaria per tramitar-ne la renovació, moment en què se li va comunicar que no se li podia renovar ja que no ostentava la nacionalitat espanyola. La interessada va argumentar que va adquirir la nacionalitat espanyola quan va contraure matrimoni amb el seu marit espanyol l'any 1975 i que així se li va comunicar en aquell moment.

El problema en aquest cas és que la regulació del Codi civil en matèria de nacionalitat vigent en el moment que va contraure matrimoni no era l'atorgada per la Llei de 1954, que establia que l'esposa seguia la nacionalitat del marit, sinó la de la Llei de 1975, conforme la qual la dona ja no segueix la nacionalitat del seu espòs. Per tant, les autoritats espanyoles la van informar malament, ja que van tenir en compte la regulació prevista per la Llei de 1954, no la de la Llei de 1975. En realitat, la dona britànica no va adquirir la nacionalitat espanyola per raó del seu matrimoni amb un nacional espanyol. La interessada va sol·licitar la consolidació de la nacionalitat espanyola ja que l'havia ostentat i posseït amb bona fe, però la petició va ser denegada perquè les autoritats van constatar que el certificat de matrimoni inscrit en el Registre Civil no establia que la dona britànica hagués adquirit la nacionalitat espanyola per raó de matrimoni. Com que no hi havia un títol inscrit en el Registre Civil del qual es desprengués aquesta circumstància, la interessada no podia consolidar la nacionalitat espanyola.

3. La pèrdua i la conservació de la nacionalitat espanyola

La pèrdua de la nacionalitat espanyola es pot produir de manera **voluntària** o de manera **involuntària**. Les causes de pèrdua voluntària afecten tant a espanyols d'origen com a espanyols derivatius, mentre que les causes de pèrdua involuntària o per sanció només afecten als nacionals que han adquirit la nacionalitat espanyola de manera derivativa, no als nacionals espanyols d'origen. I així es desprèn tant de l'article 11.2 CE com de l'encapçalament de l'article 25.1 Cc.

Segons l'article 11.2 CE:

«Ningún español de origen podrá ser privado de su nacionalidad.»

Segons l'article 25.1 Cc:

«Los españoles que no lo sean de origen perderán la nacionalidad: a) por utilización exclusiva durante un plazo de tres años de la nacionalidad extranjera a la que hubieran renunciado al adquirir la nacionalidad española, b) por entrar voluntariamente al servicio de las armas o ejercer un cargo político en un Estado extranjero contra la prohibición expresa del Gobierno.»

Per tant, *a sensu contrario*, els espanyols d'origen no podran perdre de manera involuntària la nacionalitat espanyola per cap de les causes contemplades en l'article 25 Cc.

Els espanyols que es troben en les circumstàncies que poden comportar la pèrdua voluntària de la nacionalitat espanyola, si ho desitgen, en els casos contemplats en els articles 24.1 i 24.3 Cc, poden evitar la pèrdua de la nacionalitat declarant la voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil (art. 24.1 paràgraf 1r. Cc) (**conservació no automàtica**), tal com veurem a continuació. En alguns casos, la **conservació de la nacionalitat espanyola és automàtica**, és a dir, que no cal que l'interessat declari la voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil per evitar-ne la pèrdua (art. 24.1 paràgraf 2n. Cc).

A banda de la pèrdua involuntària, en casos molt concrets l'individu també pot ser sancionat amb la nul·litat de l'adquisició de la nacionalitat espanyola (art. 25.2 Cc).

Nota

Els articles 11.2 CE, 25.1 Cc i l'article 24.1 apartat final del Cc ofereixen un tracte més privilegiat als espanyols d'origen que als espanyols derivatius.

3.1. La pèrdua de la nacionalitat espanyola

Les causes de pèrdua de la nacionalitat espanyola previstes pel Codi civil, en la seva redacció vigent actualment, són: les causes de pèrdua voluntària (art. 24) i les causes de pèrdua involuntària (art. 25.1 Cc). L'article 25.2 Cc també contempla la nul·litat de l'adquisició de la nacionalitat espanyola.

3.1.1. Causes de pèrdua voluntària de la nacionalitat espanyola

Els espanyols, tant d'origen com derivatius, poden perdre voluntàriament la nacionalitat espanyola:

a) Per adquisició voluntària d'una altra nacionalitat (art. 24.1 paràgraf 1r. del Cc)

Aquesta causa de pèrdua reflecteix la llibertat que té tot individu per canviar de nacionalitat. No obstant això, aquesta llibertat no és absoluta, ja que perquè es produeixi la pèrdua de la nacionalitat espanyola és necessari que concorrin una sèrie de requisits, que són:

- L'interessat ha d'adquirir una altra nacionalitat. Requisit que té per objecte evitar l'apatrídia.
- L'interessat ha d'estar emancipat.
- L'interessat ha de tenir residència habitual a l'estranger. Aquest requisit té per finalitat garantir l'efectivitat de la nova nacionalitat que adquireix l'individu.
- Han d'haver transcorregut tres anys des de l'adquisició de la nacionalitat estrangera. Un cop transcorregut aquest termini, la nacionalitat espanyola es perd de manera automàtica, excepte que dins del termini indicat l'interessat declari la seva voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil (art. 24.1 paràgraf 1r. Cc).

b) Per utilització exclusiva de la nacionalitat estrangera adquirida abans de l'emancipació (art. 24.1 paràgraf 1r. Cc)

Les persones que durant la minoria d'edat han ostentat una nacionalitat estrangera juntament amb l'espanyola, perden la nacionalitat espanyola si un cop emancipats utilitzen exclusivament la nacionalitat estrangera.

Els requisits que han de concórrer perquè se'n produeixi la pèrdua són:

- Utilització exclusiva de la nacionalitat estrangera.
- Estar emancipat.
- Tenir la seva residència habitual a l'estranger.

- Que hagin transcorregut tres anys ininterromputs des de l'emancipació. Un cop transcorregut aquest termini, la nacionalitat espanyola es perd de manera automàtica, excepte que dins del termini indicat l'interessat declari la seva voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil (art. 24.1 paràgraf 1r. Cc).

No es produirà la pèrdua de la nacionalitat espanyola si l'interessat demostra que, dins del termini de tres anys a comptar des de l'emancipació, ha utilitzat la nacionalitat espanyola. Són indicis que demostren que una persona utilitza la nacionalitat espanyola: atorgar document públic com espanyol/a, tenir documentació espanyola en vigor, comparèixer davant d'un cònsol espanyol, etc. En aquests casos, s'invalidarà el termini de tres anys i aquest s'haurà de començar a computar de nou. Per tant, l'interessat molt fàcilment pot evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola mitjançant la seva utilització. En aquest cas, no és necessari que declari la seva voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil.

En relació a aquests dos supòsits de pèrdua voluntària previstos en l'article 24.1 Cc, és important destacar que els interessats poden evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola si dins del termini de tres anys a comptar des de l'adquisició voluntària de la nova nacionalitat, en el primer supòsit i, des de l'emancipació, en el segon supòsit, **declaren la voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil** (art. 24.1 paràgraf 1r. Cc). Aquesta possibilitat la tenen tant els espanyols d'origen com els espanyols derivatius.

En els casos en què els espanyols declaren la voluntat de conservar la nacionalitat espanyola, ens trobarem davant de **situacions de doble o plurinacionalitat previstes per la llei espanyola**.

També cal destacar que la **pèrdua de la nacionalitat espanyola d'origen no es produirà** si la nacionalitat estrangera adquirida voluntàriament o utilitzada de manera exclusiva abans de l'emancipació és la de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal, ja que, en virtut del paràgraf 2n. de l'article 24.1 Cc, l'adquisició de la nacionalitat d'aquests països no és suficient per produir la pèrdua de la nacionalitat espanyola d'origen. En canvi, els **espanyols derivatius sí que perdran** la nacionalitat espanyola conforme a qualsevol de les dues causes previstes en l'article 24.1 Cc si adquireixen la nacionalitat de qualsevol dels països esmentats, excepte que declarin la seva voluntat de conservar-la.

Exemples

L'**espanyol d'origen** que adquireix voluntàriament la **nacionalitat australiana** perdrà la nacionalitat espanyola conforme a l'article 24.1 paràgraf 1r. Cc, sempre que concorrin els requisits esmentats, si no declara la seva voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil.

L'**espanyol d'origen** que adquireix la **nacionalitat portuguesa** no cal que declari la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola davant del jutge encarregat del Registre

Vegeu també

Vegeu l'apartat «La conservació de la nacionalitat espanyola».

Vegeu també

Vegeu l'apartat «La doble nacionalitat i l'apatridia».

Vegeu també

Vegeu l'apartat «La conservació de la nacionalitat espanyola».

Civil per evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola, ja que, en base a l'article 24.1 paràgraf 2n. Cc, l'adquisició de la nacionalitat portuguesa no comporta la pèrdua de la nacionalitat espanyola d'origen. En aquest cas, l'espanyol d'origen conservarà la seva nacionalitat de manera automàtica.

L'**espanyol derivatiu**, tant si adquireix la **nacionalitat australiana** com si adquireix la **nacionalitat portuguesa**, haurà de declarar la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola davant del jutge encarregat del Registre Civil si vol evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola en aplicació de l'article 24.1 Cc.

Els mateixos exemples són vàlids quan l'espanyol, d'origen o derivatiu, no adquireix voluntàriament una nacionalitat estrangera, sinó que utilitza exclusivament la nacionalitat estrangera que havia ostentat juntament amb la nacionalitat espanyola abans de la majoria d'edat o de l'emancipació.

c) Per **renúncia expressa** a la nacionalitat espanyola (art. 24.2 Cc)

Quan un espanyol perd la nacionalitat espanyola per renúncia expressa a la seva nacionalitat és perquè no vol ostentar la nacionalitat espanyola. Per tant, en aquest cas no es contempla la possibilitat que eviti la pèrdua mitjançant la declaració de voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil.

Els requisits que han de concórrer perquè es produeixi la pèrdua de la nacionalitat espanyola per renúncia són:

- Estar emancipat. En la mesura que només poden utilitzar o disposar de la seva nacionalitat els majors d'edat o emancipats, només podran renunciar a la nacionalitat espanyola les persones que estiguin emancipades o que siguin majors d'edat.
- Ostentar la nacionalitat espanyola. L'interessat per poder renunciar a la nacionalitat espanyola ha d'ostentar-la, ja que no es pot renunciar a allò que no es té.
- Tenir la residència habitual a l'estranger.
- Ostentar una altra nacionalitat. Aquest requisit s'exigeix per evitar situacions d'apatrídia. No tindran efecte les renúncies a la nacionalitat espanyola que es produeixin abans o simultàniament a l'adquisició d'una altra nacionalitat.

En molts casos, aquest darrer requisit és de difícil compliment, ja que hi ha legislacions, com ara l'andorrana, que per atorgar la seva nacionalitat a una persona estrangera exigeixen que aquesta prèviament hagi renunciat a la seva nacionalitat anterior. Per tant, ens podem trobar amb casos en què l'interessat no pot donar compliment a les exigències previstes per la llei espanyola i per la llei del país del qual vol adquirir la nacionalitat, pel fet de que aquestes són contradictòries i porten a un cercle viciós.

Exemple

L'espanyol que vol renunciar a la nacionalitat espanyola i que vol adquirir la nacionalitat andorrana, per poder renunciar a la seva nacionalitat conforme a la llei espanyola ha d'haver adquirit prèviament la nacionalitat andorrana (art. 24.2 Cc) i, de conformitat amb la legislació andorrana, per adquirir la nacionalitat d'aquest país és necessari que prèviament hagi perdut la nacionalitat espanyola (art. 22.2 Llei andorrana), ja que la llei andorrana no permet la doble nacionalitat. En la pràctica, i amb la finalitat de compatibilitzar ambdues legislacions, l'espanyola i l'andorrana, la DGRN ha permès que els espanyols renunciïn a la nacionalitat espanyola abans d'ostentar la nacionalitat andorrana només si hi ha indicis clars que el Principat d'Andorra els concedirà la nacionalitat andorrana. Generalment, els ciutadans espanyols que disposen del passaport andorrà acostumen a obtenir la nacionalitat andorrana.

d) Els nets d'emigrants espanyols que ostenten la nacionalitat espanyola pel fet de ser fills de pare o mare espanyols i que hagin nascut i resideixin a l'estranger, perdran la nacionalitat espanyola si no declaren la seva voluntat de conservar-la dins del termini de tres anys a comptar des de la seva majoria d'edat o emancipació (art. 24.3 Cc)

La Llei 36/2002 va introduir aquest nou supòsit de pèrdua voluntària de la nacionalitat espanyola amb la finalitat de protegir a la segona generació d'emigrants, no a la primera.

Els requisits que han de concórrer perquè se'n produeixi la pèrdua són:

- Ostentar la nacionalitat espanyola.
- Ser fill de pare o mare espanyol.
- Haver nascut a l'estranger.
- Els pares han d'haver nascut a l'estranger.
- Tenir la residència habitual a l'estranger.
- No haver declarat la voluntat de conservar la nacionalitat espanyola davant l'encarregat del Registre Civil dins del termini de tres anys a comptar des de la seva emancipació o majoria d'edat.

Si es formula la declaració de voluntat de conservar la nacionalitat espanyola dins d'aquest termini, no es produirà la pèrdua de la nacionalitat espanyola. En aquest cas, també ens trobaríem davant d'un **supòsit de doble nacionalitat previst per la llei espanyola**.

El legislador espanyol, amb la finalitat d'evitar una situació no desitjada o no volguda com és la de la doble o plurinacionalitat, va restringir l'aplicació d'aquesta causa de pèrdua a les persones que arribessin a la majoria d'edat o a l'emancipació després de l'entrada en vigor, el 9 de gener de 2003, de la Llei 36/2002 (Disposició addicional 2a. de la Llei 36/2002). És a dir, que no es veuran afectades per aquesta causa de pèrdua, tot i complir els sis requisits esmentats, les persones que ja haguessin arribat a la majoria d'edat o a l'emancipació en aquesta data.

Vegeu també

Vegeu l'apartat «La doble nacionalitat i l'apatrídia».

3.1.2. Causes de pèrdua involuntària o per sanció

Aquests supòsits de pèrdua de la nacionalitat espanyola tenen el seu origen en alguna infracció comesa per l'interessat. La pèrdua involuntària o per sanció només afecta els espanyols derivatius, no als espanyols d'origen.

L'article 25.1 Cc disposa que els espanyols que no ho siguin d'origen perdran la nacionalitat espanyola de manera involuntària:

a) Per utilització exclusiva durant tres anys de la nacionalitat estrangera a la qual haguessin declarat renunciar els estrangers quan van adquirir la nacionalitat espanyola (art. 25.1.a Cc, en la seva redacció atorgada per la Llei 36/2002, que és la vigent actualment).

L'article 23.b Cc exigeix als estrangers que vulguin adquirir la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència, que renunciïn a la seva nacionalitat, excepte que siguin nacionals de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal o sefardites. Si resulta que hi renuncien però la utilitzen de manera exclusiva durant tres anys consecutius, seran sancionats amb la pèrdua de la nacionalitat espanyola. Hem de recordar que, pel fet de renunciar a una nacionalitat, aquesta no es perd, per tant, aquesta nacionalitat s'ha de poder seguir utilitzant conforme a la legislació d'aquest Estat.

Exemple

Un australià renuncia a la nacionalitat australiana per tal d'adquirir la nacionalitat espanyola per residència conforme a l'article 23.b Cc. Si durant un període de tres anys utilitza exclusivament la nacionalitat australiana a la qual va renunciar quan va adquirir la nacionalitat espanyola, podrà ser sancionat amb la pèrdua de la nacionalitat espanyola conforme a l'article 25.1.a Cc.

b) Pel fet d'entrar voluntàriament al servei de les armes o exercir un càrrec polític en un Estat estranger contra la prohibició expressa del Govern (art. 25.1.b Cc).

Exemple

L'espanyol que va adquirir la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència que exerceix un càrrec polític a França contra la prohibició expressa del Govern espanyol, perd la nacionalitat espanyola de conformitat amb l'art. 25.1.b Cc.

Amb la Llei 36/2002 es va suprimir l'apartat *a* de l'anterior article 25.1 Cc, segons el qual «els espanyols que no ho siguin d'origen perdran la nacionalitat espanyola quan per sentència ferma fossin condemnats a la seva pèrdua, conforme a allò establert en les lleis penals». A partir d'aquesta reforma desapareix la pèrdua de la nacionalitat espanyola com a pena amb la finalitat d'adaptar la redacció del Codi civil en matèria de pèrdua de la nacionalitat espanyola a la regulació prevista en el Codi penal de 1995, el qual ja no contemplava la pèrdua de la nacionalitat espanyola com a pena o sanció penal.

Actualment ja no són causes de pèrdua involuntària de la nacionalitat espanyola les basades en motius que també constitueixen el fonament d'alguns mecanismes d'adquisició involuntària de la nacionalitat espanyola i que es trobaven previstes en lleis anteriors, com són:

- **La pèrdua de la nacionalitat espanyola per raó del matrimoni:** perdien la nacionalitat espanyola les dones que celebraven matrimoni amb un estranger (art. 23.3 Llei de 1954). A partir de la Llei de 1975 el matrimoni va deixar de ser una causa de pèrdua de la nacionalitat espanyola.
- **La pèrdua de la nacionalitat espanyola per dependència familiar:** perdien la nacionalitat espanyola els fills de pares espanyols que perdien la nacionalitat espanyola sempre que ostentessin la seva pàtria potestat (art. 23.5 Llei de 1954 i articles 19.3 i 23.3 de la Llei de 1975). A partir de la Llei de 1982, els fills sotmesos a la pàtria potestat del seu pare ja no segueixen la nacionalitat d'aquest. Per tant, la dependència familiar a partir d'aquest moment va deixar de ser una causa de pèrdua de la nacionalitat espanyola.

Vegeu també

Vegeu els mecanismes d'adquisició involuntària de la nacionalitat espanyola contemplats en el Codi civil espanyol abans de l'adopció de les lleis de 1975 i de 1982, a l'apartat «Criteris d'adquisició no automàtica de la nacionalitat espanyola derivativa».

La supressió d'aquestes dues causes de pèrdua involuntària de la nacionalitat espanyola previstes per la legislació anterior va respondre a la voluntat del legislador d'adaptar les normes del Codi civil als principis constitucionals d'igualtat i no discriminació per raó de sexe (art. 14 CE) i al principi en virtut del qual els espanyols d'origen no poden ser privats de la seva nacionalitat (art. 11.2 CE).

La qüestió que es planteja és si totes aquelles pèrdues de la nacionalitat espanyola produïdes conforme a qualsevol d'aquestes dues causes no contemplades pel Codi civil en la seva redacció actual segueixen sent efectives. I la resposta la trobem en la Disposició transitòria 1a. de la Llei 18/1990. Segons aquesta disposició:

«La adquisición o la pérdida de la nacionalidad española conforme a la legislación anterior mantienen su efecto, aunque la causa de adquisición o de pérdida no esté prevista en la legislación actual.»

3.1.3. Nul·litat de l'adquisició de la nacionalitat espanyola

L'article 25.2 Cc no regula cap causa de pèrdua, sinó la nul·litat de l'adquisició de la nacionalitat espanyola.

L'article 25.2 Cc disposa, des de la reforma introduïda per la Llei 18/1990, que

«La sentencia firme que declare que el interesado ha incurrido en falsedad, ocultación o fraude en la adquisición de la nacionalidad española produce la nulidad de tal adquisición [...]»

Malgrat que aquest tipus d'infracció es sanciona amb la nul·litat, els tercers de bona fe (fills ja nascuts, fills adoptius, cònjuge, etc.) no poden resultar perjudicats, tal com disposa l'article 25.2 Cc.

Exemple

El búlgar que va adquirir la nacionalitat espanyola ocultant dades personals o aportant dades falses és sancionat amb la nul·litat de l'adquisició de la nacionalitat espanyola. Ara bé, els seus fills, espanyols per *ius sanguinis* pel fet de ser fills de pare espanyol en el moment del seu naixement, no es veuran perjudicats per aquest fet i seguiran ostentant la nacionalitat espanyola.

L'acció de nul·litat l'haurà d'exercir el Ministeri Fiscal d'ofici o en virtut de denúncia dins del termini de quinze anys des que es té coneixement del frau.

La sanció prevista per la Llei 18/1990 en casos d'adquisició fraudulenta de la nacionalitat espanyola

Amb anterioritat a la reforma introduïda per la Llei 18/1990, se sancionava amb la pèrdua de la nacionalitat espanyola les persones que haguessin falsejat, ocultat o comès frau a l'hora d'adquirir-la, però a partir de la Llei 18/1990 aquest tipus d'infracció es sanciona amb la nul·litat. En la mesura que es tracta d'una adquisició viciada d'origen, no es pot parlar d'adquisició ni, per tant, de pèrdua de la nacionalitat. Perquè hi hagi pèrdua és necessari que prèviament hi hagi hagut adquisició.

La pèrdua de la nacionalitat espanyola, sigui voluntària o involuntària, es produeix de ple dret un cop concorren les circumstàncies previstes en els articles 24 o 25 Cc, respectivament. No obstant això, **la pèrdua ha de ser objecte d'inscripció al Registre Civil espanyol (art. 68.1 LRC)**. És a dir, que la pèrdua de la nacionalitat espanyola es produeix de manera automàtica quan concorren els requisits legalment establerts en els articles 24 o 25 Cc, de manera que la seva inscripció al Registre Civil només té efectes probatoris. La inscripció de la pèrdua al Registre Civil espanyol és declarativa, no constitutiva, a diferència de la inscripció de l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència, i de la recuperació de la nacionalitat espanyola que, en ambdós casos, són un requisit de caràcter constitutiu. Si no s'inscriu l'adquisició per opció, carta de naturalesa o residència o, en el seu cas, la recuperació, aquestes no són vàlides.

Vegeu també

Vegeu l'apartat «La recuperació de la nacionalitat espanyola».

Nota

La inscripció de la pèrdua en el Registre Civil no és un requisit constitutiu. La pèrdua s'ha d'inscriure en el Registre Civil de manera obligatòria, però només té efectes probatoris o declaratius.

3.2. La conservació de la nacionalitat espanyola

La nacionalitat espanyola es pot conservar **de manera no automàtica**, essent en aquests casos necessària la declaració de voluntat de l'interessat de conservar la nacionalitat espanyola davant del jutge encarregat del Registre Civil (articles 24.1 i 24.3 Cc), i **de manera automàtica** (art. 24.1 paràgraf 2n. Cc). En aquest segon cas, els interessats no hauran de declarar la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola davant del jutge encarregat del Registre Civil. Només poden beneficiar-se de la conservació automàtica els nacionals espanyols d'origen.

Les persones que conserven, de manera no automàtica o automàtica, la nacionalitat espanyola i que a més a més ostenten una altra o unes altres nacionalitats són **dobles o plurinacionals**.

Vegeu també

Vegeu l'apartat «La doble nacionalitat i l'apatrídia».

1) La conservació no automàtica

La conservació no automàtica de la nacionalitat espanyola es troba prevista en:

- L'article 24.1 paràgraf 1r. Cc. Aquesta disposició permet als nacionals espanyols evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola per adquisició voluntària d'una altra nacionalitat o per utilització exclusiva de la nacionalitat estrangera que ostenten juntament amb la nacionalitat espanyola prèvia l'emancipació o adquisició de la majoria d'edat, si compareixen davant del jutge encarregat del Registre Civil i declaren la seva voluntat de conservar-la dins del termini de tres anys a comptar, respectivament, des de l'adquisició de la nacionalitat estrangera o des de l'emancipació.
- L'article 24.3 Cc. Aquest precepte també permet evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola als nets d'emigrants espanyols que ostenten la nacionalitat espanyola per ser fills de pare o mare espanyols i que han nascut i resideixen habitualment a l'estranger, mitjançant la declaració de la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola davant de l'encarregat del Registre Civil dins del termini de tres anys a comptar des de la seva majoria d'edat o emancipació. No obstant això, només poden gaudir d'aquesta opció les persones que compleixin tots aquests requisits i que hagin adquirit la majoria d'edat o s'hagin emancipat amb posterioritat al 9 de gener de 2003, que és la data en què va entrar en vigor la Llei 36/2002.

Vegeu també

Vegeu els supòsits de pèrdua de la nacionalitat espanyola previstos en els articles 24.1 i 24.3 Cc en l'apartat «Causes de pèrdua voluntària de la nacionalitat espanyola».

2) La conservació automàtica

La conservació automàtica de la nacionalitat espanyola es troba prevista en l'article 24.1 paràgraf 2n. Cc. Segons aquest precepte, els espanyols d'origen que adquireixin la nacionalitat del país iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal, no perdran la nacionalitat espanyola d'origen pel fet d'haver adquirit voluntàriament la nacionalitat de qualsevol d'aquests països o d'haver utilitzat exclusivament qualsevol d'aquestes nacionalitats ostentades juntament amb la nacionalitat espanyola abans de l'emancipació. En aquests casos, no és necessària la declaració de voluntat de conservar la nacionalitat espanyola per part de l'interessat davant de l'encarregat del Registre Civil, sinó que la nacionalitat espanyola es conserva de manera automàtica.

Exemples

L'espanyol que va adquirir la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis* i que adquireix la nacionalitat argentina, conserva automàticament la nacionalitat espanyola d'origen.

L'espanyol que va adquirir la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència en territori espanyol, i que adquireix la nacionalitat argentina, per evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola d'origen ha de declarar la seva voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil dins del termini de tres anys a comptar des de l'adquisició de la nacionalitat argentina.

La nacionalitat espanyola i el procés independentista català

Una qüestió d'absoluta actualitat que es viu a Catalunya i a Espanya arran del conflicte derivat del procés independentista i la proclamació unilateral de la República de Catalunya el 27 d'octubre de 2017 és la relativa a l'eventual pèrdua i conservació de la nacionalitat espanyola per part dels ciutadans que adquireixin la nacionalitat catalana (vegeu els mecanismes d'adquisició de la nacionalitat catalana previstos en els articles 7 i 8 de la Llei de transitorietat).

Segons l'article 24.1 Cc, l'espanyol que adquireixi la nacionalitat catalana perdre la nacionalitat espanyola per adquisició voluntària d'una altra nacionalitat un cop transcorreguts tres anys a comptar des de la seva adquisició, excepte que declari la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola davant de l'encarregat del Registre Civil dins d'aquest termini (art. 24.1 paràgraf 1r. Cc). A més, en la mesura que la Llei de transitorietat (art. 9) disposa que l'atribució de la nacionalitat catalana no exigeix la renúncia de la nacionalitat espanyola ni de qualsevol altra, en aquest cas l'individu ostentarà la doble nacionalitat espanyola i catalana. D'aquesta manera, pel fet de ser espanyol també seguirà gaudint de la condició de ciutadà de la UE, condició que no ostentarà com a català si Catalunya deixa de ser un estat membre de la UE. La ciutadania de la UE li permetria al doble nacional espanyol-català gaudir dels drets i llibertats de la UE.

Cal subratllar, a més, que els espanyols d'origen que adquireixin la nacionalitat catalana no poden per aquest fet ser privats de la seva nacionalitat (art. 11.2 CE).

Serà diferent en el cas que l'espanyol d'origen o derivatiu renunciï expressament a la nacionalitat espanyola de conformitat amb allò establert en l'article 24.2 Cc, ja que perdre la nacionalitat espanyola i, en conseqüència, si Catalunya queda fora de la UE, la condició de ciutadà de la UE.

Si es qualifica la situació com una successió d'estats, el Codi civil en la seva redacció actual no contempla aquesta circumstància com una de les causes de pèrdua de la nacionalitat espanyola. Però la normativa internacional disposa que en aquests casos l'interessat tindrà la possibilitat d'escollir la nacionalitat del nou estat o estat successor (catalana) o la nacionalitat de l'estat predecessor (espanyola). És a dir, que no contempla la possibilitat que l'individu ostenti les dues nacionalitats, excepte que l'estat successor i l'estat predecessor celebrin un conveni de doble nacionalitat.

També pot succeir que l'Estat espanyol incorpori en el Codi civil una nova causa de pèrdua automàtica de la nacionalitat espanyola en virtut de la qual aquesta es produeixi per adquisició voluntària de la nacionalitat catalana. En aquest cas l'individu també perdria la condició de ciutadà de la UE, però el contingut de la normativa espanyola en matèria de nacionalitat quedaria sotmesa al control per part del TJUE de la seva compatibilitat amb l'ordenament jurídic de la UE sobre la base del principi de proporcionalitat, de conformitat amb la jurisprudència Janko Rottman.

4. La recuperació de la nacionalitat espanyola

Per tal que un individu pugui recuperar la nacionalitat espanyola és imprescindible que aquest prèviament l'hagi ostentada i que, posteriorment, l'hagi perduda o no l'hagi conservada.

La reforma més important introduïda al Codi civil espanyol en matèria de recuperació de la nacionalitat espanyola es va produir a través de la Llei 29/1995, de 2 de novembre, per la que es modifica el Codi civil en matèria de recuperació de la nacionalitat espanyola. Posteriorment, el legislador espanyol va introduir algunes modificacions a través de la Llei 36/2002, malgrat que aquesta Llei de 2002 conserva l'estructura i l'esquema sobre la matèria introduïts per la Llei de 1995.

La **Llei 29/1995** va introduir dos règims de recuperació de la nacionalitat espanyola. Un **règim especial o privilegiat** per als emigrants, fills d'emigrants (art. 26 Cc) i dones espanyoles que van perdre la nacionalitat per raó de matrimoni abans que entrés en vigor la Llei de 1975 (Disposició transitòria 2a. de la Llei 29/1995); i un **règim general** per a totes les persones que no es trobessin en les circumstàncies anteriors, que haguessin ostentat la nacionalitat espanyola, que l'haguessin perduda i que la volguessin recuperar (art. 26 Cc). La **Llei 36/2002** conserva aquests dos règims de recuperació, especial i privilegiat, però, a diferència de la Llei 29/1995, no incorpora cap disposició que faci extensiu el règim privilegiat a les dones espanyoles que per raó de matrimoni van perdre la nacionalitat espanyola abans de la Llei de 1975.

Nota

Es desconeix si l'absència de referència a les dones espanyoles que van perdre la nacionalitat per raó de matrimoni abans de la Llei de 1975, respon a un oblit del legislador o a una omisió voluntària. Certament, les disposicions transitòries només estan vigents durant la vigència de la Llei que les incorpora, però si en la pràctica se seguís aquest principi, això comportaria que totes les dones espanyoles que van perdre la nacionalitat per raó de matrimoni abans de la Llei de 1975, en aplicació de la redacció de l'article 26 Cc segons la Llei 36/2002, deixarien de rebre un tracte privilegiat. Si no es continua aplicant la regulació de la Disposició transitòria 2a. de la Llei 29/1995 en relació amb l'article 26 C.c a aquestes dones, haurà desaparegut del nostre ordenament jurídic una regulació que tenia per objecte protegir les dones i reparar les injustícies amb les que l'ordenament jurídic les havia tractades abans de l'entrada en vigor de la Llei de 1975.

L'article 26 Cc en la redacció atorgada per la Llei 29/1995 establí que:

«Quien haya perdido la nacionalidad española podrá recuperarla cumpliendo los siguientes requisitos: a) Ser residente legal en España. Este requisito no será de aplicación a los emigrantes e hijos de emigrantes. En los demás casos podrá ser dispensado por el Ministro de Justicia e Interior cuando concurren circunstancias excepcionales. b) Declarar ante el encargado del Registro Civil su voluntad de recuperar la nacionalidad española y su renuncia, salvo que se trate de naturales de los países mencionados en el art. 24, a la nacionalidad anterior. c) Inscribir la recuperación en el Registro Civil.»

La Disposició transitòria 2a. de la Llei 29/1995 estableix que:

«La mujer española que hubiera perdido la nacionalidad por razón de matrimonio, con anterioridad a la entrada en vigor de la Ley 14/75, podrá recuperarla de conformidad con lo previsto por el artículo 26 del Código Civil para el supuesto de emigrantes e hijos de emigrantes.»

Segons l'article 26.1 Cc, en la redacció atorgada per la Llei 36/2002, els requisits que s'han de complir de manera cumulativa per poder recuperar la nacionalitat espanyola són els següents:

- L'interessat ha de tenir la residència legal a Espanya, excepte quan es tracti d'un emigrant o fill d'emigrant. Les dones espanyoles que van perdre la nacionalitat espanyola per raó de matrimoni abans de la Llei de 1975 no figuren expressament entre els beneficiaris del règim privilegiat, però en la pràctica se les eximeix del compliment d'aquest requisit. El requisit de la residència legal a Espanya també pot quedar dispensat pel Ministeri de Justícia i Interior quan concorrin en l'interessat circumstàncies excepcionals. És semblant a una carta de naturalesa en matèria de recuperació, no d'adquisició, de la nacionalitat espanyola.
- L'interessat ha de declarar la seva voluntat de recuperar la nacionalitat espanyola davant l'encarregat del Registre Civil.
- L'interessat no ha de renunciar a la nacionalitat que ostenta, sigui quina sigui aquesta nacionalitat. Aquesta és una de les principals novetats incorporades en matèria de recuperació de la nacionalitat espanyola per la Llei 36/2002. La supressió de la renúncia a la nacionalitat que s'ostenta com a requisit per poder recuperar la nacionalitat espanyola provoca que en la pràctica augmentin els supòsits de doble o plurinacionalitat.

Nota

En aplicació de l'article 26 Cc redactat segons la Llei de 1995, per poder recuperar la nacionalitat espanyola l'interessat sí que havia de renunciar a la nacionalitat que ostentava, excepte que aquesta fos la de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal.

- Per últim, s'ha d'inscriure la recuperació de la nacionalitat espanyola al Registre Civil espanyol. La inscripció de la recuperació al Registre Civil és un requisit constitutiu: si no s'inscriu, la recuperació no és vàlida.

Nota

La inscripció de l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència, de la mateixa manera que la inscripció de la recuperació de la nacionalitat espanyola, és un requisit constitutiu. Si l'adquisició o, en el seu cas, la recuperació no s'inscriuen, aquestes no són vàlides. En canvi, la inscripció de la pèrdua de la nacionalitat espanyola és merament declarativa. La pèrdua es produeix de ple dret tan bon punt concorren les circumstàncies previstes en els articles 24 o 25 Cc.

L'article 26.2 Cc redactat segons la Llei 36/2002 disposa que no podran recuperar o adquirir la nacionalitat espanyola sense una prèvia habilitació concedida discrecionalment pel Govern les persones que es trobin en qualsevol dels

supòsits previstos en l'article 25 Cc, que són aquells que porten a la pèrdua involuntària o per sanció de la nacionalitat espanyola o a la nul·litat de la seva adquisició.

Exemple

La persona que va adquirir la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència, i que la va perdre per haver utilitzat durant un període de tres anys la nacionalitat estrangera a la qual va renunciar quan va adquirir la nacionalitat espanyola (art. 25.1.a Cc), només podrà recuperar la nacionalitat espanyola si prèviament obté una habilitació concedida discrecionalment pel Govern (art. 26.2 Cc). És raonable que, si l'Estat espanyol la va sancionar amb la pèrdua de la nacionalitat espanyola pel fet d'haver comès una infracció, sigui el mateix Estat el que li retiri la sanció i l'autoritzi a recuperar la nacionalitat espanyola.

Amb la reforma introduïda per la Llei 36/2002 en matèria de recuperació de la nacionalitat espanyola també es va suprimir l'apartat *b* de l'article 26.2 Cc redactat segons la Llei 29/1995, que establia que no podien recuperar o adquirir la nacionalitat espanyola sense una prèvia habilitació concedida pel Govern els homes que haguessin perdut la nacionalitat espanyola sense haver complert el servei militar o prestació social substitutòria, estant aquests obligats al seu compliment. No obstant això, l'habilitació no era necessària quan la declaració de recuperació la formulessin homes de més de quaranta anys (la Llei de 18/1990 eximia de la prèvia habilitació per poder recuperar la nacionalitat espanyola als homes de més de cinquanta anys). Aquest apartat es va suprimir amb la finalitat d'adaptar la redacció del Codi civil a la legislació vigent en aquell moment (2002), en la mesura que a Espanya el compliment del servei militar o de la prestació social substitutòria ja no era obligatori.

5. La doble nacionalitat i l'apatrídia

5.1. Concepte de doble o plurinacionalitat i d'apatrídia

La doble o plurinacionalitat i l'apatrídia, coneguts també, respectivament, com els conflictes positius i negatius de nacionalitat, són situacions que es produeixen com a conseqüència del principi en virtut del qual els estats tenen competència exclusiva per legislar en matèria de nacionalitat, i del caràcter heterogeni de les legislacions dels diferents estats en matèria de nacionalitat.

És doble o plurinacional la persona que ostenta dues o més nacionalitats. Quan una persona compleix els requisits per tenir la nacionalitat de l'Estat A i també per tenir la nacionalitat de l'Estat B, aquesta és **doble nacional**. Si a més a més, també compleix els requisits per ostentar la nacionalitat de l'Estat C, aleshores és **plurinacional**.

Exemples

Situació de **doble nacionalitat**: el fill de mare italiana i pare espanyol nascut a Espanya és doble nacional d'origen italià-espanyol per *ius sanguinis*, ja que adquireix la nacionalitat italiana pel fet de ser fill de mare italiana (art. 1.1 Llei núm. 91 de 1992), i la nacionalitat espanyola pel fet de ser fill de pare espanyol (art. 17.1.a Cc). L'Estat italià és el que li atribueix la nacionalitat italiana per *ius sanguinis* i l'Estat espanyol és el que li atribueix la nacionalitat espanyola per *ius sanguinis*.

Situació de **doble nacionalitat**: el fill de pare i mare espanyols que neix en territori peruà és doble nacional espanyol-peruà des del moment del seu naixement, ja que adquireix la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis* (art. 17.1.a Cc) pel fet de ser fill de pares espanyols, i la nacionalitat peruana per *ius soli* pel fet d'haver nascut en territori peruà (art. 4 del Reglament de la Llei de Nacionalitat de 1996).

Situació de **plurinacionalitat**: si el fill de mare italiana i pare espanyol neix en territori peruà, aquest serà plurinacional, ja que adquirirà per *ius sanguinis* la nacionalitat italiana i la nacionalitat espanyola, i per *ius soli* la nacionalitat peruana.

L'**apatrídia**, contràriament, és aquella situació en la que es troba la persona que no compleix els requisits per tenir la nacionalitat de cap Estat. L'apatrídia ho pot ser bé perquè mai va adquirir cap nacionalitat, bé perquè la va adquirir però la va perdre i no la va recuperar.

En principi, aquestes són situacions no volgudes o no desitjades pel Dret internacional, per la comunitat internacional i pels estats, malgrat que, tal com veurem, en moltes ocasions el legisladors estatals quan legislen sobre aquesta matèria accepten les situacions de doble o plurinacionalitat. La situació de l'apatrídia, en canvi, és una situació contra la que s'intenta lluitar a través de

Nota

Segons l'article 15.1 de la Declaració Universal dels Drets Humans, «Tota persona té dret a una nacionalitat».

diferents mecanismes en la mesura que vulnera l'article 15 de la Declaració Universal dels Drets Humans, que reconeix com a dret fonamental el dret de totes les persones a tenir una nacionalitat.

L'Estat espanyol, per evitar l'apatrídia originària dels nascuts a Espanya que són fills de pare i mare apàtrides o de pares nacionals de països que no atribueixen als fills dels seus nacionals nascuts a l'estranger la seva nacionalitat, els atribueix la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* (art. 17.1.c Cc).

Vegeu també

Vegeu l'apartat «*Ius soli*» pel que fa a l'adquisició o atribució automàtica de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius soli* en aplicació de l'article 17.1.c Cc.

5.2. Tipus de situacions de doble o plurinacionalitat

Podem diferenciar diferents tipus de situacions de doble o plurinacionalitat en funció de l'operativitat o inoperativitat de cadascuna de les nacionalitats que s'ostenten i de si es tracta d'una situació contemplada per les lleis i els tractats internacionals o no.

5.2.1. Doble o plurinacionalitat en sentit propi i en sentit impropï

Segons la utilització que es faci de cadascuna de les nacionalitats, l'individu ostentarà la doble nacionalitat en sentit propi o en sentit impropï.

La **doble o plurinacionalitat en sentit propi** és aquella situació en la que l'individu ostenta simultàniament dues o més nacionalitats i totes elles són operatives. Per exemple, els doble nacionals d'origen per *ius sanguinis* poden utilitzar simultàniament les dues nacionalitats.

Exemple

El fill de mare italiana i de pare espanyol que des del moment del naixement adquireix de manera automàtica per *ius sanguinis* la nacionalitat italiana de la mare i la nacionalitat espanyola del pare, pot utilitzar simultàniament totes dues nacionalitats. És a dir, que ambdues nacionalitats són operatives.

La **doble o plurinacionalitat en sentit impropï** és aquella situació en què l'individu ostenta simultàniament dues o més nacionalitats i només una d'elles és operativa; l'altre nacionalitat es troba en situació de latència. Per exemple, el doble nacional espanyol i argentí que va adquirir la condició de doble nacional en base al conveni bilateral de doble nacionalitat celebrat entre Espanya i Argentina, ostenta dues nacionalitats, però només una d'elles és operativa. L'altre nacionalitat que ostenta es troba en situació de latència.

5.2.2. Doble o plurinacionalitat prevista pels convenis internacionals i per les lleis espanyoles o no prevista pels tractats internacionals ni per la llei espanyola (situacions patològiques)

Podem diferenciar tres tipus de situacions de doble nacionalitat o plurinacionalitat segons si es tracta de situacions previstes o no en l'ordenament jurídic espanyol.

1) Situacions de doble o plurinacionalitat previstes pels convenis bilaterals de doble nacionalitat

Malgrat que l'article 11.3 CE autoritza l'Estat espanyol a celebrar tractats o convenis de doble nacionalitat amb els països iberoamericans i amb aquells que tenen una important vinculació històrica amb Espanya, ara com ara Espanya només ha celebrat convenis de doble nacionalitat amb països iberoamericans. Tots aquests convenis es van celebrar als anys seixanta i setanta.

Nota

L'article 11.3 CE estableix que:

«El Estado español podrá concertar tratados de doble nacionalidad con los países iberoamericanos o con aquellos que hayan tenido o tengan una particular vinculación con España. En estos mismos países, aun cuando no reconozcan a sus ciudadanos un derecho recíproco, podrán naturalizarse los españoles sin perder su nacionalidad de origen.»

Els convenis de doble nacionalitat celebrats entre Espanya i els països iberoamericans fa bastants anys que han caigut en desús pels motius següents: d'una banda, perquè incorporen una doble nacionalitat impròpia i, per tant, els dobles nacionals no poden utilitzar simultàniament les nacionalitats que ostenten; de l'altra, perquè el procediment previst en l'article 11.3 CE és molt més favorable que el dels convenis bilaterals de doble nacionalitat, ja que permet als espanyols d'origen adquirir la nacionalitat de qualsevol país iberoamericà sense necessitat de renunciar a la nacionalitat espanyola d'origen. A més, des de l'entrada en vigor, el gener de 1991, de la Llei 18/1990, els nacionals dels països iberoamericans poden adquirir la nacionalitat espanyola per residència de dos anys en territori espanyol sense haver de renunciar a la seva nacionalitat d'origen (art. 23.b Cc). En definitiva, són convenis que no ofereixen cap tipus d'avantatge als seus beneficiaris.

Els convenis de doble nacionalitat celebrats entre Espanya i els països iberoamericans

Els convenis bilaterals de doble nacionalitat incorporen un règim propi i diferenciat, però tenen alguns aspectes comuns. Tots ells exigeixen que l'interessat a adquirir la nacionalitat de l'altre país es traslladi al seu territori, fixi el domicili en aquell territori i adquireixi la nacionalitat d'aquell país conforme als mecanismes previstos en el seu ordenament jurídic. Alguns convenis de doble nacionalitat consideren que la nacionalitat operativa és l'última adquirida i d'altres consideren que ho és la que coincideix amb el domicili de l'interessat.

Exemple

Un argentí que vol adquirir la nacionalitat espanyola en base al conveni de doble nacionalitat entre Espanya i Argentina s'ha de traslladar a Espanya, fixar el domicili en el territori espanyol i adquirir la nacionalitat espanyola conforme els articles 22 i 23 Cc, és a dir, per residència de dos anys en territori espanyol.

2) Situacions de doble o plurinacionalitat previstes per la llei espanyola

Amb la reforma del Codi civil introduïda per la Llei 36/2002 es van modificar, entre d'altres disposicions, els articles 24 i 25 Cc, relatius a la pèrdua de la nacionalitat espanyola, i l'article 26 Cc, relatiu a la seva recuperació. Entre aquestes modificacions destaquen, fonamentalment, la incorporació de la possibilitat per part dels nacionals espanyols de conservar, en determinats casos, la nacionalitat espanyola, evitant-ne d'aquesta manera la pèrdua, i la supressió del requisit de la renúncia a la pròpia nacionalitat per part d'aquelles persones que van perdre la nacionalitat espanyola i que la volen recuperar, sigui quina sigui la nacionalitat que aquestes ostenten.

Més recentment s'han adoptat: la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència, a través de la qual s'incorpora l'article 19.3 Cc, que reconeix la nacionalitat estrangera al menor estranger adoptat per espanyol si aquest, de conformitat amb la seva llei nacional, conserva la nacionalitat d'origen; i la Llei 12/2015, de 24 de juny, en matèria de concessió de la nacionalitat espanyola als sefardites originaris d'Espanya, que inclou dins del grup de beneficiaris previstos en l'article 23.b Cc que no han de renunciar a la seva nacionalitat o condició per adquirir la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència, els sefardites originaris d'Espanya (Disposició final 1a. de la Llei 12/15).

A través de totes aquestes modificacions el legislador espanyol **ha augmentat** considerablement el número de **supòsits de doble o plurinacionalitat previstos per la llei espanyola** reconeguts amb anterioritat. Aquests supòsits són els següents:

- L'article 19.3 Cc reconeix una situació de doble nacionalitat en la mesura que estableix que el menor estranger adoptat per espanyols **adquireix la nacionalitat espanyola d'origen** des del moment de la constitució de l'adopció i, a la vegada, que li serà reconeguda la nacionalitat estrangera d'origen si d'acord amb el sistema jurídic del seu país d'origen **conserva la seva nacionalitat**.
- L'article 23.b Cc reconeix la doble nacionalitat en la mesura que **no exigeix que renunciïn a la seva nacionalitat** els nacionals de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal i els sefardites, quan aquests adquireixen la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa o residència en territori espanyol.

- L'article 24.1 Cc permet als nacionals espanyols que adquireixen voluntàriament una altra nacionalitat que **declarin la voluntat de conservar la nacionalitat espanyola** dins del termini de tres anys a comptar des de l'adquisició de la nova nacionalitat.
- L'article 24.1 Cc permet als emancipats o majors d'edat que durant la minoria d'edat han ostentat la nacionalitat espanyola i que un cop emancipats utilitzen exclusivament la nacionalitat estrangera, que **declarin la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola** dins del termini de tres anys a comptar des de l'emancipació o adquisició de la majoria d'edat. Si no declaren la voluntat de conservar-la dins d'aquest termini, perden la nacionalitat espanyola.
- No perden la nacionalitat espanyola, i per tant **la conserven**, els emancipats o majors d'edat que durant la minoria d'edat han ostentat la nacionalitat espanyola i una nacionalitat estrangera, si aquests en arribar a l'emancipació o majoria d'edat no utilitzen exclusivament la nacionalitat estrangera (art. 24.1 Cc). En aquest cas, la utilització simultània d'ambdues nacionalitats paralitza la pèrdua de la nacionalitat espanyola i no és necessari que l'interessat declari la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola davant l'encarregat del Registre Civil.
- L'article 24.1 apartat 2n. Cc disposa que els espanyols d'origen que adquireixen la nacionalitat de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial i Portugal, no perden la nacionalitat espanyola d'origen per adquisició voluntària de qualsevol d'aquestes nacionalitats, ni tampoc si durant la minoria d'edat han ostentat la nacionalitat espanyola i la nacionalitat de qualsevol d'aquests països i en arribar a l'emancipació o majoria d'edat utilitzen exclusivament la nacionalitat estrangera, no l'espanyola. És l'anomenada **conservació automàtica**.
- L'article 24.3 Cc permet que la segona generació d'emigrants espanyols nascuts a l'estranger i que resideixen a l'estranger que adquireixen la nacionalitat de l'estat on tenen la seva residència habitual, **declarin la seva voluntat de conservar la nacionalitat espanyola** dins del termini de tres anys a comptar des de l'emancipació o majoria d'edat. Ara bé, per reduir l'augment de supòsits de doble o plurinacionalitat, el legislador espanyol va limitar l'operativitat d'aquesta disposició a les persones que adquirissin la majoria d'edat o que s'emancipessin després d'entrar en vigor la Llei 36/2002, és a dir, amb posterioritat al 9 de gener de 2003.
- Segons l'article 26 Cc, redactat segons la Llei 36/2002, els espanyols que van perdre la nacionalitat espanyola i que la volen recuperar **no han de renunciar a la nacionalitat que ostenten**, sigui quina sigui aquesta nacionalitat.

3) Situacions de doble o plurinacionalitat no previstes per la llei espanyola (situacions patològiques)

Les situacions de doble o plurinacionalitat no previstes per la llei espanyola, també conegudes com a **situacions patològiques**, són les que es produeixen com a conseqüència de les diferències existents entre les diverses legislacions nacionals en matèria de nacionalitat.

Un exemple típic de situació de doble o plurinacionalitat no prevista pels tractats internacionals o per la llei espanyola és la doble o plurinacionalitat d'origen, que és aquella situació que sorgeix quan les legislacions de diferents estats atribueixen a una persona la seva nacionalitat des del moment del naixement, de tal manera que des d'aquest moment la persona té atribuïdes diferents nacionalitats. És una situació que sorgeix al marge d'allò previst en els tractats internacionals i en la llei espanyola.

Exemple

La filla de mare italiana i de pare espanyol que neix en territori espanyol, adquireix des del moment del naixement la nacionalitat italiana de la mare i la nacionalitat espanyola del pare per *ius sanguinis*, de conformitat amb la legislació italiana i amb la legislació espanyola (art. 1. de la Llei núm. 91 de 1992 i art. 17.1.a Cc, respectivament).

5.3. La resolució dels conflictes positius i negatius de nacionalitat

Els articles 9.9 i 9.10 Cc són dues normes que resolen els **conflictes positius i negatius de nacionalitat** en aquells litigis derivats de relacions privades internacionals en què s'han d'aplicar les normes de conflicte del Títol Preliminar del Codi civil, que disposen que la llei aplicable és la «llei personal» o, el que és el mateix, la «llei nacional».

Quan un jutge espanyol ha d'aplicar una norma de conflicte i en aplicació de la mateixa resulta que ha d'aplicar la llei personal (o llei nacional), la qüestió que es planteja quan l'individu és doble nacional o apàtrida és quina és la seva llei nacional.

L'article 9.1 Cc disposa que:

«La ley personal de las personas físicas es la determinada por su nacionalidad. Dicha ley regirá la capacidad y el estado civil, los derechos y deberes de familia y la sucesión por causa de muerte.»

L'article 9.9 Cc estableix que:

«A los efectos de este capítulo, respecto de las situaciones de doble nacionalidad previstas en las leyes españolas se estará a lo que determinen los tratados Internacionales, y, si nada estableciesen, será preferida la nacionalidad coincidente con la última residencia habitual y, en su defecto, la última adquirida.

Prevalecerá en todo caso la nacionalidad española del que ostente además otra no prevista en nuestras leyes o en los tratados internacionales. Si ostentare dos o más nacionalidades y ninguna de ellas fuera la española, se estará a lo que establece el apartado siguiente.»

I l'article 9.10 Cc disposa que:

«Se considerará como ley personal de los que carecieren de nacionalidad o la tuvieren indeterminada, la ley del lugar de su residencia habitual.»

De la lectura dels articles 9.9 i 9.10 Cc es desprèn que:

1) En els casos en què es tracti de **situacions de doble nacionalitat previstes pels tractats internacionals**, s'estarà al que aquests determinin i, si aquests no disposen res respecte a això, serà preferida la nacionalitat coincident amb l'última residència habitual i, en el seu defecte, l'última adquirida. Els convenis bilaterals de doble nacionalitat que té subscrits Espanya amb països ibero-americs no ofereixen una resposta uniforme sobre quin ha de ser la nacionalitat dominant, tot i que la majoria, sigui de manera directa o indirecta, reconeixen que la nacionalitat activa és la de l'últim domicili.

2) En els **supòsits de doble nacionalitat previstos per la llei espanyola** hi ha dues solucions possibles. La primera és la que es basa en aplicar els criteris subsidiaris utilitzats en defecte de tractat internacional, és a dir, que s'ha d'estar a la nacionalitat coincident amb l'última residència habitual i, en el seu defecte, a l'última adquirida (art. 9.9 paràgraf 1r. Cc). Mentre que la segona solució, recolzada tant per la DGRN com per la doctrina majoritària, és la que prefereix donar preferència a la llei espanyola. En definitiva, es basa en aplicar en aquests casos la mateixa solució contemplada pels supòsits de doble nacionalitat no previstos per la llei espanyola (art. 9.9 paràgraf 2n. Cc).

3) En els casos de **situacions de doble nacionalitat no previstes pels tractats ni per les lleis espanyoles**, cal diferenciar dues situacions:

- Si l'individu ostenta la nacionalitat espanyola i una nacionalitat estrangera prevaldrà, en tot cas, la nacionalitat espanyola. És a dir, es dona preferència a la nacionalitat espanyola.

Nota

En l'àmbit del Dret comparat, les legislacions de molts països del nostre entorn més proper per resoldre el conflicte entre la nacionalitat del fòrum (la del mateix país) i una nacionalitat estrangera, també acostumen a donar preferència a la pròpia nacionalitat. Tot i que Suïssa, per exemple, fins i tot en aquests supòsits atorga preferència a la nacionalitat efectiva, és a dir, a la nacionalitat amb la qual l'individu estigui més vinculat.

- Si l'individu ostenta dues nacionalitats estrangeres, s'estarà al que estableixi l'article 9.10 Cc (que és la disposició que resol els conflictes negatius

de nacionalitat), en virtut del qual la llei personal serà la llei del lloc de la residència habitual.

Nota

En l'àmbit del Dret comparat, les legislacions de molts països del nostre entorn més proper per resoldre el conflicte entre dues nacionalitats estrangeres utilitzen el criteri de la nacionalitat efectiva o, el que és el mateix, de la nacionalitat amb la que l'individu estigui més vinculat.

4) En els **supòsits d'apatrídia** es considerarà que la llei personal és la llei de la residència habitual (art. 9.10 Cc).

Els apàtrides no tenen nacionalitat i, per tant, no tenen llei personal (o llei nacional). Per això es proposa com a solució que la llei que s'ha de tenir en compte respecte d'aquestes persones sigui la del lloc de la seva residència habitual.

Exemple

Si en el marc d'un litigi derivat d'una relació privada internacional, a un apàtrida que resideix habitualment a Espanya se li ha d'aplicar la seva llei personal (o nacional), com que no té nacionalitat se li aplicarà la llei de la seva residència habitual, per tant, la llei espanyola. Si en lloc de residir a Espanya residís a Alemanya, se li hauria d'aplicar la llei alemanya.

6. La prova de la nacionalitat

Els mitjans de prova de la nacionalitat admesos en el Dret espanyol són els següents:

1) El Registre Civil

El **Registre Civil** constitueix la prova dels fets inscrits en el mateix, entre els quals destaca la nacionalitat, entre molts d'altres (art. 1.7 LRC). Només en cas de manca d'inscripció o quan no es pugui certificar l'assentament, s'admetran altres mitjans de prova.

De conformitat amb l'article 2.2 de la Llei 20/2011, de 21 de juliol, del Registre Civil (LRC):

«El Registro Civil tiene por objeto hacer constar oficialmente los hechos y actos que se refieren al estado civil de las personas y aquellos otros que determine la presente Ley.»

Segons l'article 4 d'aquesta mateixa Llei 20/2011:

«Tienen acceso al Registro Civil los hechos y actos que se refieren a la identidad, estado civil y demás circunstancias de la persona. Son, por tanto, inscribibles: [...] 5º. La nacionalidad y la vecindad civil [...]»

Per tant, el Registre Civil ha de complir una important funció probatòria de la nacionalitat. No obstant això, el valor probatori dels assentaments registrals sobre nacionalitat varia segons que es tracti de l'adquisició de la nacionalitat espanyola originària, de la nacionalitat espanyola derivativa, de la pèrdua o de la recuperació de la nacionalitat:

- L'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalesa i residència, així com la recuperació de la nacionalitat espanyola, donen lloc a inscripcions específiques al marge de la inscripció de naixement. Aquestes inscripcions gaudeixen del valor probatori general que proporcionen les inscripcions del Registre Civil i, tal com disposa l'article 68 LRC, tenen eficàcia constitutiva, és a dir, que són un element integrant de l'acte d'adquisició (art. 23.c Cc) i de recuperació de la nacionalitat (art. 26.c Cc).
- En canvi, la pèrdua de la nacionalitat espanyola es produeix de manera automàtica o *ipso iure* quan concorren les circumstàncies legalment previstes per la llei. No obstant això, la inscripció de la pèrdua al Registre Civil és obligatòria, tal com disposa l'article 68.1 LRC. La idea és aconseguir que hi hagi una equivalència o correspondència entre la realitat (espanyols que han perdut la nacionalitat espanyola) i el registre (la inscripció d'aquestes pèrdues al Registre Civil).

Nota

S'ha de destacar que, generalment, en tractar-se d'estrangers nascuts fora d'Espanya, la inscripció de l'adquisició de la nacionalitat exigirà la prèvia inscripció del naixement de l'interessat en el Registre Civil. Quan no es disposi del certificat de naixement de l'estranger, caldrà recórrer a la tramitació d'un expedient de naixement fora de termini. Un cop concedida la nacionalitat espanyola, si aquesta no es pot inscriure perquè no es disposa del certificat de naixement, es procedirà a la seva anotació i, amb posterioritat, quan es rebí la certificació estrangera de naixement, aquesta s'inscriurà mitjançant l'inici d'un expedient d'inscripció fora de termini i es cancel·larà l'anotació.

Nota

Article 68 de la Llei 20/2011, de 21 de juliol, del Registre Civil. Inscripció de la nacionalitat i del veïnatge civil:

«1. La adquisición de la nacionalidad española por residencia, carta de naturaleza y opción, así como su recuperación y las declaraciones de voluntad relativas a la vecindad, se inscribirán en el registro individual. Estas inscripciones tendrán carácter constitutivo.

No podrá inscribirse la nacionalidad española adquirida por cualquiera de las vías que reconoce el ordenamiento jurídico si no se ha efectuado la inscripción previa de nacimiento.

La inscripción de la pérdida de la nacionalidad tendrá carácter meramente declarativo.

2. Para efectuar las inscripciones relativas a la nacionalidad y a la vecindad civil será título suficiente aquel a través del cual se haya reconocido la nacionalidad española o la vecindad civil que corresponda.»

En l'àmbit registral també hi ha els expedients registrals previstos en l'article 92 LRC, com l'**expedient registral amb valor de simple presumpció**. Aquest expedient comportarà una declaració i serà objecte d'anotació marginal, ja que no hi ha un assentament registral específic d'adquisició de la nacionalitat espanyola. Els supòsits més freqüents en els quals s'inicia l'expedient de declaració de la nacionalitat amb valor de simple presumpció són els de les sol·licituds d'adquisició de la nacionalitat per *ius soli* (articles 17.1.b i 17.1.c) i per consolidació (art. 18 Cc).

Cal destacar que l'adquisició o atribució de la nacionalitat espanyola d'origen per *ius sanguinis*, per *ius soli* o per adopció de menors estrangers no és objecte d'un assentament específic en el Registre Civil. En aquests supòsits, allò que s'inscriu és el naixement dels fills de pare o mare espanyol, el naixement dels nascuts en territori espanyol i l'adopció del menor estranger adoptat per espanyols. Per tant, la nacionalitat espanyola d'origen es pot provar mitjançant la inscripció del naixement. L'adquisició de la nacionalitat espanyola per consolidació tampoc és objecte d'una inscripció específica en el Registre Civil espanyol. En aquests casos, es pot iniciar un expedient governatiu de presumpció de la nacionalitat espanyola.

Nota

Article 92. Declaracions amb valor de simple presumpció:

«1. Previo procedimiento registral, puede declararse con valor de simple presunción:

[...]

b) La nacionalidad, vecindad civil o cualquier estado, si no consta en el Registro Civil [...].»

Article 93. Caràcter, anotació i publicitat de les declaracions amb valor de simple presumpció:

«1. Las declaraciones con valor de simple presunción tienen la consideración de una presunción legal *iuris tantum*.

[...]

3. La anotación de las declaraciones es obligatoria y precisará la fecha a que estas se refieren.»

2) La sentència ferma obtinguda en un procediment ordinari

Un altre mitjà de prova, encara que excepcional, és la **sentència ferma** obtinguda en un procediment ordinari. A través d'una sentència es pot establir la nacionalitat amb efectes definitius. En la pràctica, però, en poques ocasions es recorre a la via judicial i s'exercita una acció merament declarativa de la nacionalitat.

Cal destacar que els mitjans registrals són ràpids, senzills i gratuïts, mentre que la via judicial és lenta, complexa i té un cost econòmic. Els mitjans registrals són més eficaços.

3) El certificat de nacionalitat espanyola

L'any 1999 la DGRN va adoptar la Instrucció de 14 d'abril de 1999 sobre el certificat de nacionalitat espanyola. A través d'aquesta instrucció es va introduir un nou mitjà de prova de la nacionalitat en crear-se un **certificat *ad hoc* de nacionalitat**. Aquest mitjà de prova, fins a la data desconegut a Espanya, ja era habitual en la majoria de països europeus de la Comissió Internacional per a l'Estat civil (CIE).

A través d'aquest certificat s'agilitza i es facilita la prova de la nacionalitat espanyola, especialment als espanyols que resideixen a l'estranger. El certificat ha de ser expedit per jutges o per funcionaris diplomàtics o consulars.

Posteriorment, l'1 de desembre de 2010, va entrar en vigor a Espanya el Conveni relatiu a l'expedició de certificats de nacionalitat, fet a Lisboa el 14 de setembre de 1999. A través d'aquest conveni, els estats part es comprometen a expedir certificats de nacionalitat que seran destinats a ser utilitzats com a prova de la nacionalitat per part dels seus nacionals davant les autoritats es-

trangeres dels altres estats contractants (art. 2). Els certificats emesos de conformitat amb el conveni seran reconeguts en tots els estats contractants (art. 4.1). Les disposicions del conveni no impedeixen la utilització d'altres documents habitualment admesos per provar la nacionalitat (art. 14).

El certificat de nacionalitat serà expedit a petició de la persona de la qual es certifica la nacionalitat, prèvia sol·licitud motivada, o de qualsevol altra persona que tingui un interès jurídic legítim que ho justifiqui (art. 3.1); dins d'un termini raonable (art. 3.4); per l'autoritat competent (art. 3.2), que serà designada per cada estat en el moment de la firma, ratificació, acceptació o aprovació del conveni (art. 6.1); conforme al model que figura a l'Annex I del conveni i redactat en llengua francesa i en la llengua de l'autoritat que l'expedeix (art. 7.1). Aquests certificats estan dispensats de traducció, legalització o qualsevol formalitat equivalent (art. 13.3).

4) Document Nacional d'Identitat (DNI) i passaport

Tradicionalment hi ha hagut bastants dubtes i diferents opinions entorn al valor probatori de la nacionalitat espanyola que tenen el DNI i el passaport. Recentment, la LO 4/2015, de 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana, ha reconegut valor probatori a aquests dos documents, tal com es desprèn de la lectura dels articles 8.1 i 11.1 d'aquesta Llei.

L'article 8.1 de la LO 4/2015 disposa que:

«El DNI es un documento público y oficial que tiene suficiente valor probatorio por sí solo para la acreditación de la identidad y los datos personales del titular.»

Mentre que l'article 11.1 disposa que:

«El pasaporte español es un documento público, personal, individual e intransferible que, salvo pacto en contrario, acredita la identidad y la nacionalidad de los españoles en el extranjero y dentro del territorio español, en las mismas circunstancias que los españoles no residentes.»

Resum

En el Dret de la nacionalitat regeix el principi en virtut del qual els **estats tenen competència exclusiva per legislar en matèria de nacionalitat**. És a dir, que cada estat té llibertat per legislar sobre aquesta matèria, o sigui, per a decidir com s'adquireix, es perd, es conserva i es recupera la seva nacionalitat. No obstant això, aquesta no és una llibertat absoluta, sinó que té una sèrie de límits que venen imposats principalment pel Dret internacional públic. En conseqüència, **les lleis dels diferents estats en matèria de nacionalitat són molt heterogènies**, ja que no regulen l'adquisició, pèrdua, conservació i recuperació de la nacionalitat de la mateixa manera.

La regulació unilateral de les normes estatals en matèria de nacionalitat i la seva heterogeneïtat genera els anomenats **conflictes positius i negatius de nacionalitat**, o en altres paraules, situacions de **dobles o plurinacionalitat** i d'**apatrídia**. Les **situacions d'apatrídia** són les que els legisladors estatals han d'intentar evitar a través de tots els seus mitjans per tal de no vulnerar el principi reconegut a nivell internacional en virtut del qual tota persona té dret a ostentar una nacionalitat. El Dret espanyol de la nacionalitat utilitza el mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola per *ius soli* per fer font a l'apatrídia. Pel que fa a la **dobles o plurinacionalitat**, es poden distingir **situacions pròpies o impròpies**, així com també **situacions previstes pels tractats internacionals** o **per la llei espanyola**, i situacions no previstes ni pels tractats ni per les lleis, anomenades **situacions patològiques**.

Pel fet que els estats tinguin competència exclusiva per legislar en matèria de nacionalitat, no podem concloure que les fonts normatives en matèria de nacionalitat siguin totes elles **fonts internes**, ja que també hi ha **fonts d'origen internacional**. Les principals fonts internes en matèria de nacionalitat a l'Estat espanyol són la **Constitució espanyola** i els **articles 17 a 26 del Codi civil**. En aquests articles del Cc és on s'inclou el règim substantiu en matèria d'adquisició, pèrdua, conservació i recuperació de la nacionalitat espanyola.

Cal destacar que els articles 17 a 26 Cc han estat objecte de diverses reformes legislatives, les quals, atès que en el Dret de la nacionalitat regeix el **principi *tempus regit actum*** (els actes es regeixen per la llei vigent en el moment que aquests es produeixen), s'han de tenir en compte. No obstant això, l'objecte del nostre estudi ha estat la regulació actualment vigent en matèria d'adquisició, pèrdua, conservació i recuperació de la nacionalitat espanyola.

Els **mecanismes d'adquisició de la nacionalitat espanyola** poden ser **automàtics** (no és necessària la intervenció de la voluntat de l'interessat) i **no automàtics** (sí que és necessària la intervenció de la voluntat de l'interessat). Entre els mecanismes d'**adquisició automàtica** de la nacionalitat espanyola

destaquen el *ius sanguinis*, el *ius soli* i l'adquisició de la nacionalitat espanyola per adopció de menors estrangers per part de nacionals espanyols. Aquestes tres mecanismes porten a l'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen. En Dret espanyol el principal criteri d'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen és el *ius sanguinis*. Els mecanismes d'adquisició no automàtica a la nacionalitat espanyola són l'opció i la naturalització per carta de naturalesa o per residència en el territori espanyol. Aquests mecanismes porten a l'adquisició per part de l'interessat de la nacionalitat espanyola derivativa, tot i que el mecanisme de la opció, en determinats supòsits, porta a l'adquisició de la nacionalitat espanyola d'origen.

La nacionalitat espanyola es pot perdre de manera voluntària i de manera involuntària. Els espanyols d'origen només poden perdre la nacionalitat espanyola voluntàriament, però no per sanció. Mentre que els espanyols derivatius la poden perdre tant de manera voluntària com de manera involuntària o per sanció. En alguns casos, les causes de pèrdua voluntària de la nacionalitat espanyola es poden evitar mitjançant la conservació de la nacionalitat espanyola, que pot ser automàtica (no cal que intervingui la voluntat de l'interessat) o no automàtica (sí que cal la intervenció de la voluntat de l'interessat per evitar la pèrdua de la nacionalitat espanyola).

Els espanyols que hagin perdut la nacionalitat espanyola o que no l'hagin conservada la poden recuperar sense necessitat de renunciar a la seva nacionalitat. Sí que serà necessari, com a regla general, que els interessats resideixin legalment a Espanya, malgrat que el compliment d'aquest requisit no s'exigeix a algunes persones i, fins i tot, pot ser dispensat per part del Ministre de Justícia si concorren circumstàncies excepcionals.

Finalment, per provar que s'ostenta la nacionalitat espanyola, l'ordenament jurídic espanyol disposa de diversos mitjans, entre els quals destaquen les inscripcions del Registre Civil, la sentència judicial ferma (poc utilitzada en la pràctica), el certificat de nacionalitat, el DNI i el passaport.

Exercicis d'autoavaluació

1. La competència per legislar en matèria de nacionalitat recau en...

- a) Les comunitats autònomes.
- b) L'Estat.
- c) La Unió Europea.
- d) La DGRN.

2. L'estatut de ciutadà de la Unió Europea l'ostenten...

- a) Els nacionals de la Unió Europea.
- b) Els residents a la Unió Europea.
- c) Els nacionals de països europeus.
- d) Els nacionals d'estats membres de la Unió Europea.

3. Actualment, a Espanya, el principal criteri d'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen és...

- a) El *ius sanguinis*.
- b) El *ius soli*.
- c) La naturalització.
- d) L'opció.

4. L'atribució de la nacionalitat espanyola per *ius soli* es produeix...

- a) Pel sol fet d'haver nascut en territori espanyol.
- b) Pel fet d'haver nascut en territori espanyol i complir les condicions estipulades als apartats b, c i d de l'article 17 Cc.
- c) Pel fet d'haver nascut en territori espanyol i residir habitualment a Espanya.
- d) Pel sol fet de residir habitualment en el territori espanyol.

5. L'estranger menor d'edat adoptat per espanyol adquireix la nacionalitat espanyola...

- a) D'origen per atribució automàtica des del moment del seu naixement.
- b) Derivatament per opció.
- c) Derivatament per carta de naturalesa.
- d) D'origen per atribució automàtica des del moment de la constitució de l'adopció.

6. L'estranger major d'edat adoptat per espanyol pot adquirir la nacionalitat espanyola...

- a) Per atribució automàtica.
- b) Per opció.
- c) Per carta de naturalesa.
- d) Per *ius sanguinis*.

7. La nacionalitat espanyola adquirida per l'adoptat major d'edat és...

- a) D'origen.
- b) Derivativa.
- c) Per consolidació.
- d) Cap de les respostes anteriors és correcta perquè els majors d'edat no poden ser adoptats.

8. La nacionalitat espanyola d'origen...

- a) Està igual de protegida que la nacionalitat derivativa.
- b) És una nacionalitat més protegida que la derivativa.
- c) És una nacionalitat menys protegida que la derivativa.
- d) Comporta més deures i obligacions que la derivativa.

9. Per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència sigui vàlida cal que l'interessat compleixi els requisits següents:

- a) Jurar fidelitat al Rei i obediència a la Constitució i a les lleis espanyoles; renunciar a la nacionalitat que es té, llevat que es tracti de nacionals de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial i Portugal o sefardites; inscriure l'adquisició en el Registre Civil espanyol; que la residència sigui legal, continuada i immediatament anterior a la sol·licitud i demostrar bona conducta cívica i suficient grau d'integració en la societat espanyola.
- b) Que la residència sigui legal, continuada i immediatament anterior a la sol·licitud i demostrar bona conducta cívica i suficient grau d'integració en el territori espanyol.
- c) Renunciar a la nacionalitat que es té i inscriure l'adquisició de la nacionalitat espanyola en el Registre Civil espanyol.
- d) No cal el compliment de cap requisit.

10. El mecanisme de l'opció dona lloc a l'adquisició de la nacionalitat espanyola...

- a) D'origen.
- b) Derivativa.
- c) D'origen o derivativa, segons el cas de què es tracti.
- d) Cap de les respostes anteriors és correcta.

11. Els nacionals espanyols d'origen poden perdre la seva nacionalitat...

- a) Voluntàriament.
- b) Involuntàriament.
- c) Voluntàriament i involuntàriament.
- d) Mai poden perdre la nacionalitat espanyola.

12. Els nacionals espanyols derivatius poden perdre la nacionalitat...

- a) Voluntàriament.
- b) Involuntàriament.
- c) Voluntàriament i involuntàriament.
- d) Mai poden perdre la nacionalitat espanyola.

13. La inscripció de la pèrdua de la nacionalitat espanyola en el Registre Civil espanyol té una eficàcia...

- a) Constitutiva.
- b) Declarativa.
- c) Definitiva.
- d) Nul·la.

14. La inscripció de l'adquisició de la nacionalitat espanyola per residència, per opció i per carta de naturalesa té una eficàcia...

- a) Declarativa.
- b) Constitutiva.
- c) Nul·la.
- d) Cap de les respostes anteriors és correcta.

15. En l'actualitat, per poder recuperar la nacionalitat espanyola...

- a) L'interessat ha de renunciar a la seva nacionalitat en qualsevol cas.
- b) L'interessat no ha de renunciar a la seva nacionalitat, amb independència de la nacionalitat que ostenti.
- c) L'interessat ha de renunciar a la seva nacionalitat, excepte si té la nacionalitat de qualsevol país iberoamericà, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal.
- d) L'interessat ha de renunciar a la seva nacionalitat, excepte si té la nacionalitat de qualsevol país iberoamericà, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal o que sigui sefardita.

16. Per poder recuperar la nacionalitat espanyola...

- a) És necessari que l'interessat en tot cas tingui residència legal a Espanya.
- b) Cal que l'interessat tingui residència legal a Espanya, llevat que es tracti d'emigrants o de fills d'emigrants. Aquest requisit no pot ser dispensat en cap cas.
- c) Cal que l'interessat tingui residència legal a Espanya, llevat que es tracti d'un emigrant o de fills d'emigrants. Aquest requisit pot ser dispensat pel Ministeri de Justícia quan concorrin circumstàncies excepcionals.
- d) La nacionalitat espanyola mai es pot recuperar després d'haver-la perduda, s'ha d'adquirir de nou.

17. La doble o plurinacionalitat en sentit propi és aquella situació en la qual la persona...

- a) Gaudeix simultàniament de dues o més nacionalitats.
- b) No gaudeix simultàniament de dues o més nacionalitats.
- c) Ostenta una doble nacionalitat prevista pels tractats o convenis internacionals.
- d) Cap de les respostes anteriors és correcta.

18. La conservació de la nacionalitat espanyola...

- a) Exigeix una declaració de voluntat per part de l'interessat en tot cas.
- b) No és possible en el Dret espanyol de la nacionalitat.
- c) Pot ser no automàtica o automàtica.
- d) Requereix d'una resolució prèvia emesa pel jutge encarregat del Registre Civil.

19. Actualment, Espanya té concertats convenis de doble nacionalitat amb:

- a) Andorra, Filipines, Guinea Equatorial i països iberoamericans.
- b) Únicament amb països iberoamericans.
- c) Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal, països iberoamericans i amb alguns països de la UE.
- d) Amb països iberoamericans i amb la comunitat sefardita.

20. Quina de les disposicions de Codi civil en matèria de nacionalitat exigeix, per a la seva operativitat, que s'esbrini el contingut del dret estranger en matèria de nacionalitat?

- a) L'article 17.1.a Cc.
- b) L'article 20 Cc.
- c) L'article 17.1.c Cc.
- d) L'article 21.1 Cc.

21. L'adquisició de la nacionalitat espanyola per adopció és vàlida...

- a) Si l'adopció és plena.
- b) Si l'adopció és simple.
- c) Tant si l'adopció és plena com si és simple.
- d) La nacionalitat espanyola no es pot adquirir a través de l'adopció.

22. El termini que preveu el dret espanyol per tal que un estranger casat amb espanyola pugui adquirir la nacionalitat per residència en territori espanyol és:

- a) Deu anys.
- b) Cinc anys.
- c) Dos anys.
- d) Un any.

23. L'opció és un mecanisme d'adquisició que...

- a) Sempre té un termini de caducitat.
- b) Mai té un termini de caducitat.
- c) Té o no té un termini de caducitat depenent de les circumstàncies en què es troba l'interessat.

d) Cap de les respostes anteriors és correcta.

24. Les persones que no han exercit oportunament el dret d'opció dins del termini indicat per la llei, poden adquirir la nacionalitat espanyola...

- a) Per residència de dos anys en territori espanyol.
- b) Per residència d'un any en territori espanyol.
- c) Per consolidació.
- d) Per carta de naturalesa.

25. Per tal que l'adquisició de la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa sigui vàlida...

- a) L'interessat no ha de renunciar a la seva nacionalitat en cap cas.
- b) L'interessat ha de renunciar a la seva nacionalitat amb independència de la nacionalitat que ostenti.
- c) L'interessat ha de renunciar a la seva nacionalitat, llevat que sigui nacional de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal o sefardita.
- d) L'interessat ha de renunciar a la seva nacionalitat només si és nacional de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial, Portugal o sefardita.

26. La doble nacionalitat en l'ordenament jurídic espanyol...

- a) Només està prevista en la llei espanyola.
- b) Està prevista en els convenis internacionals de doble nacionalitat celebrats entre Espanya i els països iberoamericans i en la llei espanyola.
- c) És sempre patològica.
- d) Només es troba regulada en els convenis bilaterals de doble nacionalitat.

27. La renúncia a la pròpia nacionalitat és un acte...

- a) Bilateral.
- b) Unilateral.
- c) Ningú pot renunciar a la seva nacionalitat.
- d) Que comporta la seva pèrdua de manera automàtica.

28. El nacional espanyol pot perdre la nacionalitat espanyola per renúncia expressa de la seva nacionalitat:

- a) De manera automàtica des del moment de la renúncia.
- b) No, si no ha adquirit prèviament una altra nacionalitat.
- c) Però pot evitar-la si declara la seva voluntat de conservar-la davant del jutge encarregat del Registre Civil.
- d) Tres anys després de la renúncia.

29. En el Dret espanyol de la nacionalitat el principal mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola per evitar l'apatrídia és:

- a) El *ius sanguinis*.
- b) La residència.
- c) La carta de naturalesa.
- d) El *ius soli*.

30. L'adquisició de la nacionalitat espanyola mitjançant frau o ocultació se sanciona amb...

- a) La pèrdua de la nacionalitat espanyola.
- b) Pena de presó de sis mesos.
- c) La nul·litat de l'adquisició.
- d) Una multa de 6.000 €.

31. Les víctimes dels atemptats terroristes poden adquirir la nacionalitat espanyola...

- a) Per consolidació.
- b) Per residència d'un any en territori espanyol.
- c) Per *ius soli*.
- d) Per carta de naturalesa.

32. La nacionalitat *honoris causa* és aquella nacionalitat adquirida:

- a) Per les víctimes dels atemptats terroristes.
- b) Pels sefardites originaris d'Espanya.
- c) Pels refugiats.
- d) Per les persones que han realitzat importants aportacions a la vida científica, cultural, econòmica, esportiva, etc., espanyola.

33. La filla d'alemanys nascuts a Alemanya que neix a Espanya durant les vacances d'estiu de 2017 pot adquirir la nacionalitat espanyola d'origen...

- a) Per *ius soli* en base a l'article 17.1.b Cc.
- b) Per *ius sanguinis* en base a l'article 17.1.a Cc.
- c) Per residència en territori espanyol de manera automàtica des del moment del seu naixement en base a l'article 22.2.a Cc.
- d) Per residència en territori espanyol en un moment posterior al seu naixement i si ho desitja en base a l'article 22.2.a Cc.

34. Els sefardites originaris d'Espanya per poder adquirir la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa conforme a la Llei 12/2015 han de demostrar:

- a) Bona conducta cívica i suficient grau d'integració.
- b) Que resideixen legalment a Espanya.
- c) Que són sefardites i que han nascut a Espanya.
- d) Que són sefardites i que tenen una especial vinculació amb Espanya.

35. Els sefardites originaris d'Espanya que volen adquirir la nacionalitat espanyola per carta de naturalesa poden presentar la sol·licitud d'adquisició...

- a) De l'1 d'octubre de 2015 en endavant i de manera indefinida.
- b) Fins als vint anys d'edat.
- c) Dins del termini de tres anys a comptar des de l'1 d'octubre de 2015.
- d) Cap de les respostes anteriors és correcta.

36. La principal prova de la nacionalitat espanyola és:

- a) El DNI.
- b) El passaport.
- c) Els assentaments del Registre Civil.
- d) El certificat de nacionalitat.

37. Les fonts del Dret espanyol de la nacionalitat són:

- a) Totes internacionals.
- b) Totes internes.
- c) De la Unió Europea.
- d) Tant internes com internacionals.

38. El principi relatiu a la competència exclusiva de l'Estat per legislar en matèria de nacionalitat...

- a) Només genera conflictes negatius de nacionalitat.
- b) Genera conflictes positius i negatius de nacionalitat.
- c) Només genera conflictes positius de nacionalitat.
- d) No genera cap tipus de conflicte.

39. El mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola que es considera com un calaix de sastre és...

- a) La consolidació.
- b) La naturalització per residència.
- c) La naturalització per carta de naturalesa.
- d) L'opció.

40. La consolidació és un mecanisme d'adquisició de la nacionalitat espanyola que exigeix la concurrència d'una sèrie de requisits:

- a) Possessió i utilització de bona fe de la nacionalitat espanyola, just títol inscrit en el Registre Civil i transcurs del termini de deu anys a comptar des que es comença a utilitzar la nacionalitat espanyola.
- b) Residència legal a Espanya i declaració de voluntat de l'interessat.
- c) Possessió i utilització de bona fe de la nacionalitat espanyola i just títol inscrit en el Registre Civil.
- d) La consolidació no està prevista en el Codi civil espanyol.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. b

2. d

3. a

4. b

5. d

6. b

7. a

8. b

9. a

10. c

11. a

12. c

13. b

14. b

15. b

16. c

17. a

18. c

19. b

20. c

21. a

22. d

23. c

24. b

25. c

26. b

27. b

28. b

29. d

30. c

31. d

32. d

33. a

34. d

35. c

36. c

37. d

38. b

39. c

40. a